

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ANİMASYON VE DİJİTAL HARİTA
KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN MEKÂNİ ALGILAMA
BECERİLERİNE YÖNELİK ETKİLERİ**

Volkan AKTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Eylül, 2012

Afyonkarahisar

T. C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ANİMASYON VE
DİJİTAL HARİTA KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN
MEKÂNI ALGILAMA BECERİLERİNE YÖNELİK
ETKİLERİ**

Hazırlayan

Volkan AKTÜRK

Danışman

Prof. Dr. Hakkı YAZICI

AFYONKARAHİSAR- 2012

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘ Sosyal Bilgiler Dersinde Animasyon ve Dijital Harita Kullanımının Öğrencilerin Mekânı Algılama Becerilerine Yönelik Etkileri’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Volkan AKTÜRK

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

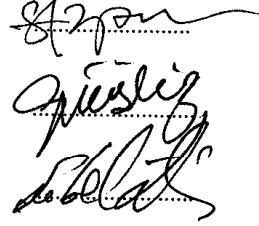
JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Hakkı YAZICI

Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Gürbüz OCAK

: Yrd.Doç.Dr. Şaban ORTAK

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Volkan AKTÜRK'ün "**Sosyal Bilgiler Dersinde Animasyon ve Dijital Harita Kullanımının Öğrencilerin Mekân Algılama Becerilerine Yönelik Etkileri**" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 14.09.2012 günü saat 14:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir

Prof.Dr.Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ANİMASYON VE DİJİTAL HARİTA KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN MEKÂNI ALGILAMA BECERİLERİNE YÖNELİK ETKİLERİ

Volkan AKTÜRK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

Eylül 2012

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi ‘Yeryüzünde Yaşam’ ünitesinde öğrencilere verilmesi gereken temel becerilerden mekânı algılama becerisinin animasyon ve dijital harita (sayısal harita) kullanılarak geliştirilmesidir.

Araştırmada 24 sorudan oluşan çoktan seçmeli başarı testi kullanılmıştır. Araştırmanın hipotezleri SPSS 15 programı kullanılarak test edilmiştir. Geliştirilen ölçme aracı Afyonkarahisar il merkezinde bulunan Atatürk ilköğretim Okulu 6. sınıf öğrencilerinden 50 kişiye uygulanmıştır. 6/B sınıfı öğrencileri kontrol gurubunu 6/D sınıfı öğrencileri ise deney gurubunu oluşturmuştur. Üç hafta süren çalışmada konular her sınıf için 9 ders saati işlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama öncesinde ön test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama sonrasında son test akademik başarı puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasında akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasında akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

Bu sonuç Sosyal Bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını ortaya koymuştur. Sosyal Bilgiler dersinde özellikle öğrencilerin kavramakta zorlandığı coğrafya konularının işlenmesinde bilgisayar destekli görsel öğelerin kullanılması öğrencilerin başarısı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Animasyon, Harita, Mekânı Algılama Becerisi.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF USING ANIMATION AND DIGITAL MAP FOR STUDENTS' CAPABILITIES TO PERCEIVE THE SPACE IN SOCIAL STUDIES LESSON

VOLKAN AKTÜRK

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES TEACHING

April 2012

Advisor: Professor Doctor. Hakkı YAZICI

The aim of this search is developing the skill of Sensation of Place for the 6th grade Primary School students' by using the animation and digital map (education technologies) in the Unit of "Life on the Earth".

In this search a success test used which formed with 24 multiple questions. The hypotheses of the search are tested by the usage of SPSS 15 program. The measurement have been applied on the 50 students of Atatürk Primary School -which is in the city centre- 6th Grade . The students of 6/B has been the control group and the students of 6/D has been the experiment group. The subjects has finished at 9 lesson minutes for each classes and lasted after 3 weeks.

According to the search results , It was seen that there wasn't an obvious difference in the first academic test success points between the students who have been the experiment and control groups before the implementation. After the implementation it was ensued that there has been a clear difference in the last academic test success points between the experiment and control groups but this difference was in favour of experiment group. It was seen that there has been a clear difference in the academic test success points of Experiment group, both before and after the implementation. It was seen that there has been a clear difference in the academic test success points of Control group, both before and after the implementation.

This result proved that usage of the animation and digital maps improved the academic success of the Social Sciences students. As a subject of Social Sciences, usage of the visual materials- supported by the computer- has a huge effect, especially in the matter of the subjects of geography which is difficult for students to understand.

Key words: Teaching Social Sciences, Animation, Maps, Skills of Sensation of Place

ÖNSÖZ

Ülkemizde tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi milli eğitimin en önemli amaçlarından birisi; çağın gerektirdiği bilgi donanımına sahip, içinde yaşadığı çevreyle işbirliği içinde olan, ülkesini, vatanını ve milletini seven, uyumlu, yaşadığı sorunlar karşısında çözüm yolları üretebilen vatandaşlar yetiştirmektir. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda burada en büyük rolü Sosyal Bilgiler dersi üstlenmektedir.

İlköğretim birinci kademedен başlanarak dört yıl boyunca uygulanmakta olan sosyal bilgiler dersi sadece tarih ve coğrafyadan oluşmayan çok disiplinli bir derstir. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere bir yandan yaşadıkları mekânı, dünyayı tanıtırken, bir yandan da ülkesini tanıyan, seven ve koruyan, tarih bilinci gelişmiş bireyler olarak yetiştirmeleri için gerekli olan temel bilgi ve becerileri verir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi mihver ders olması nedeniyle anlatım ve beceriye dayalı olan diğer dersler de onun etrafında gelişir. İşte bütün bu özellikler sosyal bilgiler öğretimini önemli kılmaktadır.

Gelişen teknoloji öğretim faaliyetlerinde de gerektiği gibi verim alabilmek için imkân sağlamaktadır. Özellikle soyut konularda öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı çok büyük bir önem teşkil etmektedir. “ Sosyal Bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekânı algılama becerilerine yönelik etkileri” adlı bu çalışmada; ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin mekânı algılama becerilerini geliştirmede öğretim teknolojileri ve materyallerden faydalanmanın önemi ve bu materyallerin öğrencilerin başarı düzeylerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma konusunun seçiminden başlayarak, araştırmanın her aşamasında yakın ilgi, yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışman hocam sayın Prof. Dr. Hakkı YAZICI’ ya, tezin istatistiksel analizlerinin yapılmasında katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Gürbüz OCAK’ a ve Öğretim Görevlisi Hakkı BAĞCI’ ya teşekkürü bir borç bilirim.

Volkan AKTÜRK

Afyonkarahisar 2012

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1
I. TEZİN AMACI.....	3
II. TEZİN ÖNEMİ.....	3
III. PROBLEM.....	4
IV. ALT PROBLEMLER	4
V. DENENCELER.....	4
VI. SAYILTILAR.....	5
VII. SINIRLILIKLAR.....	5
VIII. TANIMLAR.....	6

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ.....	9
1.1.SOSYAL BİLİMLER.....	9
1.2.SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI	10
1.2.1.Sosyal Bilgiler Dersinde Temel Yaklaşımlar.....	11

1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TARİHÇESİ.....	12
1.3.1.Dünya’da Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi.....	12
1.3.2.Ülkemizde Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi.....	13
1.4. 2005 İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMI.....	14
2. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER.....	16
2.1. BECERİ NEDİR?	16
3. ANİMASYON VE DİJİTAL HARİTALARIN ÖĞRENCİLERİN MEKÂNI ALGILAMA BECERİLERİNE YÖNELİK KULLANIMI.....	18
3.1.MEKÂNI ALGILAMA BECERİSİ (MEKÂNSAL BİLİŞ)	18
3.2.SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE MEKÂNI ALGILAMA BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	20
3.3. SOSYAL BİLGİLER – COĞRAFYA İLİŞKİSİ	22
4. COĞRAFİ BECERİLER.....	25
4.1.HARİTA OKUMA, KÜRE VE ATLAS KULLANMA BECERİSİ.....	25
4.2. HARİTALARDAKİ SEMBOLLERİ ANLAMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	30
4.3.HARİTA ÖLÇEĞİ KULLANMA BECERİSİ.....	31
4.4. COĞRAFİ KONUM BECERİSİ.....	32
4.5. YÖN BULMA VE YÖN BECERİSİ.....	33
5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ARAÇ GEREÇ KULLANIMI.....	34
5.1.SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BİLGİSAYAR ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANILMASI.....	36
5.2.ANİMASYONLAR.....	38
5.3. YERYÜZÜNDE YAŞAM ÜNİTESİNDE ANİMASYON KULLANIMI...	41
5.4. DİJİTAL (SAYISAL) HARİTALAR.....	46
5.5. COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMİ (CBS)	47

5.6.YERYÜZÜNDE YAŞAM ÜNİTESİNDE DİJİTAL HARİTALARIN KULLANIMI.....	49
--	----

6. KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	53
6.1. TEZLER.....	53
6.2. MAKALELER.....	55

II. BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	57
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	58
3.VERİLERİN TOPLANMASI.....	60
3.1. VERİ TOPLAMA ARACI	60
3.2. ÖLÇME ARACININ GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI .61	
3.3. DENEYSEL İŞLEM BASAMAKLARI	66
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	67

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	68
2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	69
3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	70
4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	71
5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	73

IV. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	88
2. ÖNERİLER.....	91

KAYNAKÇA.....	93
EKLER	98

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Doğrudan Verilecek Beceriler

Tablo 2. Öntest – Sontest Kontrol Gruplu Modelin Simgesel Görünümü

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grupları Öğrenci Sayıları

Tablo 4. Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 5. Deneklerin Doğum Tarihine Göre Dağılımı

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gurubu Öğrencilerinin Ailelerinin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 7. Ön Uygulama Testi Madde Analiz Tablosu

Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Tablo 9. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Tablo 10. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Tablo 11. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Tablo 12. Tema ve Alt Temalarla İlgili Yapılan Kodlamalara İlişkin Bulgular

Tablo 13. Değerlendirme (Görüşme) Formuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

Tablo 14. Alt Temalara Ait Kelime Frekansları

Tablo 15. Temalara Göre Olumlu Olumsuz ve Çekimser Görüş Oranları

Tablo 16. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme) Formu
1. Soru İçin Cevaplar

Tablo 17. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme) Formu
2. Soru İçin Cevaplar

Tablo 18. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme) Formu

3. Soru İçin Cevaplar

Tablo 19. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme) Formu

4. Soru İçin Cevaplar

Tablo 20. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme) Formu

5. Soru İçin Cevaplar

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Harita ve Küre Kullanım Becerisinin Kavramsal Çerçevesi

Şekil. 2. Dale'nin Yaşantı Konisi

Şekil 3.Dünyamızın hareketleri ve şekli

Şekil 4. Paralel ve Meridyenler

Şekil.5. Ülkemizin Matematik Konumu

Şekil 6. Paralel ve Meridyenler Ülkemizin Matematik Konumu

Şekil 7. Yerel Saatlerin Oluşumu

Şekil 8. Yerel Saatlerin Oluşumu

Şekil 9. Ortak Saat

Şekil 10. Yarımküreler

Şekil 11.Dünyada Yıl İçinde Oluşan Mevsimsel Değişimler

Şekil 12. Dünyamızın Uzaydan Görünüşü.

Şekil 13. Ülkemizin 3757.13km den Görünüşü

Şekil 14. Ege Bölgesinin 420.17km den Görünüşü

Şekil 15. Afyonkarahisar İl Merkezinin 10.13km den Görünüşü

Şekil 16. Atatürk İlköğretim Okulunun 1.18km den Görünüşü

Şekil 17.Dijital Dünya Haritası

Şekil.18. Ankara - İstanbul Arası Kuş Uçuşu Uzaklık

KISALTMALAR DİZİNİ

akt: Aktaran

AKÜ : Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi

f: Frekans

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s.n: Sıra No

S.S: Standart Sapma

s: Sayfa

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

vb: Ve Benzeri

vd: Ve Diğerleri

X: Ortalama

D: Ayırt Edicilik İndeksi

P: Güçlük İndeksi

ADH: Animasyon ve Dijital Harita

GİRİŞ

Hızla gelişen ve değişim geçiren bilgi çağında bilgiler hızla ve katlanarak artmaktadır. Öğrencilerin eğitim ve öğretiminden sorumlu olan okullarda bütün bilgileri öğrencilere kazandırmak çok zordur. Bunu başarabilirsek bile yeni bilgiler sürekli eklenmektedir. Bu nedenle hazırlanan yeni öğretim programlarında bilgiyi öğretmekten çok öğrencilerin bu bilgiye nasıl ulaşacağı ve nasıl kullanılacağına öğretilmesi önem kazanmıştır. İlköğretim okullarında öğrenim gören öğrencileri, yaşadıkları topluma karşı duyarlı, yararlı ve sorumluluk sahibi, karşılaştıkları sorunlar karşısında çözüm üretebilen birer vatandaş olarak yetiştirmek için, Sosyal Bilgiler dersi konulmuştur. MEB (2005: 42)'in Sosyal Bilgiler Programında yaptığı tanıma göre Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Ülkemizde ise Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında dördüncü ve beşinci sınıflarda, ikinci kademede ise altıncı ve yedinci sınıflarda verilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin vizyonu "21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir." (MEB, 2006: 25). Programın vizyonuna bakıldığında kendi ayakları üzerinde durabilen sosyal insanlar yetiştirmek temel hedeftir.

İlköğretim altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri gelişimlerine paralel olarak somut düşünceden soyut düşünceye geçmeye başlarlar. Bu dönemde

öğrencilerdeki bu gelişmelere paralel olarak Sosyal Bilgiler dersinde yer alan somut kavramlar yerlerini soyut kavramlara bırakmaktadırlar. Bu noktada öğretimde araç - gereç kullanımına olan ihtiyaç artmaktadır. İnsan zihni ne kadar gelişirse gelişsin, soyut olan nesnelere, varlıkları veya sözel yolla anlatılan bilgileri somutlaştırmakta zorlanmaktadır (Yiğit vd., 2005: 78)

Sosyal Bilgiler dersinde yer alan temel disiplinlerden birisi coğrafyadır. Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların merak duygularının daha fazla olması Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan coğrafya konularının öğretimini kolaylaştırmaktadır. Somut işlem basamağından soyut işlem basamağına geçiş sürecinde olan bu yaş grubu öğrencilere coğrafya konuları çeşitli materyallerle desteklenerek verilmelidir. Gelişen görsel, işitsel teknoloji eğitimde istenilen verimin alınması için sınıflarımızda yerini almalıdır. Öğretim teknolojileri ve araç gereçler sınıflarda çoklu öğrenmeyi zevkli hale getirdiği gibi öğrenciyi de merkeze almaktadır. 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan temel becerilerden mekân algılama becerisi coğrafya konuları içerisinde öğrencilere kazandırılacaktır. Sosyal Bilgiler dersi ve coğrafya öğretimi, çocukta mekânla ilgili sistematik bir coğrafya bilincinin oluşturulmasına ve bütüncül bir çevre anlayışının gelişmesine yardım eder. Mekân bilşi, mekân anlamlandırma önemli safhalardan birisidir. (Öcal, 2007:2)

Yapılan bu çalışmada soyut kavramları anlamakta zorluk çeken öğrencilere, bilgisayar öğretim teknolojileri kullanılarak öğrenmelerinin kolaylaştırılması sağlanmaya çalışılacaktır. Coğrafya konuları içerisinde yer alan mekân bilşi ile ilgili konular çeşitli animasyon ve dijital haritalar kullanılarak derslerin daha zevkli hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu sayede öğrencilerin farklı duyularına hitap edilerek kavrama ve hatırlama düzeyleri artırılmaya çalışılmıştır.

I. TEZİN AMACI

Bu çalışmanın temel amacı ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde ‘ Yeryüzünde Yaşam’ ünitesinde yer alan coğrafya konularının animasyon, dijital harita ve görsel sunumlar kullanılarak işlenmesinin öğrencilerin mekân algılama becerilerinde ne derece etkili olduğunu görmek ve değerlendirmektir. Ayrıca söz konusu materyallerle desteklenen bir öğretim ile animasyon ve dijital harita kullanılmayan ders ve çalışma kitabından dersin takip edildiği yapılandırmacı yöntemlerle yapılan öğretim arasında, meydana gelen farklılıkları gözlemek ve elde edilen sonuçlara bağlı olarak çeşitli öneriler sunmak hedeflenmiştir.

II. TEZİN ÖNEMİ

Bilindiği gibi ülkemizde 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim okullarında okutulmakta olan Sosyal Bilgiler Dersi Programı değiştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin ve diğer derslerin işlenişinde yapılandırmacı yaklaşıma uygun çeşitli öğretim tekniklerine yer verilmiştir. Okulların fiziki alt yapıları ve çevrenin sosyo-ekonomik yapısına bağlı olarak programın uygulanmasında çeşitli zorluklar yaşanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinin en büyük problemlerinden birisi özellikle soyut konuların öğrencilere kavratılmasında yaşanan güçlüklerdir. Sosyal Bilgiler müfredatında yer alan coğrafya konuları öğrencilerin mekân algılama, yorum yapma, ülkesini ve dünyayı tanıması açısından önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin mekân algılama becerilerini geliştirmek için yeni programda şu kazanımlara yer verilmiştir.

— Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalar üzerinde konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

— Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

— Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. (MEB, 2006: 14).

Kazanımlarda yer alan soyut konuları 6.sınıf öğrencilerine kavratılabilmek için ders işlenişinde eğitim teknolojilerini kullanarak konuları daha somut hale getirmek gerekmektedir.

Coğrafya konularının öğretiminde kavram, olay ve olguları işitsel, görsel veya hem işitsel hem görsel olarak öğrencilere sunmak, öğrencilerin bu bilgileri ileriki safhalarda daha iyi hatırlamasına ve öğrencilerin başarı düzeylerinin de artmasına sebep olacaktır. Çalışma ileride yapılacak diğer çalışmalara rehberlik etmesi bakımından ve Sosyal Bilgiler dersinde eğitim teknolojilerinin daha etkili kullanılması açısından önemlidir.

III. PROBLEM

Problem cümlesi ‘Sosyal Bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekân algılama becerilerine yönelik etkileri nelerdir’ olarak belirlenmiştir.

IV. ALT PROBLEMLER

Araştırmanın yukarıda genel olarak belirtilen problemine çözüm aramak amacıyla şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama öncesinde ön test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama sonrasında son test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasında akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Öğrencilerin animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğrenim yöntemine bakış açıları nasıldır?

V. DENENCELER

Belirtilen temel probleme yanıt aramak amacıyla aşağıdaki denenceler test edilmiştir.

1. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama öncesinde ön test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.
2. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama sonrasında son test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır.
3. Deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasında akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır.
4. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

VI. SAYILTILAR

Araştırmada;

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ve zekâ açısından birbirlerine yakın oldukları varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin ön test ve son test sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Araştırma için hazırlanan ön test ve son testin güvenilirlik çalışmalarında uygulanan öğrenci gruplarının soruları ciddiyetle cevapladıkları.
4. Bu araştırma coğrafya konularının öğretiminde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekânı algılama becerilerinin belirlenmesinde uygun bir başlama noktasıdır.

VII. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- 1- 2011 – 2012 eğitim – öğretim yılı ile,
- 2- Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu, 6/B- 6/D sınıfı öğrencileri ile
- 3- Ön test, son test olarak uygulanan 24 çoktan seçmeli test ile
- 4- Görüşme formu olarak hazırlanmış 15 soru ile

5- 6. sınıfa devam etmekte olan öğrencilerin mekânsal bilişlerini gösterebilme becerileri ile.

6- İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler altıncı sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ünitesi ile sınırlıdır.

VIII. TANIMLAR

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Özdemir ve Yalın, 1999: 2).

Öğretim: Belirli kişilerin gelişmelerinin tüm boyutlarında en son potansiyele ulaşmalarını destekleme etkinliğidir. Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür (Güngördü, 2002: 7).

Öğrenme: Bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu bilgi veya davranışlarında meydana gelen kalıcı izli değişmedir (Özdemir ve Yalın, 1999: 3).

Öğretim Teknolojisi: Belirlenmiş hedefler uyarınca, daha etkili bir öğretim elde etmek için öğrenme ve iletişim konusundaki araştırmaların ve ayrıca insan kaynakları ve diğer kaynakların beraber kullanılmasıyla tüm öğrenme – öğretme sürecinin sistematik bir yaklaşımla tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesidir (Demirel vd., 2003: 12).

Araç: Herhangi bir iş veya eylemi başarmak için kullanılması gereken alet ya da aygıtaya araç denir. Diğer bir deyişle Araç: Derslerimizde bir konuyu veya bir düşünceyi açıklamak için kullandığımız eşyalara o dersin araçları denir. Örnek: Coğrafya öğretiminde haritalar, grafikler, diyagramlar, resimler, tepegöz, slayt makinesi birer araçtır (Güngördü, 1999: 124).

Gereç: Herhangi bir faaliyeti, işi yerine getirmek için ihtiyaç duyduğumuz malzemeye gereç denir. Diğer bir deyişle gereç: Ders işlerken kullandığımız genellikle tüketilen lüzumlu eşyalara gereç denir. Örnek: Ders kitapları, defter, silgi, kalem, tebeşir, tahta desin işlenmesinde ihtiyaç duyulan birer gereçtir (Güngördü, 1999: 125).

Görsel Araç: “ Görsel araçlar, bazı tür bilgileri öğrenmek, onları anlamada insanlara yardım etmek veya hatırlatmak için kullandığımız araçlardır. Coğrafya öğretiminde görsel araçların kullanımının önemli bir yeri vardır. Coğrafi konular işlenirken bol araç-gereç kullanılmalıdır. Görsel araçların kullanımı ile soyut olan kavramlar netleşmekte, öğrencilerin anlaması kolaylaşmakta, öğretmede etkin bir öğretme, öğrencide de etkin bir öğrenme süreci oluşturmaktadır. Öğrenci hem görerek hem de işiterek gerektiğinde de uygulayarak öğrenmektedir. Coğrafya

bilgileri öğrencilerin hayal gücünü zorlayan coğrafya öğretiminde bilgiler göze, kulağa ve beyine hitap edecek şekilde yapılmalıdır. Bu nedenle coğrafya öğretiminde harita, tablo, kesit, profil, kroki, slayt, grafik, fotoğraf gibi görsel araç ve gereçlerden yararlanmak zorunludur. Öğrenmeyi kolaylaştıran etkili yollardan biri, güçlü algılar oluşturmaktır. Algılar ne kadar güçlü olursa, edinilen bilgilerde bu ölçüde kalıcı olacaktır” (Güngördü, 1999: 91).

Sosyal Bilgiler: Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2004: 17).

Ön Test: Araştırmaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarına uygulanacak programda kazanılması gereken amaçlar ve davranışlar yönünde hazırlanmış soruları içeren ölçme aracıdır (Özkan, 2005: 12).

Son Test: Uygulanan program tamamlandıktan sonra öğrencilerin kazanması gereken amaç ve davranışları ne düzeyde kazandıklarını ölçen ölçme aracıdır (Özkan, 2005: 12).

Beceri: Herhangi bir etkinliği sürekli olarak, belli bir yeterlilik düzeyinde yapabilmek (Paykoç, 1991: 13).

Coğrafi Beceri: Coğrafi beceriler harita ve saha çalışmaları ile ilgili etkinlikleri içerir. Bu bağlamda başlıca beceriler; plan, harita, küre, atlas, koordinatlar, sembol kullanımı, yön tayini gibi konuları içerir (Karabağ, 2001: 63)

Çevre: İnsanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır (İzbrak, 1992:70).

Mekân: Mekân, insanın bütün faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve deneyimlerini yaşadığı yerdir. İçinde yaşayanlar tarafından algılanma ve değerlendirilme biçimine göre mekân farklı anlamlar taşır (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 49).

Biliş: “Biliş, dünyayı öğrenme ve anlamayı içeren zihinsel faaliyetler anlamına gelmektedir (Morgan, akt. Öcal, 2007: 15).

Mekân Bilişi: Mekân bilişi, mekân ilişkilerinin, varlığının ve yapısının içsel ya da bilişsel tasviri ve bilgisidir; diğer bir deyişle, düşüncedeki mekânın benimsenmiş yansıması ve tekrar yapılandırılmasıdır (Hart ve Moore,akt.Öcal, 2007:15).

Animasyonlar: Grafiklerin belli bir senaryo doğrultusunda canlandırılması işlemidir.

Kaynak: <http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/animasyon>

Dijital Harita (Sayısal Harita): Bilgisayar ortamında klasik dosya ve veritabanı dosyası şeklinde tutulan harita demektir. Kaynak: <http://www.hgk.mil.tr>.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

1.1 SOSYAL BİLİMLER

Sosyal Bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen bilgiler olarak tanımlanmaktadır. Bu da anlaşılacağı gibi Sosyal Bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşanlar olarak ele alınabilir. (Sönmez, 1999: 17).

Diğer bilim dallarından farklı olarak: Sosyal Bilimler, insan davranışlarıyla ilgili farklı disiplinleri içerdiği için disiplinler arası bir bilimdir. Sosyal Bilimler konu olarak insanlar arasındaki etkinlikleri ve insani anlayışın gelişmesini sağlamaya çalışan bir bilimdir. Meydan (2001: 12)'a göre Sosyal Bilimler: İnsanlar tarafından oluşturulan gerçekler, doğumdan ölüme, evlenmeden boşanmaya, savaştan barışa, devlet kurmadan yıkmaya kadar pek çok olguyu içerebilir. Sosyal Bilimlerin sürekli değişimi ve gelişimi inceliyor olması, bireyin sosyal çevreye ve insan hayatına adapte olması amacını güden eğitimde, Sosyal Bilimlerin değerini artırmış ve eğitimin, hem bir sosyal bilim dalı hem de Sosyal Bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi "Sosyal Bilgiler" i bir ders olarak ortaya çıkarmıştır.

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak, öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim programı olarak tanımlanabilir. (Otluoğlu ve Öztürk, 2003: 6)

1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük “bilgiyi üreten” ve “bilgiyi kullananlarıdır”. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir. (MEB, 2005: 13).

Bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşması bilgiyi her an yanımıza getirmektedir. Var olan bilgiyi ezberlemek yerini bilgiyi ihtiyaçlar dahilinde kullanabilmek daha önemli hale gelmiştir.

Sosyal Bilgiler insanların yaşamlarını konu alan disiplinler arası bir bilimdir. Sosyal Bilgilerin tanımlamak, bir disiplinli bir bilimin tanımını yapmaktan daha zordur. Sosyal Bilgilerin vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak ve bütüncül, disiplinler arası bir alan olmak gibi iki ayırıcı özelliği bulunmaktadır (Doğanay, 2004: 16).

Sosyal Bilgiler Dersi geçmişte Tarih ve Coğrafya Dersi olarak bilinmekteydi. Sosyal Bilgiler Dersi öğrencileri hayata her yönüyle hazırlayan çok disiplinli bir ders olarak müfredatta yerini almıştır.

Barth ve Demirtaş (1997: 16) Sosyal Bilgileri, insan ilişkilerini göz önünde tutarak, insanların toplumsal ve fiziksel çevreleriyle ilişkilerini inceleyen bir bilim olarak tanımlar. Sosyal Bilgileri; sosyal bilimlerin verilerini öğrencilerin seviyelerine uygun olarak basitleştiren, bunları kullanarak, öğrencilere, sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir vatandaşlık eğitim programı olarak açıklamışlardır.

Sosyal Bilgiler Dersi sosyal bilimlerin verilerini öğrenci seviyelerine indirgeyerek öğrencilerin topluma uyum sağlamalarına yardım etmektedir.

Sönmez’e (1999: 17) göre Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçeği kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen lirik bilgilerdir. Dünya üzerinde yer alan bütün toplumlarda toplumsal yaşamı düzenleyen tüm etkinliklere toplumsal gerçek diyebiliriz. Paykoç’a (1991: 2) göre Sosyal Bilgiler, eğitim alanının

ortaya çıkardığı bir kavramdır. Bu disiplinler arası alan, sosyal bilimler alanındaki kuramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içerisinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini ve yetiştirilmesini amaçlamaktadır. 2005 Sosyal bilgiler programında sosyal bilgiler şu şekilde tanımlanmıştır.

“Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” (MEB.2006: 26).

1.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Temel yaklaşımlar:

Barr, Barth ve Shermis, Sosyal Bilgilerin doğası hakkındaki farklı görüşleri, üç farklı yaklaşım ya da gelenek olarak açıklamışlardır:

1-Vatandaşlık bilgisi aktarımı olarak Sosyal Bilgiler; Sosyal Bilgiler öğretimde en eski yaklaşımdır. Öğretmen merkezli bir öğrenme- öğretme sürecine dayalıdır ve klasik felsefi anlayışı yansıtır. Bu programın amacı kültürün temel değer ve inanışlarını genç kuşağa aktarmaktır. Bu yaklaşımın temel sayıltısı, gençlerin ne tür, bilgi değer ve tutumlarla donatılacağını yetişkinler daha iyi bilir anlayışıdır. Böylece programın içeriği yetişkinlerce belirlenen ve onlarca doğru ve gerekli olduğu sanılan bilgi, değer ve tutumlardan oluşur. Geçmiş öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme ve otoriteye bağlılık vatandaşlık aktarımı programının en önemli içeriğidir.

2-Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler, yaklaşımın temel amacı, çocukların sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olmaktır. Sosyal bilimlerin içeriği yanında bu programın diğer önemli bir amacı da, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiye ulaşırken kullandıkları yöntemi öğrencilere kazandırmaktır. Böylece çocuklar dünyayı sosyal bilimcilerin araştırdığı ve düşündüğü gibi anlamaya çalışacaklardır. Bu yaklaşımın içeriği değişik sosyal bilimlerin temelini oluşturur. Öğrenciler insan davranışlarını ve vatandaşlığı, sosyal bilimlerin temel ilke ve kuramlarını inceleyerek öğrenirler.

3-Yansıtıcı inceleme alanı olarak Sosyal Bilgiler, yaklaşımında içerik öğrencileri kişisel olarak etkileyen durumlara ilişkin konu ve konulardan seçilir. Öğretmenler önce çocukların kendilerini etkileyen sorunları belirlemelerine ve incelemelerine,

daha sonra da bunları daha geniş bir perspektifle sosyal ve politik sorunlarla ilişkilendirmelerine yardımcı olurlar. Yansıtıcı inceleme yaklaşımının genel amacı, öğrencilerin kendilerini etkileyen problemler ve durumlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Araştırma-inceleme yöntemi bu yaklaşımın temel yöntemidir. Çocuklar karşılaştıkları gerçek problemleri inceleyerek araştırma becerileri kazanırlar. (Barr, Barth ve Shermis, akt. Doğanay, 2004: 20- 21).

1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TARİHÇESİ

1.3.1. Dünya’da Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Sosyal Bilgilerin dünyadaki gelişimine baktığımızda, ilkçağlardan itibaren sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan Sosyal Bilimlerin konuları okullarda öğretilmiştir. Herodotes, Thukydides, Aristo, Eflatun aynı zamanda birer öğretmen olarak öğrencilere dersler vermişlerdir. Doğuda büyük bir medeniyet oluşturan Çin’de de Sima Qian ile Du-Yu tarih dersleri vermişlerdir. Selçuklu Nizamiye medreseleri ve sonrasında Türk ve İslâm devletleri ve Osmanlı medreselerinde sosyal bilgiler konularına yer verilmiştir. 13. asırdan itibaren Avrupa’da kurulan Paris, Bologna, Oxford gibi okullarda da bu derslere rastlanmaktadır (Bilgili, 2009: 19).

Sosyal Bilgiler kavramının ilk kez nasıl ortaya çıktığına bakacak olursak Sosyal bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı ; “konu toplumun teşkilatına ve oluşumuna ve toplumsal birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler, sosyal bilgilerdir.” diye tanımlamıştır. Daha sonraki yıllarda da bu kavram diğer bütün ülkelerde yaygınca kullanılmaya ve okul programlarında yer almaya başlamıştır. Okul programlarında ders olarak verilen Sosyal Bilgiler dendiğinde, yukarıda bahsettiğimiz sosyal bilimlerin her biriyle ilgili, fakat onlardan bağımsız bir alan olarak algılanan ders olarak düşünülmelidir (Köstüklü 1998:9, akt. Avşar:2010: 12).

Günümüzde, Japonya, Güney Kore, İrlanda, Danimarka, Finlandiya gibi ülkeler Sosyal bilgiler programını ABD’den örnek alarak uygulamaya koymuşlardır (Bilgili, 2009: 20).

1.3.2.Ülkemizde Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Sosyal Bilgilerin ülkemizdeki tarihsel gelişimine bakacak olursak: Ülkemizde 2. Heyeti-i İlmiye tarafından hazırlanan 1924 programında “Musahabat-ı Ahlakiye” dersi “Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye” dersi haline getirilmiştir. Bu ders, Tarih ve Coğrafya dersleriyle birlikte bugünkü anlamda Sosyal Bilgiler dersini karşılamaktadır (Tazebay, Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000: 34–35).

1926 programında dersler arasındaki bağlantıya önem verilmiş, birinci devredeki Tabiat Tetkiki, Musahabat, Tarih ve Coğrafya gibi derslerin Hayat ve Cemiyet mihveri etrafında ve toplu olarak öğretimi esası kabul edilmiş bu dersler Hayat Bilgisi adını almıştır. Musahabât-ı Ahlâkiye ve Malûmat-ı Vataniye dersleri 1926 yılında Yurt Bilgisi dersi haline çevrilmiştir. Tarih, Coğrafya, Hayat Bilgisi derslerinin saatleri arttırılmıştır (Gelişli, 2005: 129).

1936 programında, Sosyal Bilgiler kapsamına giren dersler, ilkokul dördüncü ve besinci sınıflarda “Yurt Bilgisi”, “Coğrafya” ve “Tarih” dersleri adı altında ayrı dersler olarak okutulmuştur (Tazebay vd., 2000: 45).

1948 programında Yurttaşlık Bilgisi, Tarih ve Coğrafya derslerinin isleniş ve ders saatlerinde önemli bir değişiklik olmamıştır. Beşinci Milli Eğitim Şurasında ilköğretimle ilgili problemlere yer verilmesi, yürürlükte olan 1948 programının bütünüyle yeniden gözden geçirilmesine neden olmuştur. Bu çalışmalar neticesinde, ikinci devrede okutulan Coğrafya, Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi Dersleri ‘Toplum ve Ülke İncelemeleri’ adı altında birleştirilmiştir (Varış, 1997: 35).

1962 programında, dördüncü ve beşinci sınıfta okutulan Yurttaşlık Bilgisi, Coğrafya ve Tarih dersleri ‘Toplum ve Ülke İncelemeleri’adı altında yer almıştır .(Tazebay vd., 2000: 62- 92).

1968 ilkokul programında Tarih, Coğrafya Yurttaşlık Bilgisi dersleri ‘Sosyal Bilgiler’ adını almıştır. (Binbaşıoğlu, 2005: 544). Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi dokuzuncu Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitim amaçlarına uygun olarak, temel eğitim 4.5.6.7. ve 8. sınıflar Sosyal Bilgiler programını geliştirmiş ve 15. 11. 1974 tarihli ve sayılı kurul kararıyla kabul etmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi 1968 yılından itibaren bütün ilkokullarda, 1975

yılından itibaren bütün ortaokullarda okutulmaya başlatılmıştır. Ancak ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi 1985 tarihinde kaldırılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi 1985–1986 öğretim yılından itibaren “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgileri” adı altında üç derse ayrılmıştır. 1997–1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir (Güngördü, 2001: 132). 1998 yılında dünyadaki gelişmeler göz önünde bulundurularak, yoğun program geliştirme çabaları başlatılmıştır. 2005–2006 öğretim yılından itibaren uygulanan bu programda, tematik öğrenme, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırıcılık esas alınmıştır (Öztürk,2006: 47).

1. 4. 2005 İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMI

2005 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler programı eski programda olduğu gibi sadece tarih ve coğrafya disiplinlerine yer vermemektedir. Yeni programdaki en büyük değişikliklerden birisi farklı disiplinlerin Sosyal Bilgiler dersine girmiş olmasıdır. Geleneksel ders anlatım biçimi yeni programda yapılandırıcılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenin anlattığı öğrencinin dinlediği öğrenciyi pasifize eden eski program yerini öğrencinin aktif öğretmenin yol gösterici olduğu bir model olarak değiştirilmiştir.

MEB (2006: 6)'ya göre Sosyal Bilgiler Öğretim programının amaçları şunlardır;

- Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
- Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
- Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.

- Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
- Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
- Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
- Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
- Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
- Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
- Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
- Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
- Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
- Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
- İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

Yenilenen ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının vizyonu "21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir." olarak belirtilmiştir. (MEB, 2006: 25).

2. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER

2.1. BECERİ NEDİR?

Geçmişten günümüze uzanan teknolojik gelişmeler ve eğitim alanındaki ilerlemeler bilgiye bakışı değiştirmiştir. Bilgi geçmişte olduğu gibi doğrudan kavramları veya olguları ezberlemek değildir. Bilgiye ulaşmak günümüzde artık çok kolaydır. Öğrencinin bilgiye ulaşması bilgiyi ezberlemesi ona pek fayda sağlamaz. Öğrenci öğrendiği bilgileri kullanmayı bilmelidir. Karşılaştığı bir problem karşısında öğrendiği bilgileri kullanarak çıkış yolu bulmalıdır. Beceri bilgi gibi basit bir olay değil daha karışık bir eylemdir. Beceri okullarda öğrencilere öğrenme süreçleri içerisinde kazandırmamız gerekmektedir.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre beceri, uygun öğrenme ve öğretme ortamında bireyin, hazır bulunuşluluk düzeyine göre düşünsel ve davranışsal bir çabaya girmesi sonucu bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapar hale gelmesidir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 -7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz:

- Eleştirel Düşünme Becerisi
- Yaratıcı Düşünme Becerisi
- İletişim Becerisi
- Araştırma Becerisi
- Problem Çözme Becerisi

- Karar Verme Becerisi
- Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
- Girişimcilik Becerisi
- Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
- Gözlem Becerisi
- Mekânı Algılama Becerisi
- Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
- Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
- Sosyal Katılım Becerisi
- Empati Becerisi (MEB. 2006: 27).

Sosyal Bilgiler dersinde haritaları, hem üzerlerinde taşıdıkları bilgilerin okunması, hem de bir verinin harita üzerinde basitçe gösterilmesi açısından ele almak gerekir. Öğrencilerden kendi seviyelerine uygun harita türlerini okuyabilmeleri, bunun yanında yine kendi seviyelerine uygun haritalar üzerinde çalışabilmeleri beklenmektedir. Harita becerisi harita okuma, kullanma ve atlas kullanma becerileri olarak üç aşamada incelenebilir.

Haritalar karmaşık yapıdadır ve soyut ifadeler barındırırlar. O nedenle harita becerileri kazandırılırken öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alınması gerekir. Bu yüzden ilköğretim öğrencileri için bu becerinin basamaklandırılarak verilmesi, bütüne ulaşmak konusunda acele edilmemesi önemlidir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda basit şekiller ve kroki çizme, sembol kullanma ve bu sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturma becerileri üzerinde durulmuştur. Soyut düşünme becerisinin geliştiği 6. ve 7. sınıflarda ise haritaların diğer öğeleri üzerinde durularak ölçek ve değişen ayrıntılar, harita çeşitlerini tanıma, harita üzerinde verilen bilgiyi okuma-anlama ve yeni bilgiler aktarma üzerinde durulacaktır. Bu beceri kazandırılırken kullanılacak harita ve atlaslar öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri ve pratik olarak kullanabilecekleri türden olmalıdır. (MEB.2006:28)

Tablo 1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Doğrudan Verilecek Beceriler

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsel genelleme yapma
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Harita okuma ve atlas kullanma
3. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Çıkarımda bulunma
4. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Girişimcilik
5. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Araştırma
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Sosyal katılım
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Yaratıcılık

Kaynak: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Revizyon) -13/01/2009.

Programda mekânı algılama becerisi 6.sınıf Yeryüzünde Yaşam ünitesinde harita okuma ve atlas kullanma şeklinde doğrudan verilecek beceriler olarak yer almıştır.

3. ANİMASYON VE DİJİTAL HARİTALARIN ÖĞRENCİLERİN MEKÂNI ALGILAMA BECERİLERİNE YÖNELİK KULLANIMI

3.1. MEKÂNI ALGILAMA BECERİSİ (MEKÂNSAL BİLİŞ)

Sosyal Bilgilerin temel disiplinlerinden birisi coğrafyadır. Coğrafya konuları içerisinde mekân ve yer gibi kavramları sürekli görmekteyiz. İnsan ile doğal çevre arasındaki ilişkileri inceleyen coğrafya her yaştaki insan için gereklidir. Bu sebepten dolayı sosyal bilgiler dersinin 2005' de hazırlanan yeni programında bazı coğrafi konular verilmesi gereken temel beceriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu

becerilerden en önemlisi “mekânı algılama becerisi” olarak programda yerini almıştır.

İnsan doğal çevreye uyum sağlayabilmek için tarihte birçok gelişmeye imza atmıştır. Yerleşik yaşama geçen insanoğlu zamanla etrafındaki yeni yerleri merak etmiş, yeni mekânlar keşfetmiştir. Günümüz dünyasında yaşamın her alanında insan mekânla iç içedir. Mekân, insanın bütün faaliyetlerini gerçekleştirdiği ve deneyimlerini yaşadığı yerdir. İçinde yaşayanlar tarafından algılanma ve değerlendirilme biçimine göre mekân farklı anlamlar taşır (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 49).

Mekân bilişinin çocuklarda gelişim evrelerine baktığımızda Piaget ve arkadaşlarının mekân bilişi konusunda yaptıkları çalışmalar, genel olarak dört başlık altında toplanmıştır: (Piaget 1952, ak. Öcal, 2007: 38)

— Mekân tasviri, hareketlerin koordinasyonu ve içselleştirilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Çocuğun mekân hakkındaki bilgisi, temel olarak mekân algısından değil, mekândaki hareketten kaynaklanır.

— İmgeler, taklit edilen davranışların içselleştirilmesi ile ortaya çıkar. Bu bulgu, Piaget ve Inhelder (1967)’in sembollerin oluşumu ile ilgili gerçekleştirdikleri bir çalışmada ortaya çıkmıştır. Başlangıçta küçük çocuklar (0–2 yaş) diğer insanların hareketlerini kopyalar veya taklit ederler. Daha sonra bu taklit şeması, benimsenerek zihinde sembolleştirilir.

— Mekân organizasyonunun dört aşaması ya da yapısı vardır: sensorimotor mekân, işlem öncesi mekân, somut işlemler mekânı ve soyut işlemler mekânı

— Mekân bilişinin içeriğini belirleyen üç özel mekânsal ilişki sınıfı vardır: topolojik, projeksiyonel ve geometrik-metrik ilişkiler. Bireyin yaşamında, topolojik ilişkilerin kavranması, projeksiyonel ve geometrik ilişkilerin kavranmasından önce gelir

Biliş kavramı olarak insan beynin yaşantı sonucu oluşan öğrenmeleri anlamaya çalışan zihinsel faaliyetlerin bütünüdür. Başka bir deyişle biliş, dünyadaki olayları anlamaya yönelik insan zihninin yaptığı işlemlerin tümüdür. Dıştan gelen uyarıların algılanması, önceki bilgilerle karşılaştırılması, yeni bilgilerin oluşturulması, ortaya çıkan yeni bilgilerin öğrenilmesi ve saha sonrasında ihtiyaç

duyulduğunda hatırlanması ile zihinsel ürünlerin kalite ve mantık yönünden değerlendirilmesi gibi zihinsel faaliyetleri biliş kapsamında ele alınabilir (Öcal, 2007:5).

Bu iki kavramın tanım olarak birleşmesi bizlere mekânsal bilişin insan beyninin insanın yaşadığı coğrafyayı zihinsel işlemler yoluyla anlamaya çalışması diyebiliriz. Bir başka ifadeyle mekân bilişi, mekân ilişkilerinin, varlığının ve yapısının içsel ya da bilişsel tasviri ve bilgisidir; diğer bir deyişle, düşüncedeki mekânın benimsenmiş yansıması ve tekrar yapılandırılmasıdır (Hart ve Moore, akt. Öcal, 2007:5).

3.2.SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE MEKÂNI ALGILAMA BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Piri Reis haritası ve diğer tarihi dönemlerde çizilmiş harita benzeri çizimlerden de görmekteyiz ki insanoğlu geçmişten günümüze kadar yaşadığı coğrafyayı tanımak ve anlamak istemiştir. Tüm bilimlerin çıkış noktası olan merak insanların yaşadığı mekânı öğrenme ve Coğrafya biliminin de gelişmesine olanak sağlamıştır. İnsan ile doğa arasındaki etkileşimi inceleyen coğrafya aslında bir mekân bilimidir. Mekân ile onun üzerinde yaşayan insan toplulukları arasındaki ilişki coğrafi unsurların insanlar tarafından kullanılmasını sağlamıştır. Günlük yaşamda sürekli yapılan bazı fiiller biz farkında olmasak ta coğrafi bilgi ve becerilerin insan beyninin kullanması sonucu oluşmaktadır. Örneğin bir yeri tarif etme, başka ülkelere yapılan seyahatler, mekân değişikliğine ihtiyaç duyabileceğimiz sosyal ve ekonomik faaliyetler sayılabilir.

Coğrafi bilgi ve beceriler, hayatın her döneminde insanoğlunun yapacağı faaliyetler için gereklidir. Her insan yaşadığı mekâna uyum sağlamak zorundadır. Bunun içindir ki, yönünü bulma, mekân üzerinde hareket ederek yolunu bulma zihinde yapılan bilişsel faaliyetlerdir.

İnsanın yaşadığı ortama ayak uydurmak zorunda olması Sosyal Bilgiler eğitiminin en önemli amaçlarından birisidir. İlköğretim Sosyal Bilgiler programının genel amaçlarından birisi öğrencinin “yaşadığı çevrenin ve dünyanın özelliklerini tanıyarak, insanlar ve doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklamasıdır (MEB, 2006: 6). Bu amaç çerçevesinde öğretmenler Sosyal Bilgilerin yansıtıcı düşünme anlayışını

dikkate almalıdırlar. İlköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan “mekânı algılama becerisi” ile öğrencinin yaşadığı yer ile ilişkili mekânsal özellikleri daha iyi okuyabilmesi ve bu bilgileri daha verimli olarak kullanabilmesi amaçlanır (MEB, 2006: 55). Yenilenen programın amacına uygun olarak öğrencilere ezber gerektiren bilgiler yerine öğrencilerin mekânı algılama becerilerini geliştirecek bilgilere yer vermek gerekmektedir. 6.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan ‘Yeryüzünde Yaşam’ ünitesinde mekânı algılama becerisi, harita okuma ve atlas kullanma becerisi olarak doğrudan verilmesi gereken beceriler olarak verilmiştir. Sosyal Bilgiler programında mekânı algılama becerisi ile ilgili öğrencilere verilmesi gereken kazanımlar şunlardır:

- Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.
- Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.
- Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesi ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder (Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı).

Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular, çocukların mekânı algılama becerisini düzenli bir şekilde etkiler. İlköğretim çağındaki öğrencilerin kazandıkları tutum ve davranışlar onların ileriki yaşamları boyunca etkili olacaktır. Öğrencilere bu dönemde mekânsal bilişin geliştirilmesinde, Sosyal Bilgiler dersinin çok önemli bir paya sahip olduğu görülür. İlköğretim çağındaki öğrencilere mekânsal beceri ile ilgili

kavramlar ve bazı tanımlar onların anlayacağı şekilde mutlaka verilmesi gerekir. Yeryüzünde Yaşam ünitesinde yer alan mekânı algılama becerisi ile ilgili konular şunlardır:

- Haritaları anlamak
- Koordinatlar dünyası
- Kutuplardan çöllere değişen iklim
- Türkiye’de iklim bölgeleri (6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı:35)

Ünitede öğrencilere verilmesi gereken kavramlar şunlardır: 1-Paralel, 2-Meridyen, 3-Yerleşme, 4-Kutup, 5-Kıta, 6-Ekvator, 7-İklim (6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı:35). Öğrencilerin üniteye yer alan konulara karşı meraklarının uyandırılması ve hazır bulunuşluluk düzeylerinin ölçülmesi için Sosyal Bilgiler ders kitabında şu örnek sorulara yer verilmiştir.

BİRAZ DÜŞÜNELİM

- Dünya üzerindeki bir yeri nasıl belirleriz?
- Farklı iklim tipleri insan yaşamını nasıl etkiler?
- Türkiye’de hangi iklim tipleri görülmektedir?
- Bir yerde yerleşim yeri kurulmasını etkileyen faktörler nelerdir?

Sosyal Bilgiler dersinde verilen coğrafya öğretimi sonucunda, öğrenciler yalnız coğrafi bilgi almakla kalmayıp, bunları toplama, yorumlama ve tanımlama gibi çeşitli becerileri de kazanmış olacaklardır (Barth ve Demirtaş, akt. Öcal, 2007: 62). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin mekânı algılama becerilerinin artırılması seviyelerine uygun kavramlar verilerek haritaları anlama, atlas kullanma ve ileriki yaşlarında kullanacakları bazı temel bilgileri öğrenmeleri açısından önemlidir.

3.3. SOSYAL BİLGİLER – COĞRAFYA İLİŞKİSİ

Coğrafya, coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları, insanla ilişkiler kurarak inceleyen bir bilimdir (Doğanay, 1999: 3). Bunlara dayanarak Coğrafyanın, en basit ve en yalın anlamıyla bir yeryüzü ilmi olduğunu, yani yeri başka bir ifadeyle Dünya’yı tasvir eden bir ilim olduğunu söyleyebiliriz. Dünya’yı tanıtan bir ilimdir de diyebiliriz Coğrafya biliminin konusuna ve neden öğretildiğine bakacak

olursak: Coğrafya, dünyanın en uzun dağlarını, nehirlerini, ovalarını ezberleme ve tekrar etme bilimi değildir. ‘insanların ve faaliyetlerin bir yerde toplanma sebepleri nelerdir?’, ‘mekân ile insanın etkileşiminin, insanlar ve yerleşmeler üzerindeki etkisi nasıldır?’ gibi sorular coğrafyanın konuları arasında yer alır (Tümertekin, 2001: 188). Buradan anlaşılacağı üzere yıllardır coğrafya bilimi hep yanlış anlaşılmıştır. Coğrafya başkent, dağ, ülke, akarsu ezberleme bilimi değildir.

Coğrafya biliminin insana yararlı hale getirilmesi için iyi anlaşılması ve öğretilmesi gerekmektedir. Öğrenciler sınıfa coğrafya ile ilgili rastgele bilgi yığınları ile gelirler. Öğretmenin görevi öğrencilerdeki düzensiz bilgi yığınlarını belirli bir düzene sokarak öğrenciye faydalı ürünler haline dönüştürmektir. Sosyal Bilgiler dersinde verilen coğrafya öğretimi sonucunda, öğrenciler yalnız Coğrafi bilgi almakla kalmayıp, bunları toplama, yorumlama ve tanımlama gibi çeşitli becerileri de kazanmış olacaklardır (Barth ve Demirtaş,akt.Öcal , 2007:63).

Doğanay (2002: 173-174)’ a göre Coğrafya eğitiminde ulaşılması gereken hedefler şöyle sıralanabilir

- Yakın Çevre örneklerini esas alarak, Türkiye'yi ve dünyayı, genel coğrafi özellikleri açısından tanır.
- Çevrenin doğal ve beşeri olayları arasında neden - sonuç ilgisini kurar ve bu olayların coğrafi yeryüzündeki dağılışlarını öğrenir.
- Değişik çevrelerdeki beşeri ve ekonomik faaliyetlerin, yeryüzündeki dağılışlarını, insan hayatına etkilerini, neden - sonuç ilgisi dâhilinde karşılaştırmalı olarak inceler.
- Farklı coğrafi çevrelerdeki değişik zenginlik kaynakları ile ülkelerin kalkınmaları arasında yakın bağlar bulunduğunu kavrar.
- Ülkesinin ve yeryüzünün doğal kaynaklarını tanır ve bunların sonsuz olmadıklarını, tutumlu kullanılmaları gerektiği bilincini geliştirir.
- Çevrede ekolojik denge bozulması sorunlarına yol açan beşeri faaliyetlere karşı duyarlılık kazanır.
- Türkiye'nin doğal kaynaklarını, toplum değerlerini, gelenek ve göreneklerini korur.

— Siyasal, ekonomik, kültürel ve askeri bağlarımız bulunan ülkeleri, ülkemizle karşılaştırmalar yapacak biçimde tanır.

— Toplumsal ve bireysel ilişkilerde zaman zaman ortaya çıkan sorunların, karşılıklı iyi niyet, hoşgörü ve kişiliklere saygılı olma çerçevesinde çözümlenebileceğini kavrar.

— Harita, resim, fotoğraf, grafik, kesit, profil, veri tablosu, şema vb. görsel malzemeyi yorumlama beceresi kazanır.

— Çevresindeki doğa olaylarının, her birinin birer coğrafya olayı olduğu ve bunların oluşum nedenlerini bilimsel esaslara dayanacak biçimde kavrar.

— Bilinmeyenleri araştırma ve öğrenme isteği oluşturur.

— Ön yargılardan arınarak, objektif karar alma ya da verme becerisi geliştirir.

— Doğal çevre olaylarının nedenlerini hurafelere dayandırmaz.

Coğrafya konuları ilköğretim 1.kademede 1. 2.ve 3. sınıflarda Hayat Bilgisi dersi içerisinde verilmektedir. İlköğretim 4.5.6 ve 7. sınıflarda ise sosyal bilgiler dersi içerisinde verilmektedir. Coğrafi içerikli konular sosyal bilgiler eğitiminde önemli bir işleve sahiptir. Çünkü bütün sosyal olaylar bir mekânda gerçekleşmekte, doğrudan veya dolaylı olarak mekânsal etkilere sahip olmaktadır (Öcal, 2008: 380). Milli Tarih ve Milli Coğrafya derslerinin birleşmesi sonucu ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilere verilen Sosyal Bilgiler yalnızca bu iki disiplini içermemektedir. Bu bakımdan sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya konuları çok fazla yer almamaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde Coğrafi konularının öğretiminde amaca ulaşabilmesi için birtakım ilkelerin göz önünde bulundurulması ve titizlikle uygulanması gerekir. Bunların başlıcaları;

- Öğrenene görelilik ilkesi
- Yakından uzağa ilkesi
- Bilinenden bilinmeyene ilkesi
- Somuttan soyuta ilkesi
- Açıklık ilkesi
- Aktivite ilkesi

- Bütünlük ilkesi
- Güncellik ilkesi (Üzümcü, 2007: 70)

Öğrencilerin günlük hayatta kullanabilecekleri temel coğrafi bilgiler öğrencilere en iyi şekilde verilmelidir. Bu coğrafi bilgiler öğrencilere aktarılırken konuların kalıcılığı açısından somutlaştırılarak verilmesi, teknolojik imkânlardan azami ölçüde faydalanılması gerekmektedir.

4. COĞRAFİ BECERİLER

Öğrendiğimiz coğrafi bilgileri kullanarak günlük hayatımızı kolaylaştırmak veya sorunları çözebilmek basitçe coğrafi beceri olarak adlandırılabilir. Coğrafi beceriler, nereden ev alacağımız ya da kiralayacağımız, nerede ise gireceğimiz, işe ya da arkadaşımıza nasıl gideceğimiz, nereden alışveriş yapıp nereye tatile gideceğimiz ya da hangi okulu tercih edeceğimiz gibi hayatımızla ilgili kararları almamızı kolaylaştırır. Kaynak: www.hawaii.edu.

Coğrafi becerilerin neler olduğu “Yasam İçin Coğrafya: Amerikan Ulusal Coğrafya Standartları, 1994” (Geography For Life: National Geography Standards Project, 1994) adlı çalışmada tespit edilmiş ve Coğrafya derslerinin her öğretim aşamasındaki öğrencilere neler kazandırması gerektiği ayrı ayrı vurgulanmıştır. Bu beceriler şu şekilde sıralanabilir:(akt. Demiralp, 2006:2)

- Coğrafi Sorular Sorma
- Coğrafi Bilgi Edinme
- Coğrafi Bilgiyi Düzenleme
- Coğrafi Bilgiyi Analiz Etme
- Coğrafi Soruları Cevaplama

Kaynak: <http://www.hawaii.edu/hga/Standard/Standard.html> .

4.1.HARİTA OKUMA, KÜRE VE ATLAS KULLANMA BECERİSİ

Harita mekânı algılamının ve Coğrafya biliminin temel unsurlarından birisidir. Harita yeryüzünün veya onun bir bölümünün sembollerle belirtilmiş fotoğrafları olarak tanımlanabilir(Akkuş,1996: 49). Atalay’a göre harita kullanma becerisi “Taslak harita oluşturma, harita üzerinde konum belirleme, haritadan

yararlanarak hesaplama yapma, amacına uygun harita seçme, haritalar yardımıyla doğal ve beşeri olay ve olguları yorumlama ve bunları açıklama gibi etkinlikleri yeterli düzeyde yapabilme becerisidir. Harita becerileri içerisinde en kapsamlı olanı harita okuma becerisidir. Harita okuma herhangi bir harita üzerindeki işaretleri dikkate alarak haritanın değerlendirilmesi sürecidir. Haritanın değerlendirilmesi için, haritanın hangi amaca göre yapıldığının belirlenmesi ve işaretler (lejantın) anlaşılır şekilde yerleştirilmesi ve haritayı değerlendiren kişinin işaretlere göre haritada dağılışı ve bunu etkileyen faktörleri anlamlandırması gerekir” (Atalay, 2004: 188).

Sosyal Bilgiler programında yer alan mekân algılama ile ilgili beceriler şunlardır.

— Uzay ilişkilerini görebilme:

— Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, zihninde canlandırma

— Bir şekli üç boyutlu görebilme

— Bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı zihninde canlandırabilme

— Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama

— Küre kullanma (MEB. 2006: 30)

“Mekânın algılanması becerisinin ikinci aşamasını harita ve atlas kullanma becerisi oluşturur. Haritalar mekânın algılanmasında çok önemli rol oynar. Sosyal Bilgiler dersinde haritaları, hem üzerlerinde taşıdıkları bilgilerin okunması, hem de bir verinin harita üzerinde basitçe gösterilmesi açısından ele almak gerekir. Öğrencilerden kendi seviyelerine uygun harita türlerini okuyabilmeleri, bunun yanında yine kendi seviyelerine uygun haritalar üzerinde çalışabilmeleri beklenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi disiplinlerinin hemen tümü için, temel anlamda harita becerisi gereklidir” (MEB, 2006: 34). Mekânı algılama becerisi içerisinde öğrencilerin kullanabileceği en önemli araç gereçler içerisinde haritalar, atlaslar ve küre gelmektedir. İlkokul 1.sınıfa başlayan bir öğrenci sınıf ortamında duvarda asılı olan haritaları inceler öğrencilerin haritayla ilk tanışması merak ile başlar. Öğrenim hayatının ileriki safhalarında harita kullanma becerisi Sosyal Bilgiler ve Coğrafya derslerinde öğrencilere kazandırılır. Öğrencilerin harita okuma becerilerini geliştirmek için haritalar gerçek alandaki bir unsuru bazı teknikler ve sembollerin yardımıyla kâğıt üzerinde gösterirler. Bu anlamda harita okumak, haritada kullanılan sembollerin gerçek alanla veya konuyla ilişkisini kurabilmektir. Yeryüzü

şekillerinden tutun da sıcaklık dağılışına kadar mekânla ilişkilendirilen her konu harita üzerine aktarılabilir. Dolayısıyla pek çok çeşit harita vardır. Öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri ve kullanabilecekleri haritaları okuyabilmeleri için haritanın her unsuru ile ilgili özel çalışmalar yapılması gerekir. (MEB, 2006: 34).

Haritalar karmaşık yapıdadır ve soyut ifadeler barındırırlar. O nedenle harita becerileri kazandırılırken öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir ve ilköğretim öğrencileri için bu becerinin basamaklandırılarak verilmesi, bütüne ulaşmak konusunda acele edilmemesi önemlidir (MEB, 2005: 55). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine basit şekiller ve kroki çizme sembol kullanma becerileri verilebilir. 6. ve 7. sınıflarda ise harita becerisi ilk olarak haritanın dili olarak adlandırılan lejant kavramının verilmesi ile başlanabilir. Harita okuma ve atlas kullanma becerisinin gelişmesi için öğrenci haritaya baktığında önce lejantı yorumlamalı ve harita ile ilgili çıkarımlarda bulunmalıdır. Haritayı okuyabilen bir öğrenci haritalardaki renklerin ne işe yaradığını harita çeşitlerini ve çeşitli sembolleri anlayabilmelidir.

Anderson'dan aktaran Taş (2008: 138-139)' a göre harita kullanma becerileri öğrencilere öğretilirken izlenmesi gereken sıra şöyledir.

—Harita yapma ve okuma, yaşamı devam ettirme ve öğrenme değerlerinde hayatta kalmak için temel becerilerdir.

—Harita becerileri bütün ders programlarında kullanılabilir. Örneğin, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık vb.

—Harita yapmasını bilen öğrenciler, eğitim için yardımcı kaynak olarak haritaya daha fazla başvuranlar olup bu grup daha istekli davranmaktadır.

— Harita yapımı ve kullanımı, yerelden küresele, büyük ölçekten küçüğe, öğrencinin anlık ve somut tecrübelerinden daha soyut fikir seviyelerine göre olmalıdır.

— Bir öğrencinin teorisinin ya da düşüncesinin ilk önce izah edilme süreci mümkün olduğu kadar kısa süre içerisinde harita yapımına kaydırılırsa öğrencilerin anlama hızı artmaktadır.

— Öğrenciler bilimsel sorgulama, araştırma ve tümevarım sorgulamaları yoluyla kendileri için gerekli fikir ve ilkeleri keşfedebilmelidir.

— Öğrencinin çevresinde her zaman çalıştıkları ya da ilgilendikleri konu ile ilgili uygun haritalar olmalıdır. Harita örnekleri mümkün olduğu kadar gerçek dünyadaki şeyler ile ilgili olmalıdır.

— Her beceri gibi, öğrencinin harita kullanımı ve yapımında öğrencinin başarı seviyesi, anlaması ve güveni sürekli eksersiz yapmakla olmaktadır. Harita yapımı ve kullanımındaki bazı tekrarlar ve alıştırmalar her zaman arzu edilir. Fakat bunlar hiçbir zaman sıkıcı olmamalıdır.

— Yeterince öğrendikten sonra, harita yapma ve okuma hiçbir zaman zor bir şey değildir. Özellikle okuma ve yazma konusunda problemleri olan öğrenciler, harita becerisi konusunda bir hayli başarılı olabilirler.

— Bütün ders planları ve eksersizler ilk önce öğretmen tarafından yapılmalı sonra sınıfta uygulanmalıdır. Bu sayede ortaya çıkabilecek problemlerin önceden giderilme imkânı doğmuş olur.

— Harita becerileri ile ilgili eksersizlerin büyük bir kısmı eğer grup aktivitesi olarak öğrenciler tarafından beraberce yapılırsa, öğrencinin daha iyi öğrenmesine yardımcı olacaktır. Böylece grup çalışmalarının nasıl yapılacağı da öğrenilir.

— Eğer öğretmenler iyi bir harita becerisi sergilerlerse öğrencileri de aynı alışkanlığı devam ettirebilirler’.

Sistemik bir şekilde geliştirilen harita kullanma becerisi öğrencilerin yaparak yaşayarak bu işi öğrenmelerinden dolayı daha kalıcı olacaktır. Harita becerisi geliştirmede unutulmamalıdır ki ilköğretim 6.sınıf öğrencisi oyunla görsel ve işitsel materyallerle daha kolay öğrenir.

6.sınıfa yeni başlayan öğrencilere ilköğretim için hazırlanmış atlaslar aldırılmalı ve bu atlasları nasıl kullanacakları kavratılmalıdır. Kayalı’ nın (akt.Kuşcu, 2011:34) yaptığı araştırmaya göre Öğrencilerin, atlas kullanmalarının başarıları ve bilgilerin daha kalıcı olması üzerinde önemli etkisi vardır. Kütahya’da yapılan araştırmada öğrencilerin başarı testi puanları, atlastan yararlanma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ‘Atlaslar çoğu zaman duvar haritalarından daha

Şekil 1 de yer alan kavramsal çerçeve sadece harita ve küre kullanma beceri için değil eğitimin her alanında uygulanabilir. Bu öğrenen merkezli, istendik davranış değişiklikleri sağlama amacı güden bir modeldir. Modelin merkezinde yer alan öğrenci, müfredat gelişiminin hem merkezi hem de kaynağıdır.

4.2. HARİTALARDAKİ SEMBOLLERİ ANLAMA VE YORUMLAMA BECERİSİ

Haritaları anlama açısından çok önemlidir. Harita sembollerini öğrencilerin anlama ve yorumlamaları için sınıf seviyelerine göre somuttan soyuta doğru olacak şekilde verilmelidir. Bu sıralama şu şekilde olmalıdır.

- Gerçek objeler
- Üç boyutlu objeler
- Ayrıntılı krokiler
- Basitleştirilmiş piktogramlar
- Çocuklar için üretilmiş araç gereçler
- Harita sembolleri (Mcclure, 1992: 105.)

“Yeni kavramlar, çocuğun çevresindeki olgularla doğrudan ilişkilendirilmelidir. Erken yaşlarda çocukların çevreleri ve onların çevrelerini anlamaları sınırlıdır. Sembolleri öğrenirken karşılaşacakları gibi soyut kavramlarla karşı karşıya bırakılırken öğrencilerin içinde buldukları yaşam alanlarının kapasitesi, göz önünde bulundurulmalıdır” (Mcclure, 1992: 105).

Garcia ve Michaelis (2001:298)’den aktaran Ertuğrul (2008: 52)’a göre sembolleri kazandırma becerisinde sınıf seviyelerine göre şöyle olmalıdır.

2. sınıf öğrencileri, yer, cadde ve sokak çizgilerini, karaların ve suların rengini, yönlerin işaretlerini,
3. ve 4. sınıf öğrencileri, kasaba şehir ve diğer yerleşmelerini gösteren şekilleri, bazı yollara verilen numaraların (örneğin E-5) ne anlama geldiğini, harita lejantını ve rüzgar gülünü,

5. ve 6. sınıf öğrencileri, özel haritalardaki sembolleri, yeryüzü şekillerini, yükselteleri ya da diğer yerleri göstermek için kullanılan ve lejantta belirtilen renklerin, taramaların, çizgilerin anlamlarını,

7. ve 8. sınıf öğrencileri, atlas ve diğer kaynaklarda yer alan haritalardaki sembolleri, eşbasınç, eşsıcaklık vb. için kullanılan uluslararası renkleri bilmelidirler.

Haritaların alt kısmında lejant denilen yerde yer alan sembolleri anlama ve yorumlama becerisini kazanmış bir öğrenci artık haritayı okuyor demektir.

4.3.HARİTA ÖLÇEĞİ KULLANMA BECERİSİ

Dünyanın tamamının ya da bir bölgesinin bütünün çizecek veya gösterecek kâğıtlar olmayacağına göre, uzunluk ve alanlar gerçeğe nazaran belli bir oranda küçültülürler. İşte bu küçültme oranına ölçek denir (Sever, 2007: 72). Her haritanın mutlaka küçültme oranını gösteren bir ölçeği olmak zorundadır. “ Haritaların doğru bilgi vermesi için gerekli olan en temel unsurun ölçek olduğu unutulmamalıdır. Çünkü ölçek bir anlamda gerçek alanın simgesidir. Nasıl ki renkler yükseltinin gösterilmesi için bir araç ise, ölçek de gerçek alanın haritaya aktarılması için kullanılan araçtır. Ölçeğin gösterdiği oransal ifade kesir ifadesi ile veya eşit bölümlere ayrılmış bir çizgi ile gösterilir. Öğrencilerin haritadaki alanın hangi oranda küçültüldüğünü anlamaları için bu ifadeleri tanımaları bunun için de temel matematik becerisine sahip olmaları gerekir. Bu konuda matematik dersi öğretmenleri ile iş birliği yapılabilir” (MEB. 2006: 35-36).

Garcia ve Michaelis (2001:298)’den aktaran Ertuğrul (2008: 53)’ göre ölçek ve uzaklık kazandırma becerisinde sınıf seviyelerine göre şöyle olmalıdır.

2. sınıf öğrencileri; yaşadığı bölge, komsuları ya da sınıfı ile ilgili çizdiği haritalarda büyük ölçek- küçük ölçek kavramlarını, kürenin dünyanın küçük bir modeli olduğunu, yakın-uzak kavramlarını, mil, kilometre gibi uzunluk ölçülerini,

3. ve 4. sınıf öğrencileri; mil, inç, kilometre, santimetre gibi uzunluk ölçülerini, kesir ölçekteki gerçek uzaklığı, haritalardaki ölçekleri, gideceği bir yerin ne kadar süre uzaklıkta olduğunu,

5. ve 6. sınıf öğrencileri, farklı ölçekteki haritalarla gerçek sahaları kıyaslamayı, farklı ölçeklerde haritalar yapmayı, başlangıç meridyeninden ve ekvator dan olan

uzaklıkları hesaplamayı, 7. ve 8. sınıf öğrencileri; kesir ve çizgi ölçekleri gerçek uzunluklara çevirmeyi büyük ve küçük ölçekli haritaların farkını, yerler ve uzaklıkları arasında ilişki kurabilmeyi bilmelidir.

İlköğretim 6.sınıf öğrencileri ölçek konusunu algılamakta zorluk çekmektedirler. Fakat görsel animasyon ve dijital harita kullanımı bu konuda öğrencilerin ölçek kullanma becerilerinin gelişimi açısından önemli bir yardımcıdır. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu konudaki diğer bir sıkıntısı ölçek becerisi matematik dersiyle ilişkili olması. Uzunluk ölçü birimlerini ve bunları çevirmeyi bilmeyen öğrenciler için Sosyal Bilgiler öğretmenleri önce bu konuları öğrencilere öğretmeli veya bu konuda Matematik öğretmenleri ile işbirliği yapmalıdır.

4.4. COĞRAFI KONUM BECERİSİ

Konumu; bir yerin enlem ve boylamlara göre yeryüzünde bulunduğu yer olarak tanımlamıştır. Konum ‘’ A) Bir yerleşme yerinin, bir bölge veya ülkenin ya da Yeryüzünde bulunan herhangi bir nesnenin, paralel ve meridyenlerden oluşan koordinatlar sistemi içinde, enlem ve boylamlarıyla belirtilen yeridir. Bir yerin paraleller arasındaki konumu, orada gece ve gündüzlerin uzunluğunu, iklim kuşakları arasındaki yerini, meridyenler arasındaki konumu da yerel saat ayarı ile bulunduğu saat dilimini saptamaya yarar. B) Bir yerleşme yerinin, bir bölge veya ülkenin denizden uzaklığı, yüksekliği, anakaraları ve denizleri; kara, deniz ve hava yolları, ekonomik bölgeler ve ülkeler arasındaki yeridir. C) Yeryüzü”nde herhangi bir nesnenin bilinen başka bir nesneye göre bulunduğu yön, ondan uzaklığı ve yüksekliği ile belirtilen yeridir”’. (Sanır 2000: 178, akt.Kuşcu:2011:40)

“Konum, hem göreceli (bir yerin konumunu başka bir yere göre belirleme) hem de kesindir (konumunu tam olarak belirlemek için bir koordinat sisteminin kullanılması). İlk aşamada verilen eğitim göreceli konum becerilerinin geliştirilmesine odaklanmalıdır; özellikle çocuğun kendi çevresi göz önünde bulundurulmalıdır. Kesin konum becerileri orta seviyeyi kapsayan yıllarda enlem ve boylam konusuna hâkim olmadan önce basit koordinat sistemleri de dahil olmak üzere biraz daha sonra öğretilmelidir” (Mcclure, 1992:108). İzbirak (1992: 61) Coğrafi konum öğrencilere sosyal bilgiler ders kitabında herkesin bir ev adresi vardır o halde coğrafi konum da ülkemizin adresidir şeklinde ifade edilmektedir. Özellikle

matematik konum öğrencilere verilirken algılamalarını kolaylaştırmak için dijital harita ve animasyonlardan yararlanmak gerekmektedir.

Garcia ve Michaelis (2001:298)'den aktaran Ertuğrul (2008:52)' göre coğrafi konumun kazandırma becerisinde sınıf seviyelerine göre şöyle olmalıdır.

2. sınıf öğrencileri; kendilerine komşu olan bölge ve ülkeleri, kara ve denizleri, küre üzerinde kıta ve okyanusları,

3. ve 4. sınıf öğrencileri; yeryüzündeki ülkeleri, bunların başkentlerini, başlıca şehirlerini, kaynaklarını ve yaşam şekillerini,

5. ve 6. sınıf öğrencileri; kendi ülkesi ile ilgili bölgeleri, şehirlerini, enlem ve boylamları, kuzey, orta ve güney enlemleri ve bunların özelliklerini,

7. ve 8. sınıf öğrencileri; başlangıç meridyenini, yerel saat kavramını, tarihi ve kültürel ve doğal dağılışları, nüfus, doğal kaynaklar ve diğer özelliklerin yeryüzündeki dağılışlarını bilmelidirler.

4.5. YÖN BULMA VE YÖN BECERİSİ

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin en sık karşılaştıkları durumlardan birisi öğrencilerin duvarda asılı olan haritaların yönlerini yukarı, aşağı gibi ifadeler kullanarak söylemeleridir. Öğrencilerin yönleri bilmelerine rağmen bu ifadeleri kullanmaları bilgilerinin beceriye dönüştüremediklerini göstermektedir.

Garcia ve Michaelis (2001:298)'den aktaran Ertuğrul (2008:52)' göre yön bulma becerisinin kazandırılması sınıf seviyelerine göre şöyle olmalıdır.

2. sınıf öğrencileri; sağ, sol, aşağı, yukarı, kuzey, güney, doğu, batı kavramlarını, yönünü bulmayı, güneşin doğudan doğup, batıdan battığını, güneşin doğduğunda aydınlık, battığında karanlık olduğunu, haritada yön bulmayı,

3. ve 4. sınıf öğrencileri; ana ve ara yönleri, ekvator ve kutuplarla yönlerin ilişkisini, koordinat sistemi üzerinde yön bulmayı, haritanın ve bir yerin yönlerini bulmayı ve rüzgar gülünü,

5. ve 6. sınıf öğrencileri; kuzey-güney paralellerini, doğu-batı meridyenlerini, 7. ve 8. sınıf öğrencileri; farklı şekillerdeki haritaların yönlerini, atlas ve diğer kaynaklarda

yer alan haritaların yönlerini bulmayı, başlangıç meridyeninden doğuya ve batıya doğru derecelendirilen meridyenler arasındaki farklılıkları bilmelidirler.

“ Okullarda genellikle konum ve koordinat öğretimi yapılırken harita ve kürelerden yararlanılmaktadır. Coğrafya için vazgeçilmez bir materyal olan haritalar ile konum ve koordinat öğretimi gerçekleştirmeye çalışılmaktadır. Fakat haritalarda değinildiği gibi ya bunlar çok soyut kalmakta ya da okullarda bulunan haritalar konunun anlatılmasında eksik kalmaktadır. Ayrıca öğrencilerin yaş özellikleri, hazır bulunuşluk düzeyleri de dikkate alınmamaktadır. Çünkü 6. sınıf öğrencileri somutu daha iyi anlayabilirler. Soyut kavramları anlamakta ise zorlanabilirler. Bu özelliklerin göz önünde bulundurulmasıyla coğrafi konunun temel kavramları öğrencilere kalıcı şekilde öğretilir” (Ertuğrul, 2008: 53).

5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ARAÇ GEREÇ KULLANIMI

Öğrenmeyi kalıcı kılmak tüm eğitim programlarının temelinde yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersi birçok farklı disiplini içerisinde bulundurmaktadır. Bu disiplinlerden olan tarih ve Coğrafya öğretiminde özellikle düz anlatım yöntemi ve araç gereç kullanmamak öğrencilerde kavramayı ve hatırlamayı zorlaştırmaktadır. Gelişen teknoloji öğretmenlere çeşitli imkânlar sunmaktadır. Harita ve küre kullanımı Coğrafya konularının vazgeçilmez unsuru olmakla beraber eğitim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte bunların yerini bilgisayarlar ve akıllı tahtalar almıştır. Etkili öğrenmeyi sağlamak için yapılan araştırmalar, görülen bir resmin, haritanın, filmin ya da okunan bir kitabın %15’ nin hatırlanabileceğini ortaya koymuştur. Öğrencilere hem dinleyip hem de harita ya da küre gibi araçları izleme imkânlarının tanınması ile bu oran % 20 ye ulaşır. Öğrencinin harita, küre, duvar resmi, vb. araçları kullanarak bir konuyu anlatması, bu oranı % 80 e çıkarır (Barth ve Demirtaş, 1997: 6.1). Dale’ nin yaşantı konisinde bu sıralama aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

Şekil. 2. Dale’ nin Yaşantı Konisi (Çilenti, akt. İnel , 2011:29)

Dale'nin yaşantı konisinde de görüldüğü gibi özellikle soyut kavramların fazlaca yer aldığı Sosyal Bilgiler dersinde öğrencinin dikkatini çekebilecek daha fazla duyuları çalıştıracak araç gereçlere ihtiyaç duyulmaktadır. Sözer (akt.İnel,2011:32)' e göre Sosyal Bilgiler derslerinde yararlanılabilecek araç-gereçler şu şekildedir.

- Gerçek eşya, giysi ve kalıntılar, anıtlar, süs eşyaları, silahlar, paralar vb.,
- Yeryüzü şekilleri,
- Çevredeki bitki ve orman örtüsü, yağışlar, sıcaklık,
- Çevredeki kurum ve kuruluşlar, görevli, yetkili ve ilgili kişiler,
- Üç boyutlu modeller, güneş sisteminin basit modeli, maketler,
- Bilgisayarlar,
- Televizyon, video, sinema, radyo, teyp, ses bantları,
- Tepegöz, epidiyoskop, projektör,
- Kum masası, elektrikli dilsiz haritalar, plastik ya da kağıttan maketler, oyuncaklar, bebekler, mankenler, küre,
- Pusula, termometre, barometre, rüzgâr fırılacağı ve oku, saat, takvim,
- Haritalar, atlaslar, resimler, fotoğraflar, krokiler, planlar, grafikler, levhalar,
- Kuklalar, birbirini izleyen resim seti (flashcards), çizgi resimler, figürinler, afişler, kitaplar, ansiklopediler, dergiler, gazete kupürleri, prospektüsler, broşürler,
- Karatahta, pazen tahta (flannel board), manyetik tahta, bülten tahtası, cam ve beyaz tahta.

Teknolojik gelişmeler bilgiye erişimi çok kolaylaştırmıştır. Sınıflarda yer alan projeksiyon cihazları ve bilgisayar Sosyal Bilgiler dersi için vazgeçilmez bir ikilidir.

5.1.SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BİLGİSAYAR ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANILMASI

Sosyal Bilgiler dersinde bilgisayar nasıl kullanılabilir; Sosyal bilgiler dersinde bilgisayar görsel sunu aracı olarak kullanılabilceği gibi eğitim materyallerine örneğin haritalara kolayca ulaşmayı sağlar.

“Sosyal Bilgiler dersinde bilgisayar, hem rapor hazırlama hem de ders sunu aracı olarak kullanılabilir. Örneğin, dünya ülkelerini çeşitli özellikleri itibariyle incelemeyi planlayan öğrenciler, küçük gruplar halinde çalışarak bu amaçlarına ulaşabilirler. Bunun için sınıftaki öğrenciler, 2 – 4 kişiden oluşan küçük gruplara ayrılırlar. Bu gruplar konuyla ilgili olarak kendi aralarında iş bölümü yaparlar ve internetten yararlanarak işleyecekleri ülkelerle ilgili harita, resim, bilgi vb. öğeleri toplarlar. Sonra topladıkları bu bilgileri, bilgisayardaki uygun yazılım programlarını kullanarak bir düzene koyarlar ve sunu haline getirirler. Sunuyla ilgili hazırlıklar tamamladıktan sonra öğrenciler, yaptıkları çalışmayı yine bilgisayar kullanarak arkadaşlarına sınıf ortamında sunarlar. Bu amaçla öğrenciler, bilgisayar ekranındaki görüntüleri tepegöz marifetiyle perdeye yansıtırlar ve gereksinim duymaları halinde görsel öğelere ses de katarak sunularını daha somut ve etkili hale getirebilirler. Gruplar halinde çalışan öğrenciler, ülkelerle ilgili bilgilerin elde edilmesi, bilgilerin düzenlenmesi ve sununun hazırlanması sırasında sürekli olarak birbirleriyle etkileşimde bulunurlar. Gruplar kendi aralarında bilgi alış-verişi yapabilecekleri gibi, zaman zaman öğretmenin yardımına başvurup, gerek bilgi kaynaklarına ulaşmada, gerekse bilgilerin düzenlenmesi sırasında onun önerilerinden yararlanabilirler. Bu ortamda öğretmen, bilgiyi tekelinde bulunduran kişi değil, öğrencilerin bilgiye ulaşmasını ve bilgiyi uygun bir biçimde düzenlemesini sağlayan ve/veya kolaylaştıran bir danışman konumundadır.”

Kaynak: <https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2276/unite07.pdf>

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerde merak uyandırılması gereken konular içermektedir. Öğrenci düz anlatım yöntemi ile derste çok sıkılmakta ve dikkati hemen sıkılmaktadır. Bilgisayar ve akıllı tahtaların kullanımı öğrencilerde farklı duyu organlarına hitap ederek dersi eğlenceli kılmaktadır. Özellikle harita gösterimi bilgisayar sayesinde çok kolay olmaktadır. Çeşitli animasyonlar ve filmler öğrencilerin hatırlama düzeylerini kolaylaştırmaktadır. Uşun (akt.Arslan,2006:25)’a göre Bilgisayar Destekli Öğretimin amaçları şunlardır:

- Geleneksel öğretim yöntemlerini daha etkili hale getirmek
- Öğrenme sürecini hızlandırmak
- Zengin bir materyal sağlamak

- Ucuz ve etkili bir öğretimi gerçekleştirmek
- Gereksinmeye dayalı öğretimi gerçekleştirmek
- Telafi edici öğretimi sağlamak
- Öğretimde sürekli olarak niteliğin artmasını sağlamak
- Bireysel öğretimi gerçekleştirmek

Sosyal Bilgiler dersinde yapılandırmacı veya geleneksel yöntemleri kullanan öğretmenler için bilgisayar öğretimi daha etkili kılmaktadır. Hızal'dan aktaran Arslan (2006: 38)' a göre bilgisayar destekli öğretimin olumlu katkılarını şöyle sıralayabiliriz :

- Kalıcı öğrenmeler oluşur. Öğrenciler bilgisayar ile bireysel ve grup öğrenmeleri yaptıklarından kalıcı izli davranış değişiklikleri meydana getirebilir.
- Yaşanamayacak deneyimler sağlar. Bilgisayarlar öğrencilerin yaşayamayacağı konular hakkında deneyimler sunarlar.
- Bilgisayarın kullanımı kolay olduğundan sınıf ortamlarında ilgili eğitim öğretim faaliyetleri gerçekleştirebilir.
- Öğretmenler eğitim öğretim faaliyetlerini desteklemek için bilgisayar kullanabilirler.
- Bilgisayarlar, öğrencileri öğrenmeye karşı güdüler.
- Öğrenciler, bilgisayar ile eksik kaldığı bilgileri tamamlayabilirler.
- Bilgisayarlar, hemen hemen her ünitenin öğretilmesinde kullanılabilirler.
- Öğrenciye soru sorma, cevapları düzeltme yönlendirme gibi imkânları sağlar.
- Geri besleme imkânı sağlar.
- Sembolik temsil imkânı sağlar.
- Her öğrenciye kendi öğrenim hızında bir öğrenme sağlar.
- Öğrenci, kendi çalışmasına rağmen öğretmen tarafından sürekli denetlenebilir ve gerektiğinde müdahale edebilir.

— Öğretmeni dersi tekrar etme, ödev düzeltme vb. görevlerden kurtararak öğretmene öğrencilerle daha yakından ilgilenme ve verimli çalışma imkânı sağlar.

— Öğrencinin bir konu üzerinde harcadığı zaman ve gösterdiği performans bilgisayar tarafından kayıt edilebilir ve istendiği zaman öğretmenin kullanımına sunulabilir.

— Birey, birçok işi aynı anda yapabilme becerisi kazandırır.

— Ders yazılımında çok değişik sürprizlere yer vererek eğitim zevkli ve çekici bir hale getirilebilir.

Sosyal Bilgiler dersini sıkıcı olmaktan çıkaracak olan bilgisayar destekli öğretim, öğretmenler tarafından yerinde ve dikkatli kullanılmalıdır. Yapılandırmacı eğitimde öğretmene çok faydalı olan bilgisayar ve akıllı tahtalar öğrenci seviyelerine uygun sunumlar ve programlar hazırlanarak kullanılmalıdır. Bilgisayar destekli öğretimin tüm bu faydalarına karşın bazı sınırlılıkları ve zararları da vardır. Okullarımızdaki imkansızlıklar her derslikte projeksiyon makinesinin olmaması yani bilgisayar destekli eğitimin bir maliyetinin olması ve sürekli kullanımında araç olmaktan çıkıp amaç haline dönüşmesi gibi.

5.2.ANİMASYONLAR

Animasyon: Latince bir kelime olup canlandırmak manasındadır. Resim ve karikatürler hiçbir değişiklik göstermeyip hareketsiz olduklarında animasyon olmazlar. Çünkü animasyonların ne sürekli hareketli, ne de sürekli hareketsiz halde kalmamaları gerekir. Animasyonun tarihçesine bakıldığında 1880'lere dayanmakta olduğu görülür. Araştırmacılar animasyonların gelecekte eğitimde alfabemiz gibi standart olarak kullanılacağı fikrini savunmuşlardır (Daşdemir, akt.Özcan,2008:20). Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih ve coğrafya konuları animasyonlar sayesinde kalıcı olabilmektedir. Resimler hareketli hale gelerek öğrencilerin kavramaları ve hatırdaki tutmaları kolaylaşmaktadır. Öğrenciler günlük hayatlarında teknolojik gelişmelere paralel olarak animasyonlarla sık sık karşılaşmaktadırlar.

Animasyonların yoğun olarak kullanıldığı alanlardan belli başlı bazı örnekler şunlardır;

Bilimsel canlandırma: Bilgisayarlar tarafından hazırlanan grafik ve canlandırmalar,

bilimin hemen hemen her dalında yararlanılan vazgeçilmez öğelerdir.

Eğlence: Her oyunda, oyunun tanıtımı amacıyla yapılmış animasyonları ve oyunun içerisinde yüzlerce animasyonu görmek mümkün.

Eğitim: Bilgisayar animasyonları sayesinde çocukların hem kavrama kabiliyetleri artırılmakta hem de bu animasyonların onların ilgisini çekecek tarzda hazırlanmasıyla konuya ilgileri daha kolay toparlanmaktadır.

Mimarlık: Mimarlık çalışmalarında iç dekorasyon olsun, çevre düzenlemesi olsun, yapılacak mimari çalışma önceden bilgisayarlar tarafından canlandırılabilir ve daha plan aşamasında iken bu düzenlemeler gerçekçi bir şekilde izlenebilir, mimari yapı içerisinde önceden dolaşma şansı elde edilebilir.

Multimedya: Bilgisayar animasyonları, özellikle sunum oluşturulması işlemlerinde çok yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Mühendislik: Animasyonlar sayesinde artık tasarlanan ve geliştirilen her türlü araç ya da parça canlandırılabilir.

Reklam Sektörü: Bilgisayarın reklam sektöründe kullanılmasıyla, reklamların etkinliği ve akılda kalıcılığı artırılırken, her türlü reklam fırsatı kullanılabilir hale gelmiştir.

Sinema: Bilgisayar animasyonları, gerçekleştirilmesi oldukça pahalı ve zor olan birçok film sahnesinde özel efektler yapmak amacıyla kullanılmaktadır.

Televizyon: TV'lerdeki programların jeneriklerinden, sanal stüdyoların gerçekleştirilmesine kadar birçok alanda bilgisayar animasyonları kullanılmaktadır.

Uzay Çalışmaları: Uzay araştırmaları konusunda kullanılacak araç ve gereçlerin yapılmasında ve denenmesinde bilgisayar animasyonlarından faydalanılmaktadır.

Video: Bilgisayar animasyonları bir hikâyenin tamamıyla canlandırılması amacıyla da kullanılmaktadır.(Özcan,2008:21,22). Sosyal Bilgiler dersi içerisinde konulara uyumlu olarak hazırlanacak animasyonlar öğrenci seviyelerinde uygun konularla uyumlu olması gerekmektedir. Animasyon hazırlanırken dikkat edilmesi gereken konular şunlardır.

— Öğretilecek konu ile ilişkili olarak, sunulacak her animasyon çekici olmalıdır. Bu çekicilik öğrencinin konudan zevk almasını sağlayarak anlamasını kolaylaştırır.

— Şekillerin bilgiyi sağlamak için kullanıldığı, animasyonların ise sözlü bilgiler ile şekillerin birbirleriyle birleşmesiyle öğrenenin bilgileri daha kolay öğrenmesini sağladığı bilinmektedir. Bu sözlü bilgilerin animasyonlarla uyumlu olması gerekmektedir.

— Hazırlanan animasyonlar öğrencinin sadece görsel zekasına yönelik olmamalı, aynı zamanda sezgisel ve duyuşsal özellikleri artırıcı nitelikte de olmalıdır.

— Animasyonlarda hedef belli olmalıdır ve animasyonların öğretilme zamanı önemlidir.

— Animasyonların etkili bir şekilde kullanımı, öğrencilerin anahtar kavramlara direkt ulaşmasını sağlar ve gereksiz bilgi yükünden arındırır. Önceki öğrenmelerle anlamlı bağlantılar kurmasını, öğretici kişinin öğrencilere anlatmak istediğini daha kolay anlatmasını sağlar. Her seviyedeki öğrencileri tatmin eder ve öğrenmede bir strateji oluşturur.

— Ekranın rahat okumaya elverişli bir düzenlemeye sahip olması gereklidir. Ekrandaki metinde kullanılan yazı türü ve büyüklüğü öğrencinin yaş düzeyine uygun olmalıdır. Yine ekran görüntüleri net olmalıdır, renkler gözü yormamalıdır.

— Çok fazla sayıda metin, grafik ve diğer unsurlar kullanılarak karmaşıklığa yol açılmamalıdır.(Özcan, 2008: 22,23)

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen animasyon hazırlayabilir basit animasyonlar hazırlamak için çeşitli programlar mevcuttur. Bu programlardan bazıları internette ücretsiz olarak indirilebilmektedir. Animasyon hazırlamak için Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü öğretmenleri teşvik etmekte müdürlüğün kendi sitesinde yapılmış bazı animasyonlar da yer almaktadır. Afyonkarahisar il Milli Eğitim Müdürlüğü 2009 yılında isteyen öğretmenlere Adobe Flash Player kursu vermiştir. Bu kursta basit animasyon teknikleri ve nasıl hazırlanacakları öğretilmiştir. Ayrıca internet üzerinden öğretmenler tarafından hazırlanmış ve paylaşılan animasyonlar vardır.

5.3. YERYÜZÜNDE YAŞAM ÜNİTESİNDE ANİMASYON KULLANIMI

Yeryüzünde yaşam ünitesi içerisinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerden birisi mekânı algılama becerisidir. Ünite içinde yer alan bu konular şunlardır:

— Koordinatlar dünyası: Konu içerisinde dünyamızın şekli, paralel, meridyen, ekvator, kutup noktaları, okyanuslar, kıtalar ve ülkemizin matematik konumu yer almaktadır.

— Kutuplardan çöllere değişen iklim: Dünyada görülen iklim tipleri ve bunların temel özellikleri yer almaktadır.

— Türkiye’de iklim bölgeleri: Ülkemizde görülen iklim tipleri ve özellikleri.

Konular çeşitli animasyonlar kullanılarak işlenmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

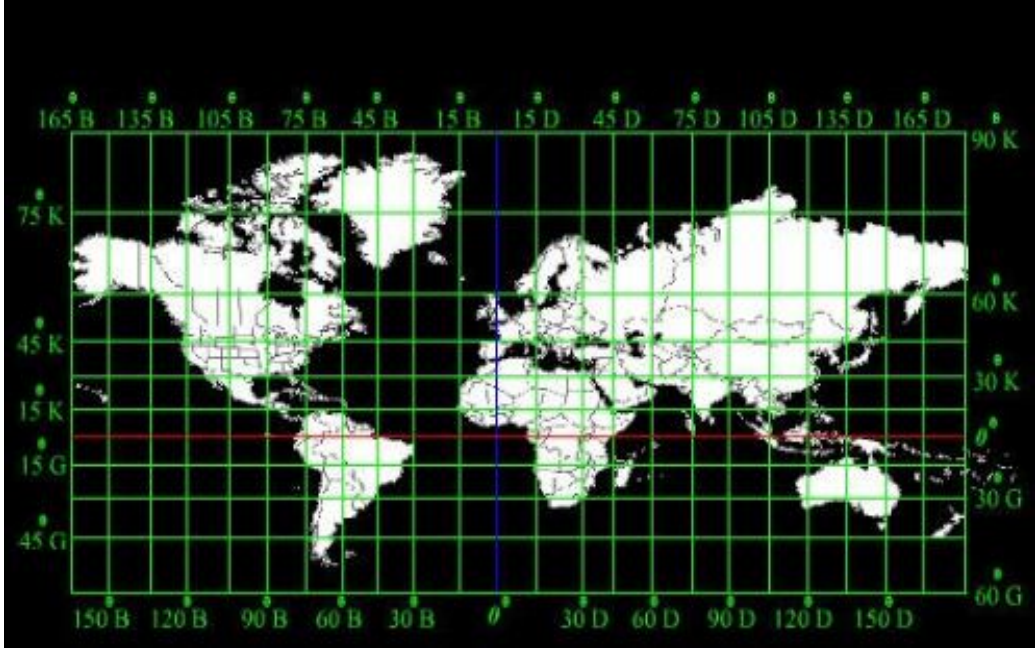
Şekil 3.Dünyamızın hareketleri ve şekli

Kaynak: www.dersevi.net

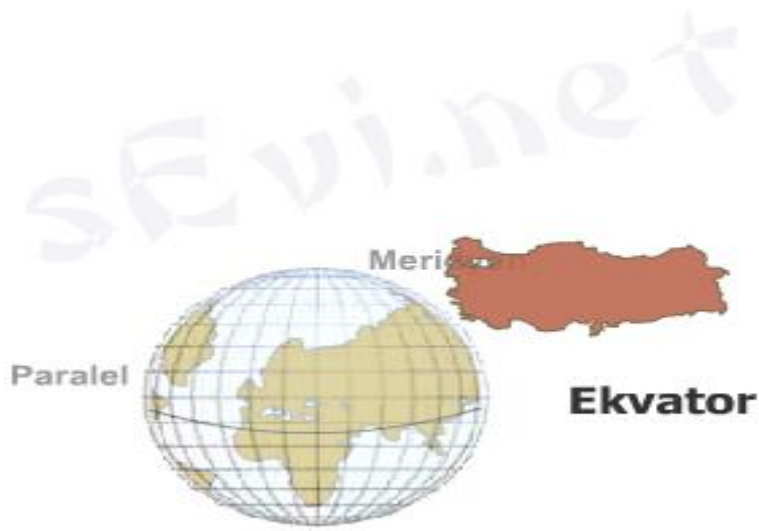
Yukarıda yer alan animasyon dünyanın uzay boşluğundaki hareketi, güneşe göre konumu şekli, başlangıç meridyenin ve başlangıç paralelini göstermektedir.

Şekil 4. Paralel ve meridyenler

Kaynak: www.dersevi.net

Şekil.5 Ülkemizin Matematik Konumu

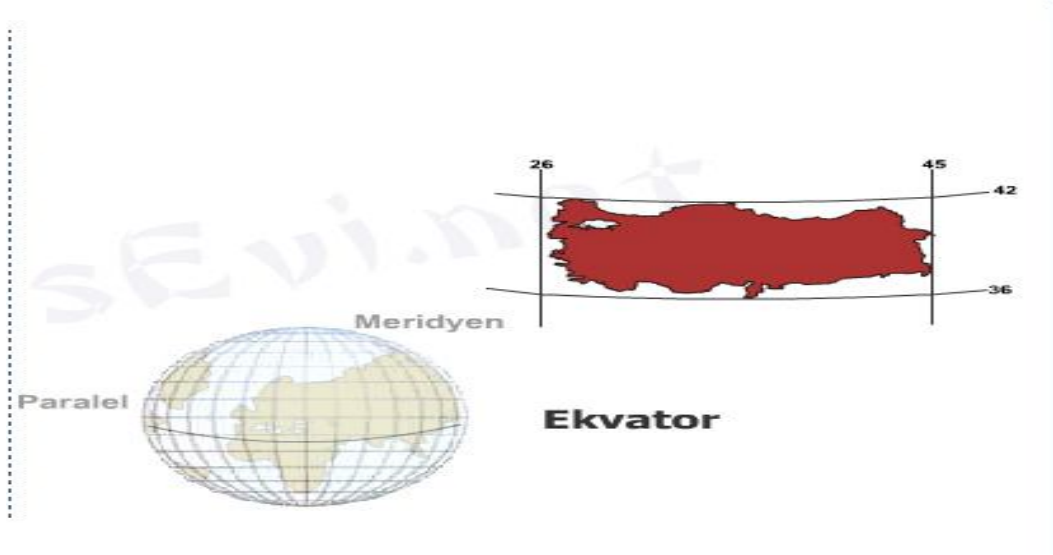

Kaynak: www.dersevi.net

Yukarıda yer alan animasyon dünya üzerinde yer aldığı varsayılan paralel ve meridyen yaylarını göstermektedir. Animasyonda paralel ve meridyenlerin

matematik konumu oluşturduğu anlatılmakta ve ülkemizin matematik konumu dünyadan hareket ederek sağ tarafa doğru çıkmaktadır.

Şekil 6. Paralel ve meridyenler ülkemizin matematik konumu

Ülkemizin matematik konumu ve hangi yarım kürede yer aldığı öğrenciler tarafından kolay unutulmaktadır. Bu animasyonu destekleyen çeşitli etkinlikler yapılmıştır.

Şekil 7. Yerel saatlerin oluşumu

www.coğrafya.biz

Şekil 8. Yerel saatlerin oluşumu

www.coğrafya.biz

Meridyenlerin güneşin karşısından geçişine bağlı olarak yerel saatlerin oluşumu gece ve gündüzün oluşumu anlatılmaktadır.

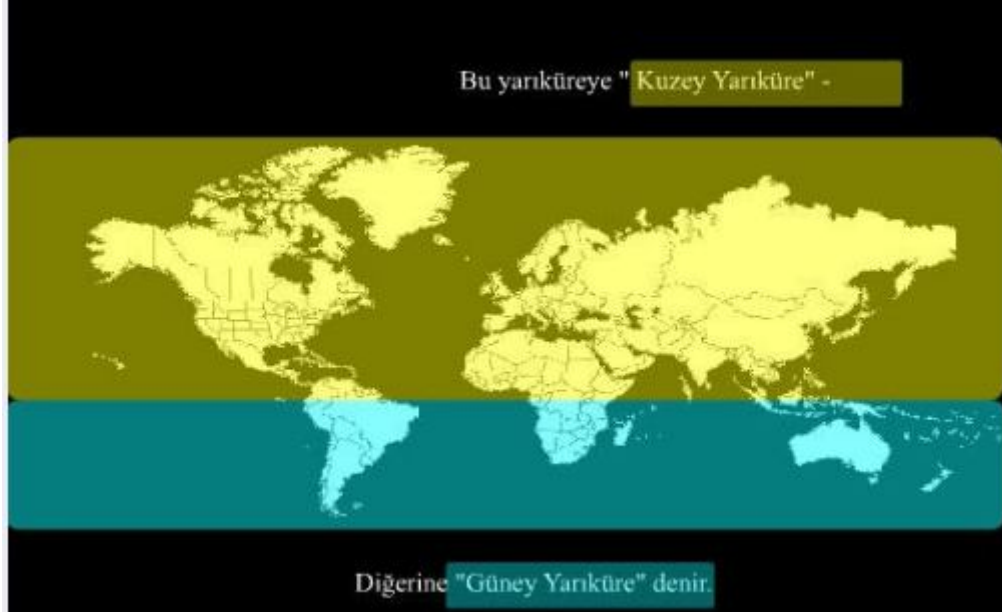
Şekil 9. Ortak saat

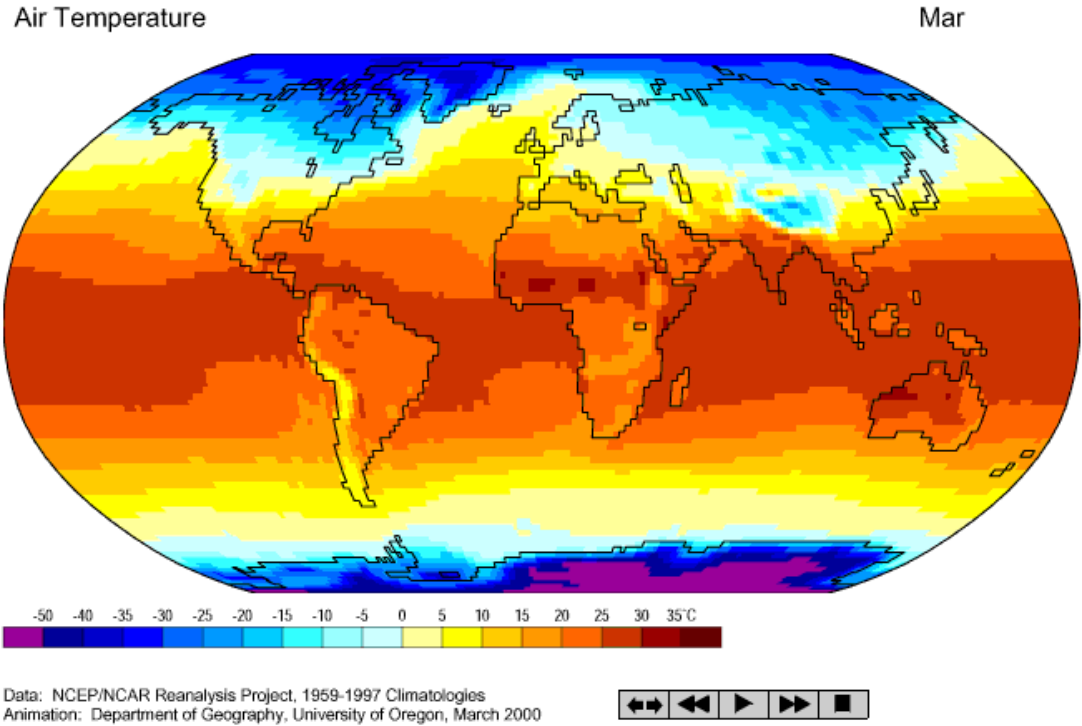
www.coğrafya.biz

Öğrencilere yerel saat hesaplamaları 6.sınıfta verilmemektedir. Bu animasyon öğrencilere ortak saatten ve iki meridyen arası zaman farkının 4 dakika olduğundan göstermektedir.

Şekil 10. Yarımküreler

Şekil 11.Dünyada yıl içinde oluşan mevsimsel değişimler

Kaynak: http://geography.uoregon.edu/envchange/clim_animations/flash/tmp2m.html

Bu animasyon aylara göre iklimsel değişiklikleri göstermektedir. Dünya da yer alan farklı iklim tipleri ve özellikleri konusuna başlarken öğrencilere bu animasyon gösterilmiştir.

5.4. DİJİTAL (SAYISAL) HARİTALAR

Sayısal harita olarak ta bilinen dijital haritalar bilgisayar kullanılarak sınıfta çok farklı haritaları, hava fotoğraflarını öğrencilere sunmamızı sağlar. Sayısal harita nedir, nasıl hazırlanır? Harita Genel Komutanlığının internet sitesinde yer alan bilgiler şöyledir.

“Sayısal Harita, bilgisayar ortamında klasik dosya ve veritabanı dosyası şeklinde tutulan harita demektir. Bilgisayar ortamı, hard-disk, CD, DVD, disket, vb olabilir. Üç tür sayısal harita vardır: Vektör harita, raster harita ve matris harita. **Vektör harita**, haritada yer alan detayların nokta, çizgi ve alan detay olarak tanımlandığı, nokta detayların koordinat verileriyle; çizgi detayların noktalar dizisi ile; alan detayların ise kapanan çizgiler ile temsil edildiği bilgisayar dosyalarıdır. Bu haritalar, raster haritalar üzerinden sayısallaştırma ile ya da doğrudan araziden ölçme ile hazırlanır. **Raster harita**, yer yüzeyine/basılı bir haritaya ilişkin yansıma değerlerinin belli bir sıklıkta (çözünürlükte) belli bir renk derinliğinde (siyah-beyaz, gri tonlu, renkli) koordinatlı olarak depolandığı bilgisayar dosyalarıdır. Bu haritalar, haritaların raster taranması ve koordinatlandırılması; ya da uydulardan/uçaklardan çekilmiş yer yüzeyi görüntülerin yataylanması ve koordinatlandırılması ile hazırlanır. **Matris harita**, yer yüzeyine ilişkin belli bilgilerin (rakım, ısı, kirlilik, deprem şiddeti, vb.) belli sıklıkta (çözünürlükte), koordinat bilgisi ile birlikte depolandığı bilgisayar dosyalarıdır. Bu haritalar, raster haritalardan sayısallaştırma, vektör haritalardan enterpolasyon ile hazırlanabildiği gibi; doğrudan arazi ölçmeleri ile de hazırlanabilir.” Kaynak: http://www.hgk.msb.gov.tr/yan_menu/bilgi.asp#22

Hazırlanmış dijital haritalar hava fotoğrafları yardımıyla daha görsel bir hal almakta ve öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Çalışmamız sırasında kullandığımız programlardan birisi Google Earth programıdır. Google Earth programı, mevcut bir veri tabanı üzerinde, değişik çözünürlüklü renkli uydu görüntülerinden tüm dünyayı kapsayacak şekilde hazırlanan, sürekli görüntüleme imkânına sahip, üzerinde; büyütme, küçültme, kaydırma, koordinat okuma, uçuş simülasyonu, GPS verisi

kullanma, veri girişi, kâğıt çıktı alabilme gibi özellikleri olan, ücretli ve ücretsiz olmak üzere değişik versiyonlarda ve yeteneklerde hazırlanmış bir programdır. Programın genelinde 10 m ve daha düşük çözünürlüklü görüntüler kullanılmakta olup, üreticinin belirlediği bazı önemli şehir merkezlerinde yüksek çözünürlüklü olmakla birlikte, diğer bölgelerde çözünürlük düşüktür. Bölgelere ait görüntülerin çözünürlük düzeylerinin yayınlanıp yayınlanmaması tercihi tamamen Google Earth yazılımı sunucusunun inisiyatifi kapsamındadır. Programın içerisinde yer arama/bulma özelliği dışında, sayısal haritalarda sıkça kullanılan vektör veri sorgulama, kesit alma, görüş analizi, eğim haritaları oluşturma, veri tabanı oluşturma gibi uygulamalar mevcut değildir. Netice olarak, Google Earth programının güncel ve doğru harita bilgisi gerektirmeyen, sadece üç boyutlu görüntüleme ve genel değerlendirme amaçlı olarak genellikle büyük yerleşim merkezlerinde kullanılabilir. Kaynak: http://www.hgk.msb.gov.tr/yan_menu/bilgi.asp#23

Demirci ve Karaburun (2011: 23)' a göre "İnternetin mekânsal teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılmasına etkisi 2005 yılında hizmete giren Google Earth ile belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Yeryüzüne ait uydu görüntülerinin İnternetten gözlemlenmesini sağlayan Google Earth, detayları konum bilgileri ile sunduğu için mekânsal sorgulama ve analizlere imkân vermektedir. Google Earth, kısıtlı mekânsal analiz araçları dolayısıyla bazı araştırmacılara göre gerçek bir CBS olarak algılanmasa da ücretsiz erişilebilirliği ve kullanım kolaylığı açısından "CBS'nin demokratikleşmesi" olarak tanımlanmıştır. Günümüzde Google Earth üzerinde kullanıcılar kendi verilerini katman mantığında gösterebilmekte ve çok farklı amaçlarla bu sistemden yararlanabilmektedirler." CBS kullanımında çeşitli programlar sınıf ortamında kullanılabilir. Bu programlar çok detaylı olarak hazırlanmış ve kullanımı için kurs almak gerekmektedir. İnternet üzerinden ve dağıtıcı firma tarafından satışı yapılmaktadır.

5.5. COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMİ (CBS)

Eğitimdeki değişimler, öğretim yöntemleri ve öğretim materyallerini de etkilemiştir. Öğrencilerin bilgiye ulaşmaları, bilgiyi amaçları doğrultusunda kullanmaları için gelişen teknolojiden faydalanmak gerekmektedir. Eğitim hizmetlerini daha geniş kitlelere daha kaliteli biçimde götürebilmek için çağdaş

eğitim teknolojisinin tüm olanaklarından etkili biçimde yararlanmak gerekmektedir. Bu teknolojilerden biri de Coğrafi Bilgi Sistemleri(CBS) dir.(Aladağ, 2007:44) Teknolojik unsurların icadında insan yararı gözetildiği gibi bu unsurların imkanlar dahilinde eğitime katkı sağlar hale getirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin ileriki yaşantılarında kullanabilecekleri mekânsal becerileri kazandırmada bu teknolojik unsurlar öğretmenlerin en büyük yardımcısı olacaktır. CBS okullarda uygulanması yenidir. Daha önceleri birçok kurum bunu kullanmaktaydı. CBS nin tanımı farklı Őekillerde yapılsa da en basit Őekliyle CBS, dünya üzerindeki farklı bölgeleri tanımlayan, o bölgelerle ilgili mevcut verileri depolayan ve kullanan bilgisayar sistemidir (İşlem Őirketler Grubu, akt, Aladağ, 2007: 45)

Coğrafi bilgi sisteminin kullanılması sınıf ortamında öğrenciyi merkeze almasından dolayı yapılandırmacı eğitime uygundur. Bu alışmada Coğrafi bilgi sisteminden kısmen yararlanılmıştır. Eldeki imkanlar dahilinde Google Earth programı kullanılmıştır. Öğrencilere daha profesyonel bir program olan Arc View programından bazı görseller gösterilmiştir. Bu program ortaöğretim coğrafya dersleri için kullanılmakta olan daha kapsamlı bir programdır. Programın yapımcısı Esri firmasına göre CBS' nin Sosyal Bilgiler derslerinde neden kullanılması gerektiği şu sebeplerden dolayı gerekli ve faydalı görülmüştür.

- CBS bilgisayar okuryazarlığını geliştirir.
- CBS nin etkin bir Şekilde kullanılabilmesi için, yazılım bilgisini geliştirir.
- Harita ve grafik okuryazarlığını geliştirir.
- Yer Şekilleri hakkında bilgi edinmeyi sağlar.
- Bilgiye nasıl ulaşılacağını gösterir. Kaynak: www.esri.com.

Sosyal Bilgiler programında yer alan mekânı algılama becerisi için öğrencilere ilköğretimden itibaren CBS tanıtılmaya başlanmalıdır çünkü CBS mekânın tanınması, mekânsal ilişkilerin görülebilmesi ve mekâna bağlı olarak sorulan sorulara cevaplar bulunabilmesi için geliştirilmiş bir mekânsal analiz sistemidir. Bu açıdan CBS'nin ağırlıklı olarak yaptığı için mekânsal sorgulama ve analizler olduğu söylenebilir. CBS'nin Coğrafya ve Sosyal Bilgiler ğretiminde kullanılmasına sadece derslerde teknolojiden yararlanma olarak bakılması yanlış

olur. CBS, öğrencilere edinmiş oldukları bilgi ve becerileri gerçek hayatta nasıl kullanabileceklerini ve Coğrafya biliminin toplumsal problemlerin çözümünde ne denli etkili bir bilim olduğunu göstermektedir.(Demirci,2008)

5.6.YERYÜZÜNDE YAŞAM ÜNİTESİNDE DİJİTAL HARİTALARIN KULLANIMI

Yeryüzünde yaşam ünitesi öğrencilerin mekânı algılama becerilerini geliştirmeyi temel almış bir ünedir. ‘HARİTALARI ANLAMAK’ ünitenin ilk konusunu oluşturmaktadır. 6.sınıf öğrencilerine 4.ve 5.sınıfta gördüklerinden daha kapsamlı olarak haritalarla tanışacaklardır. Öğrencilerin kavramakta güçlük çektikleri ölçek kavramı, büyük ölçek, küçük ölçek farkı bu üniteye öğrencilere verilecektir. Harita üzerinde iki nokta arası gerçekte kaç km olduğu bu üniteye öğrencilere verilerek harita kullanmaya başlamaları sağlanacaktır. Haritaları anlamak konusu işlenirken Google Earth programı kullanılmıştır. Ayrıca çeşitli dijital harita örnekleri ve basitçe CBS den bahsedilmiştir. Ders işlenişinde kullanılan bazı görseller ve açıklamaları aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 12. Dünyamızın uzaydan görünüşü.

Ölçek konusu işlenmeye başlarken öğrencilere Google Earth programından dünyanın uzaydan görünüşü gösterilerek dünyamızın boyutları hakkında bilgiler verilmiştir. Öğrencilere dünyamızın nasıl bu kadar küçültülebildiği ve kâğıtlara sığdırılabildiği sorusu yöneltilerek ölçek kavramı anlatılmaya başlanmıştır.

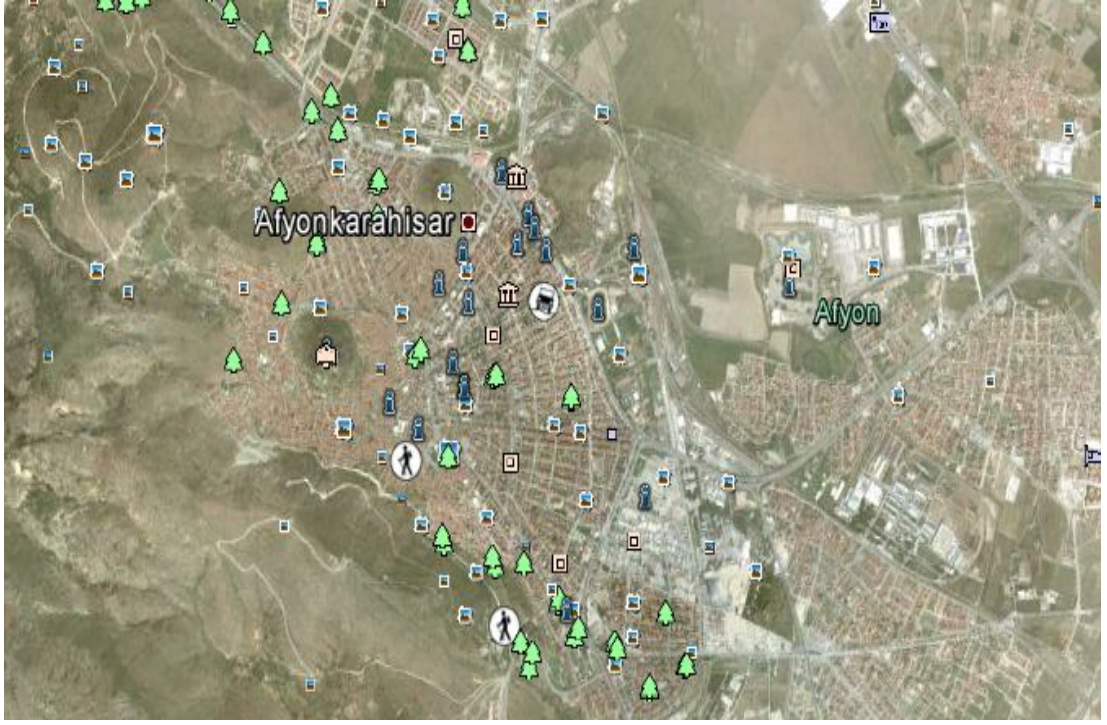
Şekil 13. Ülkemizin 3757.13km den görünüşü

Şekil 14. Ege Bölgesinin 420.17km den görünüşü

Şekil 15. Afyonkarahisar il merkezinin 10.13km den görünüşü

Şekil 16. Atatürk İlköğretim Okulunun 1.18km den görünüşü

Büyük ölçek ve küçük ölçek farkı anlatılırken ülkemizin uzaydan görünüşü ile başlanarak okulumuzun hava fotoğrafına kadar inilmiştir. Ölçeğin büyüdükçe gösterdiği alanın daraldığı fakat ayrıntı gösterme gücünün arttığı öğrencilere bu görüntüler gösterildikten sonra anlatılmıştır.

Koordinatlar ve ülkemizin matematik konumu işlenirken kullanılan dijital haritalardan bazıları aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 17.Dijital dünya haritası

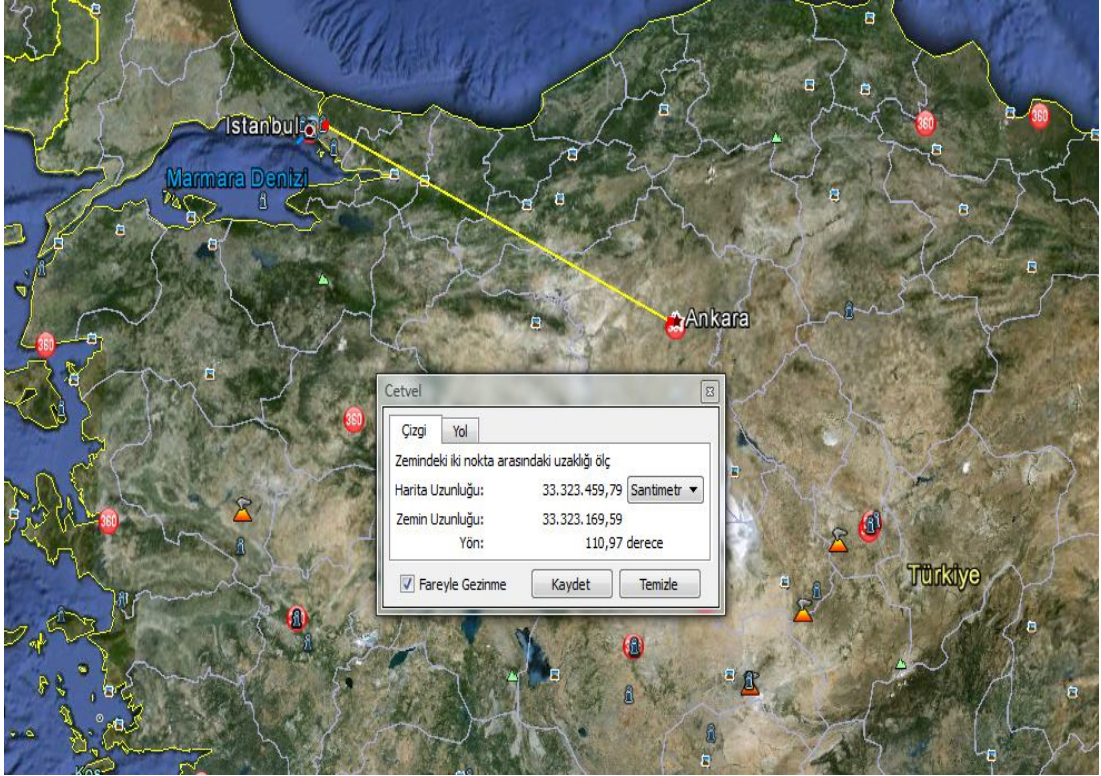

Kaynak: <http://www.ekvatorharita.com/dijital-harita/dijital-dunya-haritasi>

Koordinatlar dünyası konusu işlenirken öğrencilere paralel ve meridyenlerin ne olduğu bu çizgilere neden ihtiyaç duyulduğu anlatılmış görsel olarak dijital haritalar kullanılmıştır.

Harita üzerinden ölçek yardımıyla iki nokta arasındaki uzaklığın hesaplanması, öğrencilere atlasları üzerinden uygulamalı olarak yaptırılmıştır.

Şekil.18. Ankara İstanbul arası kuş uçuşu uzaklık

Google Earth programı kullanılarak iki nokta arasındaki kuş uçuşu uzaklığın hesaplanması uygulamalı olarak yapılmıştır. Öğrenciler atlasın cetvel ve ölçek kullanarak yaptıkları ölçümler ile Google Earth üzerinden yapılan ölçümler karşılaştırılmıştır.

6. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Bu bölümde konu ile ilgili yapılmış çeşitli araştırmaları kapsayan literatür taraması yer almaktadır.

6.1. TEZLER

Öcal (2007), “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde 6.Sınıf Öğrencilerinin Mekânsal Biliş Becerilerinin İncelenmesi” adlı doktora tezinde ilköğretim sosyal bilgiler dersi mekânsal biliş becerisinin 6. sınıf öğrencileri düzeyinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma boyunca öğrencilerin okul çevresinden başlayarak, genişleyen çevrede ne tür bir mekân bilişine sahip oldukları ve mekânsal bilgileri tasvir şekilleri incelenmiştir. Çalışmada mekân bilişinin ana konularından olan rota,

konum ve mekân organizasyonu bilgilerinin öğrencilerde ne düzeyde bulunduğu belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak desenlenen bu çalışmada, görüşme, gözlem ve doküman analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışma 10 öğrenci ile gerçekleştirilmiş olup nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin mekân bilişleri hakkında önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Genel olarak, öğrencilerin mekân bilişlerinin fazla gelişmemiş olduğu görülmüştür. Özellikle yakın çevrelerine dair mekânsal bilişlerinde çok büyük sıkıntılar olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler, kendi okul çevresi ve yaşadığı yeri tasvir etmede problem yaşarken, daha uzaktaki iller ve ülkeler hakkında daha fazla bilgiye sahiptir. Bu problemlerin giderilebilmesi için, okullarda öğretilen coğrafi bilgi ile gerçek mekânlar arasındaki ilişkinin kurulması gerektiği belirtilmiştir.

Üzümcü (2008), “Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Okuma Becerisinin Aktif Öğrenme Yöntemiyle Kazandırılması” adlı yüksek lisans tezinde, 6. Sınıf öğrencilerinin harita becerilerinin kazandırılmasında Aktif öğrenme yöntemi ile klasik öğretim yönteminin etkililiğini deneysel bir yöntem ile karşılaştırmıştır. Çalışma sonucunda harita okuma becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında aktif öğrenme yönteminin geleneksel öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğunu ortaya çıkmıştır.

Özcan (2008), “Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretiminde Animasyonların Yeri ve Önemi” adlı yüksek lisans tezinde, 9.sınıf öğrencilerinin coğrafya konularını öğrenmede animasyonların kullanıldığı deney grubu ile materyal kullanılmayan kontrol grubu karşılaştırılmıştır. Deney ve kontrol grubu son test sonuçları karşılaştırıldığında deney grubundaki öğrencilerin daha büyük bir gelişme kaydettiği görülmüştür. Bu sonuç coğrafya öğretiminde animasyon kullanımının öğrencilerin başarılarını arttırdığını ortaya koymuştur.

Avşar (2010), “ İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretiminde Materyal Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde: Araştırmanın uygulama aşaması Karabük ili merkez Fatih İlköğretim Okulu altıncı sınıfta öğrenim görmekte olan 60 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçme aracı olarak kullanılan başarı testi ön test ve son test şeklinde uygulanmıştır. Testin içeriği sosyal bilgiler dersi altıncı sınıf

“Ülkemizin Kaynakları” ünitesini içermektedir. Araştırma sonucunda materyallerle desteklenen bir sosyal bilgiler dersi coğrafya konusunun, materyallerle desteklenmeden işlenen bir derse nispetle daha verimli olduğu tespit edilmiştir.

Sönmez (2010), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita Becerileri” adlı doktora tezinde, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin toplam harita becerisi testi puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaştığı belirtilmiştir. Çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre söz konusu farklılığın sekizinci sınıf öğrencilerinin toplam harita becerisi testi puanları ortalaması ile (18,67) yedinci sınıf öğrencilerinin toplam harita becerisi testi puanları ortalaması (17,72) arasında sekizinci sınıf öğrencileri lehine olduğu görülmüştür. Öğrencilerin harita beceri düzeyleri özel ve devlet okulu ayırımına göre özel okul lehine, yerleşim türüne göre büyükşehir lehine, öğretmen mezuniyetine göre sosyal bilgiler öğretmenleri lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin, matematik başarılarına paralel olarak harita beceri düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Araştırmanın nitel boyutunda, ilk olarak altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitapları metinleri incelenmiş harita becerileri ile ilgili altı beceri üst tema olarak içerik analizine tabi tutulmuştur. 7. Sınıf düzeyinde harita okuma ve yorumlama becerisi % 37’lik bir oranla tüm temalar arasında en büyük ağırlığa sahip olduğu görülmüştür. En az yer alan üst tema ise % 10 oranla sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve ölçek kullanma becerisi olmuştur.

6.2. MAKALELER

Aladağ (2007), “ Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS)’nin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumlarına Etkisi” adlı makalesinde: 2006–2007 öğretim yılı güz döneminde Ankara İli, Yenimahalle İlçesi Kent-Koop İlköğretim Okulunda uygulamıştır. “Ülkemizde Nüfus” ünitesi deney grubunda ArcView yazılımında hazırlanan materyallerle, kontrol grubunda ise anlatıma dayalı öğrenme yöntemi ile işlenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde t-testi kullanılmış ve anlamlılık düzeyi, 05 olarak kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda, elde edilen verilere dayanarak sosyal bilgiler öğretiminde CBS’nin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile anlatıma dayalı öğrenme yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlem öncesinde derse karşı tutumlarında anlamlı bir

farkın olmadığı, deneysel işlem sonrasında öğrencilerin tutumlarında ise deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demirci ve Karaburun (2011), ‘‘ CBS, GPS VE Google Earth Teknolojilerinin Coğrafya Derslerinde Kullanımı’’ adlı araştırmada CBS, GPS ve Google Earth teknolojilerinin birlikte kullanıldığı bir etkinliğin ortaöğretim coğrafya derslerindeki uygulanabilirliğinin test edilmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda CBS, GPS ve Google Earth’ün birlikte kullanılması ile gerçekleştirilen etkinliğin coğrafya dersleri için faydalı bir öğretim yöntemi olabileceği görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

İlköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekân algılama becerilerine yönelik etkilerini araştıran bu çalışmada öntest – sontest kontrol gruplu model uygulanmıştır. Araştırmada, iki grup ile çalışılmış ve uygulamada 6. sınıflardan birer tane kontrol ve deney grupları oluşturulmuştur. Gerçek bir deneme modeli olan öntest – sontest kontrol gruplu modelin simgesel görünümü ve simgelerin anlamları şöyledir:

Tablo 2. Öntest – Sontest Kontrol Gruplu Modelin Simgesel Görünümü

G1	R	O1.1	X	O1.2
G2	R	O2.1	X	O2.2

(Karasar, 2005: 94)

G₁ = Deney Grubu

G₂ = Kontrol Grubu

R = Grupların oluşmasındaki yansızlık

X = Bağımsız Değişken

O = Ölçme

Yukarıdaki desendeki sembollerin anlamları şu şekilde kullanılmaktadır. G₁ deney grubunu, G₂ kontrol grubunu; R; deneklerin gruplara yansız atandığını; O1.1 ve O1.2 deney grubunun öntest ve sontest ölçümlerini; O2.1 ve O2.2 kontrol grubunun öntest ve sontest ölçümlerini; X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir.

Ayrıca öğrenme istasyonları uygulaması hakkında öğrenci görüşleri alınırken nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması yapılmıştır.

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini ilköğretim 6. sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Afyonkarahisar il merkezinde yer alan Atatürk İlköğretim Okulu'na 2011–2012 eğitim öğretim yılında devam eden 6/B ve 6/D sınıfı öğrencileri oluşturmuştur.

Deney ve kontrol gruplarının öğrenci sayıları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grupları Öğrenci Sayıları

Grup	Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu	Toplam
Deney (6/D)	25	25
Kontrol (6/B)	25	25
		50

Araştırmanın denekleri Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu 6.sınıf öğrencilerinden seçilmiştir. 2011–2012 eğitim-öğretim yılı 1.dönem ortalarında 6. Sınıf öğrencilerine “Yeryüzünde Yaşam” Ünitesi içerisinde yer alan mekân algılama becerileri ile ilgili kazanımlar içerisinde hazırlanan başarı testi öntest olarak uygulanmış, öntest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmayan Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu 6/D sınıfı deney grubu, 6/B sınıfı ise kontrol grubu olarak seçilmiştir. Araştırma, deney grubunda 25, kontrol grubunda 25 öğrenci olmak üzere toplam 50 öğrenci üzerinden gerçekleştirilmiştir. Deney grubu öğrencilerine 3 hafta toplamda 9 ders saati boyunca mekân algılama becerisini geliştirmeye yönelik yöntemlerle ders işlenmiştir. Kontrol grubu öğrencilerine ise ders kitabına bağlı kalınarak ders işlenmiştir. Kontrol grubunda MEB tarafından hazırlanmış olan Sosyal Bilgiler 6.sınıf ders ve çalışma kitabı takip edilirken, deney

grubunda ise ders kitabı ve çalışma kitabı yanında animasyon ve dijital haritalar kullanılarak konular işlenmiştir.

Tablo 4’de deneklerin her bir gruptaki cinsiyet dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 4.Deneklerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Grup		Deney		Kontrol	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kız	9	36	8	32
	Erkek	16	64	17	68
	Toplam	25		25	

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında deney grubu ile kontrol grubu arasında fazla bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 5’de deneklerin doğum yıllarına göre dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 5.Deneklerin Doğum Tarihlerine Göre Dağılımı

Grup	Deney		Kontrol	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1999	7	28	5	20
2000	18	72	20	80

Öğrencilerin doğum yıllarına göre dağılımlarına bakıldığında her iki grup içerisinde 2000 doğumlu öğrenci olduğu görülmektedir. İki grup içerisinde 1999 öncesi doğumlu öğrenci yoktur. İki grup içerisinde sınıf tekrarı olan öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 6’da deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ailelerinin ekonomik durumları gösterilmiştir.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gurubu Öğrencilerinin Ailelerinin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Grup	0-1000 lira	1000-2500 lira	2500 lira üzeri
Deney (6/D)	8	9	8
Kontrol (6/B)	11	8	6

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına bakıldığında arada çok fazla bir fark olmadığı görülmektedir.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

3.1. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma modeli, yöntem kısmında da ifade edildiği gibi “Ön test-Son test Kontrol Gruplu Desen” şeklindedir. Araştırmanın alt problemlerinin istatistiksel analizi için gerekli verileri toplamak amacıyla; Yeryüzünde Yaşam ünitesinde doğrudan verilecek beceri olarak kabul edilen mekân algılama becerisini geliştiren başarı testi uygulanmıştır.

Yeryüzünde Yaşam ünitesinde öğrenci başarısı üzerine etkisini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından, çeşitli animasyonlar ve dijital haritalar kullanılarak konular işlenmiştir. Üniteye yer alan konular ile ilgili kazanımlar dikkate alınarak çoktan seçmeli sorulardan oluşan bir test geliştirilmiştir. Testte yer alan her bir soru için dört seçenek sunulmuş ve araştırmaya katılan öğrencilerden kendilerine en doğru gelen seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Test için gerekli maddelerin oluşturulmasında kapsam geçerliğinin sağlanmasına özen gösterilmiştir.

Ayrıca uygulama sonunda öğrencilerin uygulamayla ilgili görüşlerini, düşüncelerini ve eleştirilerini öğrenmek ve öntest – sontest sonuçlarıyla karşılaştırma yapmak amacıyla görüşme formu uygulanmıştır.

3.2. ÖLÇME ARACININ GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI

Başarı testinin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması amacıyla, Afyonkarahisar Merkez Atatürk İlköğretim Okulu 8. sınıfta öğrenim gören toplam 100 öğrenci üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama başarı testi sonucu elde edilen verilerin Kuder- Richardson (KR-20) katsayısına bakılmıştır. Madde analizi uygulanarak her bir maddenin güçlük ve ayırt edicilik indeksleri hesaplanmıştır. Hesaplanan KR–20 katsayılarını yükseltmek için, maddelerin karşılık geldiği kazanımlar da göz önünde bulundurularak ilgili maddeler testten çıkarılmış ve testler mümkün olduğunca güvenilir hale getirilmiştir.

Madde analizi sonucu başarı testinde yer alan 35 maddenin güçlük derecesi ve ayırt edicilik indeksi hesaplanmıştır. Ayırt edicilik indeksi. 30'un altında olan 9 madde testten çıkarılmıştır. Ayrıca kapsam geçerliliği de göz önünde bulundurularak 2 soru daha testten çıkarılmıştır. Bu işlemler sonucunda kalan 24 madde ile asıl başarı testi oluşturularak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ayrıca ön uygulama testinin KR–20 güvenirlik katsayısı madde kovaryanslarından yararlanılarak hesaplanmış ve KR–20 güvenirlik katsayısı 0.78 bulunmuştur. Ön uygulama başarı testinde yer alan 35 madde ile bu maddelere ilişkin güçlük ve ayırt edicilik indeksi tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ön Uygulama Testi Madde Analiz Tablosu

TERCİH Madde No.	A	B	C	D	BOŞ	ERİŞEMEYEN	Doğru cevap yüzdesi	P=Güçlük D=Ayırt edicilik indeksi
Üst	14	1	3	9	-	-	0,52	P=0,35

1(A) Alt	5	6	3	12	1	-	0,19	D=0,33
Üst 2(B) Alt	2 4	13 9	1 3	12 10	- -	- -	0,48 0,33	P= 0,41 D=0,15
Üst 3(A) Alt	23 14	2 3	1 4	1 6	- -	- -	0,92 0,53	P=0,72 D=0,41
Üst 4(C) Alt	3 4	2 7	14 8	8 7	- 1	- -	0,52 0,33	P=0,43 D=0,19
Üst 5(D) Alt	- 4	- 8	8 11	20 6	- 1	- -	0,81 0,41	P=0,61 D=0,40
Üst 6(D) Alt	11 13	7 4	2 6	6 2	- 2	- -	0,26 0,11	P=0,19 D=0,15
Üst 7(C) Alt	2 3	1 4	19 12	5 7	- 1	- -	0,74 0,44	P=0,59 D=0,30
Üst 8(B) Alt	2 3	7 9	17 14	1 1	- -	- -	0,30 0,33	P=0,31 D= -0,04

Üst 9(D) Alt	0	1	1	24	1	-	0,89	P=0,61 D=0,56
	2	5	6	9	3	-	0,33	
Üst 10(B) Alt	1	20	1	5	-	-	0,78	P=0,50 D=0,56
	3	5	6	13	-	-	0,22	
Üst 11(A) Alt	22	2	1	2	-	-	0,85	P=0,59 D=0,52
	9	2	5	10	1	-	0,33	
Üst 12(D) Alt	8	2	8	9	-	-	0,37	P=0,24 D=0,26
	10	5	8	2	2	-	0,11	
Üst 13(A) Alt	23	4	-	-	-	-	0,81	P=0,57 D=0,48
	9	10	3	5	-	-	0,33	
Üst 14(C) Alt	2	2	19	4	-	-	0,56	P=0,19 D=0,33
	5	2	7	11	2	-	0,26	
Üst 15(C) Alt	11	3	22	1	-	-	0,81	P=0,52 D=0,59
	6	7	7	7	-	-	0,22	
Üst	1	8	2	16	-	-	0,63	P=0,41

16(D) Alt	6	8	8	5	-	-	0,19	D=0,44
Üst 17(B)	4	20	1	2	-	-	0,74	P=0,57
Alt	8	10	7	2	-	-	0,41	D=0,33
Üst 18(A)	20	1	4	2	-	-	0,63	P=0,50
Alt	11	7	4	5	-	-	0,37	D=0,36
Üst 19(C)	1	1	25	-	-	-	0,94	P=0,82
Alt	1	2	20	4	-	-	0,72	D=0,18
Üst 20(B)	1	20	3	3	-	-	0,71	P=0,52
Alt	2	10	3	12	-	-	0,32	D=0,37
Üst 21(A)	6	2	19	-	-	-	0,26	P=0,32
Alt	11	4	9	3	-	-	0,37	D= -0,12
Üst 22(D)	12	12	3	-	-	-	0	P=0,09
Alt	7	6	8	6	-	-	0,19	D= -0,18
Üst 23(B)	5	20	1	1	-	-	0,78	P=0,52
Alt	16	6	1	4	-	-	0,26	D=0,52

Üst 24(D) Alt	10	1	1	5	-	-	0,19	P=0,19 D= 0
	6	4	12	5	-	-	0,19	
Üst 25(C) Alt	1	1	23	2	-	-	0,85	P=0,63 D=0,44
	2	1	10	14	-	-	0,41	
Üst 26(A) Alt	24	-	-	3	-	-	0,85	P=0,69 D=0,33
	13	5	2	7	-	-	0,52	
Üst 27(C) Alt	3	12	10	2	-	-	0,37	P=0,30 D=0,15
	1	13	6	7	-	-	0,22	
Üst 28(B) Alt	2	25	-	-	-	-	0,97	P=0,74 D=0,44
	8	14	1	2	2	-	0,52	
Üst 29(D) Alt	1	1	-	25	-	-	0,96	P=0,78 D=0,37
	2	3	4	15	1	-	0,59	
Üst 30(B) Alt	2	25	-	-	-	-	0,93	P=0,57 D=0,71
	12	5	5	4	1	-	0,22	
Üst	-	-	1	26	-	-	0,88	P=0,76

31(D) Alt	2	2	6	17	-	-	0,63	D=0,25
Üst 32(D)	12	4	1	10	-	-	0,41	P=0,26
Alt	11	8	4	4	-	-	0,11	D=0,30
Üst 33(C)	4	6	15	2	-	-	0,56	P=0,38
Alt	7	8	6	6	-	-	0,22	D=0,33
Üst 34(B)	4	22	1	-	-	-	0,78	P=0,52
Alt	16	6	1	4	-	-	0,26	D=0,52
Üst 35(A)	1	20	1	5	-	-	0,78	P=0,50
Alt	2	5	8	12	-	-	0,22	D=0,56

Yapılan hesaplamalar sonucunda 2, 4, 6, 8, 12, 19, 21, 22, 24, 27 ve 31. soruların madde ayırt ediciliklerinin düşük olması nedeni ile asıl ölçme aracına alınmamıştır.

3.3. DENEYSEL İŞLEM BASAMAKLARI

Araştırmada yapılan deneysel işlemler aşağıdaki sıraya göre yapılmıştır.

1. Deney ve kontrol grupları rastgele olarak atanmıştır.
2. Deney ve kontrol gruplarının seçiminde öğrenci sayılarının eşit olması dikkate alınırken, öğrencilerin önceki yıllara ait başarı puanları ve bireysel farklılıkları göz önüne alınmamıştır.
3. Yeryüzünde Yaşam ünitesine başlanmadan bir hafta önce deney grubu sınıfında öğrencilere yapılacak araştırma ile ilgili genel birtakım bilgiler verilmiştir.

4. Araştırmacı tarafından ders ile ilgili gerekli dokümanlar ve değerlendirme çalışmaları için çalışma dosyası hazırlanmıştır.
5. Deney ve kontrol gruplarının hazır bulunuşluk düzeylerinin kontrolü için her iki gruba başarı testi uygulanmıştır.
7. Kontrol grubunda ‘Yeryüzünde Yaşam’ nitesi, içerisinde yer alan coğrafya konuları ders kitabına dayalı yöntemlere uygun olarak işlenmiş, bu grubun çalışma programına müdahale edilmemiştir.
8. Deney grubunda çeşitli animasyon ve dijital haritalar kullanılarak mekânı algılama becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler uygulanmıştır.
9. Deney grubunda çeşitli animasyon ve dijital haritaların yanında çalışma yaprakları ve etkinlikler uygulanmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada verilerin analizleri parametrik testler aracılığı ile gerçekleştirilmiştir çünkü testlerin uygulanışında bazı varsayımlar öngörülmüştür. Ancak verilerin normal dağılıma uygun olmaması deney ve kontrol gruplarında yeterli sayıda verinin yer almaması nedeniyle non-parametrik testler uygulanmıştır.

Yılmaz ve Yılmaz (2005: 179)’a göre, kişi sayısı 30’dan düşük örneklemelerin karşılaştırılmasında parametrik testler yerine non-parametrik testlerin tercih edilmesi gerekmektedir. Bu sebepten dolayı bu çalışmada istatistik paket programından yararlanılarak, uygulama öncesinde elde edilen ön test ve çalışma sonucunda elde edilen son test verilerinin analizinde, birey sayılarının 30’dan az olması sebebiyle non-parametrik testlerden ilişkisiz gruplar için Mann Whitney U ve ilişkili gruplar için Wilcoxon işaretili sıralar testi kullanılmıştır. Mann Whitney U testi ilişkisiz ölçümlerin söz konusu olduğu az denekli deneysel çalışmalarda puanların dağılımının normallik varsayımını karşılamadığı deneysel çalışmalarda kullanılır ve parametrik testlerden olan bağımsız gruplar için uygulanan “t” testinin alternatifidir (Büyüköztürk, 2005: 156). Wilcoxon Z testi az denekli yürütülen gruplar içi araştırmalarda sıklıkla kullanılır. Parametrik testlerden olan bağımlı gruplar için uygulanan “t” testinin alternatifidir (Büyüköztürk, 2005: 163). Nitel verilerin zmlenmesinde NVivo bilgisayar programından faydalanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın, “Deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ön test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusu birinci alt problemi oluşturmaktadır. Problemin çözümü için non-parametrik istatistiksel tekniklerden olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Bu test ile deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test akademik başarı puanları karşılaştırılmıştır.

Tablo 8’de deney işlemi gerçekleşmeden önce deney ve kontrol gurubu öğrencilerine uygulanan akademik başarı testinin sıra ortalamalarına ve Mann Whitney U testi analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	P
Deney Grubu	25	24.08	701.00			
				324.00	-,673	,483*
Kontrol Grubu	25	25.92	779.00			

*P> .05 olduğundan fark anlamlı değildir.

Tablo 8’de yer alan sonuçlara göre deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin, ön test akademik başarı puanlarının analizi için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($Z=-,673$; $p=.483>.05$). Deney grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının sıra ortalaması 24,08 kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının sıra ortalaması 25,92 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin ön test akademik başarı puanlarının sıra ortalamalarının birbirine yakın değerlere sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu durum araştırmaya başlanmadan önce deney ve kontrol grubunun ön test akademik başarı düzeylerinin yaklaşık olarak birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Araştırmada yer alan bu 1.alt problem araştırmaya başlamadan önce yapılan hazır bulunuşluluk durumunu da göstermektedir

2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Çalışmada ikinci alt problem olarak “Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin uygulama sonrasında son test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaçla, mekânı algılama becerisini geliştirmeye yönelik öğrencilere ders kitaplarına paralel olarak konular sunu şeklinde çeşitli animasyon ve dijital haritalar kullanılarak işlenmiştir. Derslerde öğrencilerin güçlük yaşadığı bazı konular animasyonlar durdurulup tekrar oynatılması sayesinde pekiştirme sağlanmıştır. Google Earth programı kullanılarak haritada ölçek konuları ve bazı hesaplamalar öğrencilere uygulamalı olarak yaptırılmıştır. Deney grubuna ayrıca bu görsel materyallerin yanı sıra mekânı algılama becerilerini geliştirmeye yönelik dijital harita çıktıları dağıtılmıştır. Çalışma deney grubunda 3 hafta yani 9 saat uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise mekânı algılama becerilerine yönelik olan coğrafya konuları ders kitabı takip edilerek animasyon ve dijital harita kullanılmadan konular işlenmiştir. Uygulama sonunda hazırlanan akademik başarı testi her iki gruba da uygulanmış ve bu test sonuçlarına göre veriler toplanmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları puanlar Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	P
Deney Grubu	25	33.56	947.00			
				159,00	-3,529	,001*
Kontrol Grubu	25	16.04	533.00			

*P> .01 olduğundan fark anlamlıdır.

Deney ve kontrol grubunun, son test başarı puanlarının karşılaştırılması için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarını gösteren Tablo 9 incelendiğinde, deney sonrası gruplar arasında istatistiksel olarak $p<.05$ düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($Z= -3,529$; $p=.001<.05$). Deney grubundaki öğrencilerin son test puanlarının sıra ortalaması 33,56 iken, kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanlarının sıra ortalaması 16,04 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda, ön test akademik başarı sıra puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmayan grupların, son test akademik başarı puanlarının sıra ortalamaları incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarının kontrol grubundaki öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Çalışmada üçüncü olarak “Deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasındaki puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemine cevap aranmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin akademik başarı

testinden aldıkları ön test ve son test puanlarını karşılaştırmak için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Akademik Başarı	N	Sıra	Sıralar	Z	P
Sontes-Öntest		Ortalaması	Toplamı		
Negatif Sıra	0	,00	,00	-4,442	,000*
Pozitif Sıra	25	13,00	369,00		
Eşit	0				

*P> .001 olduğundan fark anlamlıdır.

Bulgular incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($Z=4,442$, $p=.000<.001$). Deney grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı testi negatif sıralar toplamı, 00, pozitif sıralar toplamı ise 369,00 olarak bulunmuştur. Fark puanlarının sıra toplamlarına bakıldığında, farkın pozitif sıralar lehine yani deney grubunun son test puanları lehinedir. Bulgulara bakıldığında çalışma sırasında kullanılan eğitim materyallerinin ve ders işleme yöntemlerinin deney grubundaki öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir.

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Çalışmada dördüncü olarak “Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasında akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemine cevap aranmıştır. Bu amaçla, kontrol grubundaki

öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanları karşılaştırmak için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır. Analiz sonucu kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön test - Son test Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Akademik Başarı	N	Sıra	Sıralar	Z	P
Sontes-Öntest		Ortalaması	Toplamı		
Negatif Sıra	0	,00	,00	-4,373	,000*
Pozitif Sıra	22	11,00	322,00		
Eşit	3				

*P>001 olduğundan fark anlamlıdır.

Bulgular incelendiğinde kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (Z= - 4,373, p=.000<.001). Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı testi negatif sıralar toplamı, 00, pozitif sıralar toplamı ise 322,00 olarak bulunmuştur. Analizler sonucunda fark puanlarının sıra toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, bir başka deyişle kontrol grubunun son test puanları lehine olduğu görülmektedir. Ulaşılan bulgulara göre, mekânı algılama becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklerin kullanılmadığı yapılandırmacı öğretimin kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir. Bu sonuç animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekânı algılama becerileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Çalışmada beşinci alt problem olarak “Öğrenciler Yeryüzünde Yaşam ünitesinin animasyon ve dijital haritalar kullanılarak işlenmesini nasıl değerlendirmişlerdir? Animasyon ve dijital haritalar kullanılarak dersin işlenmesi görüşme formuna verilen cevaplar incelenip NVivo 7 bilgisayar programında analiz edilmiştir. Animasyon ve dijital haritaların kullanımına ilişkin görüşler tema, formda bulunan 6 sorunun her biri birer alt tema olarak belirlenmiştir. Formda bulunan sorular dolayısıyla alt temalar şu şekildedir:

1. Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı bir dersin mi yoksa her zamanki yöntemlerin uygulandığı bir dersin mi daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

Alt Tema 1: Animasyon ve Dijital haritaların kullanıldığı bir ders ile bu materyallerin kullanılmadığı bir dersin karşılaştırılması.

2. Animasyon ve dijital haritaların kullanımı zor olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdımı?

Animasyon ve dijital haritaların öğrenme üzerine etkisi

3. Animasyon ve Dijital haritaların Sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının uygun olduğunu düşünüyor musunuz.? Neden?

Alt Tema 3: Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk

4. Animasyon ve dijital haritaların kullanılmasında hangi güçlüklerle karşılaştınız?

Alt Tema 4: Uygulamadaki güçlükler

5. Animasyon ve Dijital haritalar sizce başka hangi derslerde uygulanabilir? Neden? Tüm derslerde uygulanmasını ister miydiniz?

Alt Tema 5: Diğer Derslere Uygunluk

6. Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi.....'dır. Çünkü.....

Alt Tema 6: Metafor

Tablo 12’de her bir alt tema için öğrenci cevaplarında geçen kelime ve paragraf sayısı verilmiştir.

Tablo 12. Tema ve Alt Temalarla İlgili Yapılan Kodlamalara İlişkin Bulgular

KATILIMCI SAYISI: 15		
TEMA / ALT TEMALAR	KELİME SAYISI	PARAGRAF SAYISI
Tema - ADH ile İlgili Görüşler	1363	90
Alt Tema 1- ADH ile Geleneksel Yöntemlerin Karşılaştırılması	140	15
Alt Tema 2- ADH öğrenme üzerine etkisi	139	15
Alt Tema 3 – Sosyal Dersine Uygunluk	128	15
Alt Tema 4 - Uygulamadaki güçlükler	96	15
Alt Tema 5 - Diğer Derslere Uygunluk	157	15
Alt Tema 6 - Metafor	181	15

Her bir alt temanın paragraf sayısının katılımcı sayısına eşit ya da yakın olması soruların cevaplarının genelde birer paragraftan oluştuğunun göstergesidir. Her bir temada öğrenciler sorulara tek cümle halinde cevap vermişlerdir. Paragraf sayıları öğrenci sayıları ile eşittir. Her bir tema için öğrencilerin verdikleri cevaplar 96-181 arasındaki kelime sayısı ile sınırlıdır.

Tablo 13. Değerlendirme (Görüşme) Formuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	Düşünceler
Olumlu Düşünceler	1 – ADH kullanılan ve kullanılmayan öğretim yönteminin karşılaştırılması	<p>“ Animasyonlar çok zevkli daha verimli oluyoruz“</p> <p>“Daha etkili normal işlenen derslerden daha eğlenceli daha kolay öğrendim”</p> <p>“Bu yöntem daha etkili çok kolay aklımda kaldı.”</p> <p>“Animasyonlar ve bilgisayardaki haritalar öğrenmemde daha etkili evde bilgisayarım da google earth ile oynuyorum..”</p> <p>“Çok etkili bir yöntem hesaplamaları kendimiz görerek yapıyoruz.”</p> <p>“Bilgisayar kullanmayı seviyorum derslerin böyle işlenmesi hoşuma gidiyor“</p> <p>“Daha etkili bütün arkadaşlar dersi çok dikkatli izliyor“</p> <p>“Daha etkili normal işlenen dersten çok daha kalıcı“</p> <p>“Etkili bilgisayar üzerinden haritaları gerçek yaşamda nasıl kullanacağımı öğrendim, evde ailemle paylaştım“</p> <p>“Diğer derslerde uykum geliyor bu yöntemi çok sevdim çok kolay</p> <p>Öğreniyorum ve daha kalıcı oluyor.</p> <p>“Daha etkili çünkü animasyonlar çizgi film gibi ders çok eğlenceli geçiyor“</p> <p>“Herzaman uygulanan yöntem hiç hoş değil bu çok zevkli ve öğretici“</p> <p>“Daha etkili oldu görerek kolay öğrendik“</p>

	<p>2 - Animasyon ve dijital haritaların öğrenme üzerine etkisi</p>	<p>“Ülkemizin yerini çok kolay öğrendim.”</p> <p>“Evet haritada ölçeklerden çok korkuyordum ama çok kolaymış hemen anladım“</p> <p>“Evet test çözerken animasyon ve haritalar gözümün önüne geliyor soruları daha hızlı çözüyorum“</p> <p>“Evet dijital haritalar sayesinde iki mesafe arasını daha kolay hesaplayabiliyorum“</p> <p>“Evet bu şekilde dersin işlenmesi daha kolay ve etkili öğrenmemi sağladı“</p> <p>“Evet yönleri öğrenmem daha kolay oldu“</p> <p>“Evet paralel ve meridyenleri çok iyi öğrendim“</p> <p>“Evet ekvatoru meridyenleri matematik konumu kolay anladım“</p> <p>“ Evet duvarda asılı bir harita görünce merakla incelemeye başladım“</p> <p>“Evet ders hiç bitmesin istiyorum çok eğlenceli“</p> <p>“Evet Google earth programı çok eğlenceli evdeki bilgisayarıma kurdum çok güzel zaman geçirmemi sağlıyor“</p> <p>“Evet kıtaları okyanusları ve meridyenleri çok kolay öğrendim“</p>
	<p>3 - Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk</p>	<p>“Evet, bence çok uygun animasyonlar tam bu derse göre“</p> <p>“Evet çünkü bu dersi ezberleyerek öğrenmek çok zor“</p> <p>“Evet. Ben kitaptan bir şeyler ezberlemeyi sevmiyorum böyle çok daha güzel“</p> <p>“Evet çok uygun keşke tarih konuları da böyle olsa“</p> <p>“Bence uygun çünkü bu ders sadece anlatım ile çok zor oluyor anlamıyorum“</p> <p>“Uygun olduğunu düşünüyorum çünkü animasyonlar konulara uygun“</p> <p>“Ben uygun olduğunu düşünüyorum çünkü bu konuların anlaşılması zor“</p> <p>“Evet bence uygun ben bu konuları kitaptan ezberlemeyi sevmiyorum“</p> <p>“Uygun keşke savaşları da böyle işlesek“</p> <p>“Bence çok uygun çünkü sürekli öğretmen anlatınca sıkılıyorum“</p> <p>“Uygun bu konular çok zevkli “</p>

	4 - Uygulamadaki güçlükler	<p>“Herhangi bir güçlükle karşılaşmadık“</p> <p>“Yoktu herşey yolunda gitti“</p> <p>“Fazla bir problem olmadı“</p> <p>“Yok dersler güzeldi“</p>
	5 - Diğer Derslere Uygunluk	<p>“Fen ve Teknoloji dersinde olmasını isterdim anlamıyorum bütün derslerde olsa iyi olurdu.”</p> <p>“Fen dersinde ve teknoloji tasarım dersinde olmasını isterdim tüm derslerde olmasını isterdim“</p> <p>“Fen ve teknoloji dersi konuları çok uygun diğer derslerde de olsa iyi olurdu“</p> <p>“Matematik dersinde zorlanıyorum keşke bu derste ve tüm derslerde böyle şeyler yapılsa.”</p> <p>“Bütün dersler bilgisayar kullanılarak yapılsa çok eğlenceli olurdu.”</p> <p>“Fen ve Teknoloji dersi animasyonlar için çok uygun diğer dersler için de olabilir“</p> <p>“Teknoloji tasarım dersinde böyle animasyonlar izleyip bir şeyler yapsak çok zevkli olur diğer derslerde olabilir“</p> <p>“Matematik dersinde olsun diğer derslerde de olabilir“</p> <p>“Görsel Sanatlar, Fen ve teknoloji diğerlerinde de olsa fena olmazdı“</p> <p>“Fen dersinde ve diğerlerinde olsun</p>

	6 - Metafor	<p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi eğlenceli çünkü her şeyi görerek uyguladık.”</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi çok eğlenceli çünkü ben çok iyi öğrendim“</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi eğitici çünkü zorlanmadım.”</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi güzeldi çünkü ben izlemeyi severim”</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi iyidir çünkü herkes dersi dinledi“</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi kolaymış çünkü konuları anladık.”</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi rahatmış çünkü kendimiz uygulama yaptık.”</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi eğlenceliymiş çünkü bir şeyler yapmayı öğrendim“</p> <p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi bize haritaları öğretti çünkü hepsini gördük.”</p>
Olumsuz Düşünceler	1 - ADH kullanılan ve kullanılmayan öğretim yönteminin karşılaştırılması	<p>“Konuların işlenmesi çok uzun sürüyor test çözmeye vakit kalmıyor.”</p> <p>“Projeksiyondan yansıtılan görüntüler başımı ve gözümü ağrıtıyor”</p>

	2-Uygulamadaki güçlükler	<p>“Zaman yeterli olmuyor bu açıdan biraz zorlandık“</p> <p>“Zaman yetmedi uygulama yaparken sıra herkese gelmiyor“</p> <p>“Ölçek konusu işlenirken herkese eşit sıra gelmiyor çok yavaş.”</p> <p>“Okulun interneti çok yavaş bazen çok zor bağlandık“</p> <p>“İnternet çok yavaş her zaman bağlanmıyor“</p> <p>“Tahta çok parlıyor arka sıradan görülüyor“</p> <p>“Arka sıralardan tahta zor görülüyor ışıktan parlıyor“</p> <p>“Google earth programı çok yavaş açılıyor“</p> <p>“Evde internet olmadığı için bazı hesaplamaları tekrar edemedim“</p>
	3- Diğer Derslere Uygunluk	<p>“Matematik ve Fen dersi için bence çok uygun diğer dersler böyle olmasın“</p> <p>“Diğer derslere gerek yok sıkıcı olabilir bence“</p> <p>“Fen ve Teknoloji dersin de olsun başka olmasına gerek yok“</p> <p>“Bazı derslerde anlamamız için gerekli olabilir mesela Fen ve Matematik diğer dersler için uygun olmaz“</p> <p>“Bence bu tür uygulamalar Fen dersi için çok iyi diğerlerinde pek olmaz“</p>
	4- Metafor	<p>“Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemi bence çok iyi değildi çünkü ışık başımı ağrıttı“</p>

Tablo.14. Alt Temalara Ait Kelime Frekansları

Temalar	Tekrarlanan Kelime	Kelime Frekansı
1.Tema	Etkili/Kalıcı	13
	Kolay	5
	Zevkli/eğlenceli	5
2.Tema	Evet	14
	Daha iyi öğrendim/anladım	9
	Çok	10
3.Tema	Uygun	13
	Böyle Daha güzel/daha iyi	7
	Evet	5
4.Tema	Zaman yetersizliği	4
	İnternet sıkıntısı/yavaşlığı	5
5.Tema	Fen ve Teknoloji	10
	Matematik	3
	Teknoloji Tasarım	2
	Tüm derslerde olmasını isteyen	9
	Diğerlerinde derslerde gerek olmadığını düşünen	1
6.Tema	Eğlenceli / Daha güzel /Daha iyi	8
	Öğrendim / Anladım / Zorlanmadım	9

Tablo 14’de ki kelime frekansları incelendiğinde olumlu görüşlerde “Evet, ” kelimesi %99.3 oranında, “Etkili, Kalıcı” kelimeleri ise %86.67 oranında diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur. Bu oranlar sadece olumlu görüşlerin kendi içindeki oranlarıdır.

Olumsuz görüşlerde ise “Zaman Yetersizliği, İnternet Sıkıntısı” kelimeleri

%73.33 oranında diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur. Yine bu oran sadece olumsuz görüşlerin kendi içindeki oranları göstermektedir.

Bu oranlar, animasyon ve dijital harita kullanılarak yapılan öğretim yöntemine karşı olumlu düşünceler içinde olan öğrencilerin daha çok etkili ve kalıcı olduğu üzerinde durduklarını göstermektedir. Olumsuz düşünce içinde olanların ise zaman yetersizliği ve internet sıkıntısından şikâyetçi oldukları görülmektedir.

Tablo.15 Temalara Göre Olumlu Olumsuz ve Çekimsiz Görüş Oranları

Tema / Alt Temalar	Olumlu Görüş		Olumsuz Görüş		Çekimsiz	
	N	YÜZDE	N	YÜZDE	N	YÜZDE
Tema - ADH ile İlgili Görüşler	14	93,33%	2,6	6,67%	0	0%
Alt Tema 1- ADH kullanılan ve kullanılmayan öğretim yönteminin karşılaştırılması	13	86,67%	2	13,33%	0	0%
Alt Tema 2 - Animasyon ve dijital haritaların öğrenme üzerine etkisi	15	100%	0	0%	0	0%
Alt Tema 3 - Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk	15	100%	0	0%	0	0%
Alt Tema 4 - Uygulamadaki güçlükler	4	26,67%	11	73,33%	0	0%
Alt Tema 5 - Diğer Derslere Uygunluk	13	86,67%	2	13,33%	0	0%
Alt Tema 6 - Metafor	14	93,33%	1	6,67%	0	0%

Tema olarak belirlenen animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yöntemine ilişkin öğrenci görüşlerinin oranlarının Tablo 12’de de görüldüğü gibi %93,33’lik oranla olumlu görüşler lehine olduğu gözlenmektedir. Olumsuz görüşlerin oranı ise %6.67 olarak hesaplanmıştır.

Alt temalardan 4. alt tema hariç tüm alt temaların olumlu görüş oranlarının olumsuz görüş oranlarına göre daha fazla çıktığı gözlenmiştir. 4. alt temadaki uygulamadaki güçlükler sorusuna öğrencilerden 11’i olumsuz cevap vermiştir. Bunun sebebi ise sınıfların fiziksel durumlarıyla alakalı yaşanan güçlüklerdir

Tablo 16, 17, 18, 19 ve 20’de Animasyon ve dijital harita kullanılarak yapılan öğretim yöntemi değerlendirme (görüşme) formunun sorularına verilmiş cevaplardan örnekler bulunmaktadır.

Tablo 16. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme) Formu 1. Soru İçin Cevaplar

Soru 1. Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı bir dersin mi yoksa her zamanki yöntemlerin uygulandığı bir dersin mi daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

1. “Daha etkili normal işlenen derslerden daha eğlenceli daha kolay öğrendim”
2. “Bu yöntem daha etkili çok kolay aklımda kaldı.”
3. “Animasyonlar ve bilgisayardaki haritalar öğrenmemde daha etkili evde bilgisayarımda Google Earth ile oynuyorum.”
4. “Çok etkili bir yöntem hesaplamaları kendimiz görerek yapıyoruz.”
5. “Bilgisayar kullanmayı seviyorum derslerin böyle işlenmesi hoşuma gidiyor“
6. “Daha etkili bütün arkadaşlar dersi çok dikkatli izliyor“
7. “Daha etkili normal işlenen dersten çok daha kalıcı“
8. “Etkili bilgisayar üzerinden haritaları gerçek yaşamda nasıl kullanacağımı öğrendim, evde ailemle paylaştım“
9. “Diğer derslerde uykum geliyor bu yöntemi çok sevdim çok kolay “
10. “Öğreniyorum ve daha kalıcı oluyor.”

11. “Daha etkili çünkü animasyonlar çizgi film gibi ders çok eğlenceli geçiyor“
12. “Herzaman uygulanan yöntem hiç hoş değil bu çok zefkli ve öğretici“
13. “Konuların işlenmesi çok uzun sürüyor test çözmeye vakit kalmıyor.”
14. “Projeksiyondan yansıtılan görüntüler başımı ve gözümü ağrıtıyor”
15. “Daha etkili oldu görerek kolay öğrendik“

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun birinci alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema Animasyon ve dijital harita kullanılarak işlenen bir ders ile bu materyallerin kullanılmadığı bir dersin karşılaştırılmasıdır. Bulgular bölümünde aktarıldığı gibi animasyon ve dijital harita kullanılan öğretim yöntemine ilişkin olumlu ifade oranı olumsuz ifade oranından daha fazladır.

Tablo 17. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme)
Formu 2. Soru İçin Cevaplar

Soru 2. Animasyon ve dijital haritaların kullanımı zor olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdımı?

1. “Ülkemizin yerini çok kolay öğrendim.”
2. “Evet haritada ölçeklerden çok korkuyordum ama çok kolaymış hemen anladım“
3. “Evet test çözerken animasyon ve haritalar gözümün önüne geliyor soruları daha hızlı çözüyorum“
4. “Evet dijital haritalar sayesinde iki mesafe arasını daha kolay hesaplayabiliyorum“
5. “Evet bu şekilde dersin işlenmesi daha kolay ve etkili öğrenmemi sağladı“
6. “Evet yönleri öğrenmem daha kolay oldu“
7. “Evet paralel ve meridyenleri çok iyi öğrendim“
8. “Evet ekvatoru meridyenleri matematik konumu kolay anladım“
9. “Evet duvarda asılı bir harita görünce merakla incelemeye başladım“
10. “Evet ders hiç bitmesin istiyorum çok eğlenceli“
11. “Evet Google Earth programı çok eğlenceli evdeki bilgisayarıma kurduğum çok güzel zaman geçirmemi sağlıyor“
12. “Evet kıtaları okyanusları ve meridyenleri çok kolay öğrendim“

13. “Evet ölçek konusu çok zordu ama çok kolay öğrendim “
14. “Evet haritada ölçek konusu çok zordu ama öğrendim“
15. “Evet dünyanın şeklini ve ölçekleri öğrendim“

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun ikinci alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema Animasyon ve dijital haritaların öğrenme üzerine etkisi dir. Öğrenci cevaplarında görev seçme aşamasında dikkat ettikleri etkenler belirtilmiştir.

Tablo 18. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme)

Formu 3. Soru İçin Cevaplar

Soru 3. Animasyon ve Dijital haritaların Sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

1. “Evet, bence çok uygun animasyonlar tam bu derse göre“
2. “Evet çünkü bu dersi ezberleyerek öğrenmek çok zor“
3. “Evet. Ben kitaptan bir şeyler ezberlemeyi sevmiyorum böyle çok daha güzel“
4. “Evet çok uygun keşke tarih konuları da böyle olsa“
5. “Bence uygun çünkü bu ders sadece anlatım ile çok zor oluyor anlamıyorum“
6. “Uygun olduğunu düşünüyorum çünkü animasyonlar konulara uygun“
7. “Ben uygun olduğunu düşünüyorum çünkü bu konuların anlaşılması zor“
8. “Evet bence uygun ben bu konuları kitaptan ezberlemeyi sevmiyorum“
9. “Uygun keşke savaşları da böyle işlesek“
10. “Bence çok uygun çünkü sürekli öğretmen anlatınca sıkılıyorum“
11. “Uygun bu konular çok zevkli “
12. “ Bu dersi seviyorum böyle işlenmesi daha uygun bence“
13. “Bence çok uygun bütün konular böyle olmalı çünkü o zaman sıkılmayız“
14. “Uygun çünkü kitap çok sıkıcı“
15. “Bu ders sözel bence çok uygun böyle olsun hep“

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun üçüncü alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “Sosyal Bilgiler Dersine Uygunluk”tur. Bulgular bölümünde aktarıldığı gibi Sosyal Bilgiler Dersine uygunluk konusunda olumlu ifade oranı olumsuz ifade oranından daha fazladır.

Tablo 19. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme)
Formu 4. Soru İçin Cevaplar

Soru 4. Animasyon ve dijital haritaların kullanılmasında hangi güçlüklerle karşılaştınız?

1. “Herhangi bir güçlükle karşılaşmadık“
2. “Yoktu herşey yolunda gitti“
3. “Fazla bir problem olmadı“
4. “Zaman yeterli olmuyor bu açıdan biraz zorlandık“
5. “Zaman yetmedi uygulama yaparken sıra herkese gelmiyor“
6. “Ölçek konusu işlenirken herkese eşit sıra gelmiyor çok yavaş.”
7. “Okulun interneti çok yavaş bazen çok zor bağlandık“
8. “İnternet çok yavaş her zaman bağlanmıyor“
9. “Tahta çok parlıyor arka sıradan görülüyor“
10. “Arka sıralardan tahta zor görülüyor ışıktan parlıyor“
11. “Google earth programı çok yavaş açılıyor“
12. “Evde internet olmadığı için bazı hesaplamaları tekrar edemedim“
13. “Hepimizin tablet bilgisayarına olsa daha güzel olurdu hiç zorlanmazdık“
14. “Animasyonlarda ses yoktu ses olsa daha iyi olurdu“
15. “Yok dersler güzeldi“

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun dördüncü alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema “Uygulamadaki Güçlükler”dir. Bulgular bölümünde aktarıldığı gibi bu alt temada da olumlu ifade oranı olumsuz ifade oranından daha fazladır.

Tablo 20. Animasyon ve Dijital Harita Kullanımı Değerlendirme (Görüşme)
Formu 5. Soru İçin Cevaplar

Soru 5. Animasyon ve Dijital haritalar sizce başka hangi derslerde uygulanabilir? Neden? Tüm derslerde uygulanmasını ister miydiniz?

1. “Fen ve Teknoloji dersinde olmasını isterdim anlamıyorum bütün derslerde olsa iyi olurdu.”
2. “Fen dersinde ve teknoloji tasarım dersinde olmasını isterdim tüm derslerde olmasını isterdim“
3. “Fen ve teknoloji dersi konuları çok uygun diğer derslerde de olsa iyi olurdu“
4. “Matematik dersinde zorlanıyorum keşke bu derste ve tüm derslerde böyle şeyler yapılsa.”
5. “Bütün dersler bilgisayar kullanılarak yapılsa çok eğlenceli olurdu.”
6. “Fen ve Teknoloji dersi animasyonlar için çok uygun diğer dersler için de olabilir“
7. “Teknoloji tasarım dersinde böyle animasyonlar izleyip bir şeyler yapsak çok zevkli olur diğer derslerde olabilir“
8. “Matematik dersinde olsun diğer derslerde de olabilir“
9. “Görsel Sanatlar, Fen ve teknoloji diğerlerinde de olsa fena olmazdı“
10. “Matematik ve Fen dersi için bence çok uygun diğer dersler böyle olmasın“
11. “Diğer derslere gerek yok sıkıcı olabilir bence“
12. “Fen ve Teknoloji dersin de olsun başka olmasına gerek yok“
13. “Bazı derslerde anlamamız için gerekli olabilir mesela Fen ve Matematik diğer dersler için uygun olmaz“
14. “Bence bu tür uygulamalar Fen dersi için çok iyi diğerlerinde pek olmaz
15. “Fen dersinde ve diğerlerinde olsun

Bu soru araştırmanın nitel boyutunun beşinci alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt tema ‘Diğer Derslere Uygunluk’dur. Bulgular bۆlümünde aktarıldığı gibi diğer derslere uygunluk konusunda olumlu ifade oranı olumsuz ifade oranından daha fazladır.

BÖLÜM IV

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada ilköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekânı algılama becerilerine ve akademik başarılarına etkisi araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda deney gurubunda animasyon ve dijital haritalar kullanılarak konular işlenmiştir. Kontrol gurubunda ise bu materyaller kullanılmadan konular işlenmiştir. Animasyon ve dijital harita kullanmanın öğrencilerin mekânsal biliş becerilerini geliştirip geliştirmediği yönündeki etkilerini ölçmek için, deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test ve son testten elde edilen veriler parametrik olmayan istatistiksel testlerden “Mann Whitney U-testi” ve “Wilcoxon işaretli sıralar testi” ile analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan öğrenci görüşme formları NVivo bilgisayar programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın tamamına bakıldığında animasyon ve dijital haritalar kullanılarak konuların işlendiği deney gurubundaki öğrencilerin akademik başarıları kontrol gurubuna göre yüksek çıkmıştır.

Yapılan analizler sonucunda deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanları arasında bir farklılığın olmadığı görünmektedir. Bu durum bize grupların eşit düzeyde olduğunu göstermiştir. Kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasındaki farkın anlamlı olması animasyon ve dijital harita kullanımının etkili olduğunu göstermektedir. Ancak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında deney grubu lehine $p < .01$ düzeyinde çok anlamlı bir farkın çıkmış olması, animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekânı algılama becerilerini ve akademik başarılarını kontrol gurubuna göre daha fazla artırdığı gözlenmektedir. Bu bulgu, öğrencilere mekânı algılama becerisini geliştirmek için derslerde çeşitli materyallerin kullanılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde mekânı algılama, harita okuma ve atlas kullanma becerilerinin farklı yöntemlerle öğretilmesine ilişkin çalışmalara az da olsa

rastlanmaktadır. Demiralp (2006a), Çetin ve Diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmalar göstermiştir ki harita okuma ve atlas kullanma becerilerinin kazandırılması sürecinde farklı yöntem, teknik ve etkinliklerin öğrencilerin bu becerilere ilişkin başarılarını artırmaktadır.

Özcan'ın (2008) "Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretiminde Animasyonların Yeri ve Önemi " başlıklı yüksek lisan tez çalışmasında da animasyonlu eğitimin yapıldığı sınıflardaki öğrencilerin, klasik öğretim yöntemlerinin kullanıldığı sınıflardaki öğrencilere göre daha başarılı oldukları gözlenmiştir. Bu çalışma, araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Animasyonlu eğitim esnasında gerçek zaman içerisinde insanın gözlemleyemeyeceği sürede meydana gelen olaylar daha hızlandırılmış bir yapı içerisinde rahatlıkla öğrenciye sunulabilmekte ve öğrenci bu yapı içerisinde anlamadığı bir noktayı animasyonu durdurarak, geri alarak daha etkili ve kalıcı bir şekilde görebilmektedir.

Arslan'ın (2006) "Sosyal Bilgiler Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretim" başlıklı yüksek lisans tezinde de yapılan uygulama sonucunda bilgisayar destekli öğretimin başarılı sonuçlara ulaştığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma Sosyal Bilgiler Dersinde bilgisayar destekli öğretimin, öğrencinin derse olan ilgi ve dikkatini artırdığı doğrulanmıştır. Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı öğretim yönteminin etkinliğini ispatlayan başka bir örnektir ve yapmış olduğumuz çalışmayı desteklemektedir.

Değerlendirme (görüşme) formuna verilen cevaplara örnekler bulgular bölümünde verilmişti. Aşağıda değerlendirme (görüşme) formunun sorularına verilen cevaplardan çıkan sonuçlar verilmiştir:

Birinci soru olan "Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı bir dersin mi yoksa her zamanki yöntemlerin uygulandığı bir dersin mi daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden? Sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin çoğunun konuyu daha iyi anladıklarını söyledikleri görülmüştür. Animasyon ve dijital harita kullanılmadan derste sıkılacaklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden bir kaç bu yöntem hakkında olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin sınav kaygısından dolayı bu yöntemin zaman kaybı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Sınıflardaki bazı fiziki imkân yetersizlikleri (tahtanın parlaması, perdenin iyi olmaması) birkaç öğrencinin bu yöntem için olumsuz görüş belirtmelerine neden olmuştur. Genel olarak bakıldığında öğrenciler bu yöntemin daha etkili olduğunu söylemişlerdir.

İkinci soru olan “Animasyon ve dijital haritaların kullanımı zor olarak gördüğünüz konuları öğrenmenizi kolaylaştırdımı” sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin olumlu cevaplar verdikleri gözlemlendi. Öğrenciler özellikle matematiksel hesaplamaların yer aldığı harita ve ölçek konusunu çok kolay öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin anlamada zorluk çektikleri soyut kavramları animasyon ve dijital haritalar kullanılarak somut hale getirilmesi öğrencilerin konuları kavramasını kolaylaştırmıştır. Daha önce öğrenemedikleri veya çok kolay unuttukları bazı konuları çok kolay öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Animasyonların durdurularak veya yeniden başlatılarak öğrencilere izletilmesi olayları zihinde canlandırmalarını kolaylaştırmıştır.

Üçüncü soru olan “Animasyon ve Dijital haritaların Sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin tamamı animasyon ve dijital harita kullanımının Sosyal Bilgiler Dersine uygun olduğunu söylemişlerdir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi içerisinde yer alan tarih konularının da bu şekilde işlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bir bölümü ders kitabının sıkıcı olduğunu dersin animasyonlar eşliğinde işlenmesinin zevkli olduğunu belirtmişlerdir.

Dördüncü soru olan “Animasyon ve dijital haritaların kullanılmasında hangi güçlüklerle karşılaştınız?” sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin dördü herhangi bir güçlükle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden 11’i ise çalışmada bazı güçlükler yaşandığını belirtmişlerdir. Olumsuz cevap veren öğrenciler daha çok fiziki imkânsızlıklardan şikâyet etmişlerdir. Bazı öğrenciler zamanın yetmediğinden kendilerine uygulama sırası gelmediğinden söz etmişlerdir. Yine okuldaki internet ağının yavaşlığı, perdenin parlaması ve animasyonlarda ses olmaması gibi sebeplerden dolayı güçlük yaşandığını ifade etmişlerdir.

Beşinci soru olan “Animasyon ve Dijital haritalar sizce başka hangi derslerde uygulanabilir? Neden? Tüm derslerde uygulanmasını ister miydiniz? Sorusunun cevapları incelendiğinde öğrencilerin özellikle Fen ve Teknoloji Dersinde animasyonların kullanılmasını istedikleri gözlemlenmiştir. Beş öğrenci olumsuz görüş belirtmiştir bu öğrenciler tüm derslerde uygulanmasının sıkıcı olabileceğinden söz etmişlerdir. Genel olarak öğrencilerin anlamadıkları derslerde bu materyallerin kullanılmasını istemeleri araştırmanın istenilen sonuca ulaştığını göstermektedir.

2. ÖNERİLER

6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan ‘Yeryüzünde Yaşam’ ünitesinde yer alan mekân algılama becerisine yönelik Coğrafya konularının öğretiminde animasyon ve dijital harita kullanımının, öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin incelendiği bu çalışmada şu önerilere yer verilmiştir:

- 1- Derslerde pasif şekilde sırada oturan öğrenciler görsel materyallerin kullanımı ile aktif hale gelmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde materyallerin fazla kullanılması öğrenmenin daha verimli ve kalıcı olmasını sağlamak ve kalıcılığı arttırmaktadır. Bunun için okulların materyal açısından desteklenmesi tavsiye edilmektedir. Teknolojide yaşanan gelişmeler mekân algılama becerisinin gelişimi açısından değerlendirilip okullarda kullanılması gerekmektedir.
- 2- Yapılandırmacı yaklaşıma paralel olarak öğretmenlerin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi ve sınıf ortamına getirmesi öğrencileri daha aktif hale getirecektir. Öğrenci görüşme formlarında ortaya çıkan önemli bir sonuç öğrenciler Fen ve Teknoloji Dersinde animasyonların kullanılmasını istemektedirler. Fen ve Teknoloji Dersi öğretmenleri öğrencilerin anlamakta zorlandıkları konuları animasyonlar eşliğinde işlemeleri öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.
- 3- Bu tür uygulamaların yapılacağı sınıflarda zaman kaybının yaşanmaması için internet ağının ve sınıftaki perde düzeninin iyi olması gerekmektedir.
- 4- Öğrencilere mekân algılama becerilerinin hayatları boyunca onlara gerekli olacak beceriler olduğu, bunun sadece sınav için değil hayatlarını kolaylaştırmak için öğrenmeleri gerektiği kavratılmalıdır. Sosyal Bilgiler dersinde mekân bilşini kazandırmak için öncelikle öğrencinin yaşadığı çevreden rastgele edindiği coğrafi bilginin niteliğini tespit etmek gereklidir. İnsanlarda mekân bilşini ortaya çıkartmak için şu yöntemler kullanılabilir.(Golledge 1993, akt. Öcal, 2007: 168):

— Uygulama (yol bulma, yön bulma etkinlikleri),

— Depolanmış bilginin dışsal gösteriminin yapılandırılması (taslak haritalar çizdirme)

— İletişim amacıyla mekânsal dilin etkili kullanımı (mekânı doğru kelime ve cümle kalıplarıyla ifade etme),

— Mekânsal olmayan bilgilerin mekânsallaştırılması (grafik, diyagram, taslak haritalar, kartografik haritalar, resimler, sanat, heykel, dans, hareket veya diğer ifade modelleri).

5- İlköğretim 6. Sınıf düzeyi matematik derslerinde oran orantı alt öğrenme alanı öğretilirken harita ölçeği kullanarak mesafe hesaplama örneklerine yer verilmelidir.

6- Bu araştırmada uygulanan etkinlikler ile öğrencilerin mekânı algılama becerileri geliştirilmeye çalışılmış ve sonuç olarak da anlamlı derecede bir fark görülmüştür. Bundan sonraki yapılacak çalışmalarda öğrencilerin mekânsal biliş becerisini geliştirmeye yönelik farklı yöntem ve teknikler denenebilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, A. (1996). *Harita Bilgisi*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Atalay, İ. (2004). *Doğa bilimleri sözlüğü*. Ankara: Meta Basım Matbaacılık.
- Arslan, O. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretim*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Konya.
- Aladağ, E.(2007).*Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanımının İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumlarına Etkisi*. Ankara: Gazi Eğitim, TSA. Sayı. 2(44)
- Barth, J. L.ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.
- Büyüköztürk,Ş.(2005).*Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (2005).*Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgili, A. S. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Ali Sinan Bilgili (Editör): *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. İkinci Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss. 1-34.
- Doğanay, H.(1999). *Coğrafya 'ya Giriş*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*, Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Demirel, Özcan ve Diğerleri, (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. Konu alanı ders kitabı inceleme. Dersin Öğrenilmesine ve Çocukların Benlik Kavramlarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Cemil Öztürk- Dursun Dilek (Editör): *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Dördüncü Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Doğanay, A. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ed.: Cemil Öztürk-Dursun Dilek). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demiralp, N. (2006). *Coğrafya Öğretiminde Gösteri Yöntemi Kullanılarak Harita ve Küre Kullanım Becerilerinin Geliştirilmesi*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Demirci, A. (2008). *Öğretmenler İçin CBS: Coğrafi Bilgi Sistemleri*, İstanbul: Fatih Üniversitesi Yayınları.
- Demirci, A. ve Karaburun, A.(2011). *CBS, GPS ve Google Earth Teknolojilerinin Coğrafya Derslerinde Kullanımı*. İstanbul: Marmara Coğrafya Dergisi. Sayı.24(99–123).
- Ertuğrul, Z.(2008). *İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Harita ve Küre Kullanma Becerilerinin Tespiti*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans) Tezi,Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, N. ve Erden, M. (tarihsiz). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi
- Güngördü, Ersin. (1999). *Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Ankara.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretim Okullarında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngördü, Ersin. (2002), *Eğitim Fakülteleri için Coğrafyada Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gelişli, Y. (2005). *Türkiye'de İlköğretimin Gelişimi*. Ankara: Sistem Ofset.
- İzbrak, R. (1992). *Coğrafya terimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- İnel,Y.(2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrencilerin Ölçek Kullanma Becerilerinin Geliştirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) ,Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karabağ, S. (2001). Sosyal Bilgiler Programlarında Coğrafya Konularının İçeriği. Leyla Küçükahmet (Editör): *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu: Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük*. Ankara: Nobel Yayınları, ss. 61–68.

- Karasar, N.(2006), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kuşcu,Ö.(2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrencilerin Konum ve Koordinat Belirleme Becerilerinin Geliştirilmesi*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mcclure, R. W. (1992). *A Conceptual Model For Map Skills Curriculum Development Based Upon A Cognitive Field Theory Philosophy*. (Doktora Tezi).Oklahoma State University ,Oklahoma.
- Meydan, A. (2001). *İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretimi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Laboratuar ve Görsel - İşitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Niteliksel Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kılavuzu*. Ankara: MEB Basımevi.
- MEB. (2006). *İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kılavuzu*, Ankara.
- Otluoğlu, R. ve Öztürk C. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Metinler*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Özdemir, Servet ve Yalın, H. İbrahim, (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özkan, H.H. (2005). *İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Modüler Öğretim Yönteminin Birlikte Uygulanmasının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler Sosyal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış*. (Edt. Cemil Öztürk). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, ss.21-50.
- Öcal, A. (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde 6. Sınıf Öğrencilerin Mekansal Biliş Becerilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Öcal, A. (2008). Sosyal Bilgilerde Mekânsal Biliş Becerisi ve Öğretimi. Bayram Tay ve Adem Öcal (Editör): *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, ss. 361–388.
- Özcan, F. (2008). *Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretiminde Animasyonların Yeri ve Önemi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tazebay, A. Çelenk, S. Tertemiz, N. ve Kalaycı, N. (2000). *İlköğretim Programları ve Gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayınları. Alkım Kitapçılık.
- Yiğit, Nevzat ve Diğerleri, (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Trabzon.
- Tümertekin, E. (2001). *Beşeri Coğrafya. Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim “Sosyal Bilimler-II”*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Tümertekin, E. ve Özgüç N. (2004). *Beşeri Coğrafya: İnsan – Kültür - Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Taş, H. İ. (2008). *Zihin Haritaları, Harita Okuma Becerisi ve Görselleştirme. Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. Özey, R. (Ed.). Ankara: Aktif Yayınevi.
- Üzümcü, N. O. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Okuma Becerisinin Aktif Öğrenme Yöntemiyle Kazandırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme, Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Kitapçılık.

Yılmaz,Y. ve Yılmaz, Y. (2005). Parametrik Olmayan Testlerin Pazarlama Alanındaki Araştırmalarda Kullanımı: 1995–2002 Arası Yazın Taraması. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(3). 177- 199.

<https://www.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2276/unite07.pdf> (02/09/2011).

<http://www.cografya.biz/> (11/09/2011).

<http://www.dersevi.net/> (11/09/2011).

<http://www.esriturkey.com.tr/> (13/09/2011).

<http://www.ekvatorharita.com/dijital-harita/dijital-dunya-haritasi> (11/09/2011).

http://geography.uoregon.edu/envchange/clim_animations/flash/tmp2m.html
(14/09/2011).

<http://www.hawaii.edu/> (19/09/2011).

<http://www.hgk.mil.tr> (19/09/2011).

http://www.hgk.msb.gov.tr/yan_menu/bilgi.asp#22 (19/09/2011).

<http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/animasyon> (21/10/2011).

<http://www.sosyalbilgiler.biz/> (05/09/2011).

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1 : İzin Belgesi.....	100
Ek 2 : Başarı Testi.....	101
Ek 3: Örnek Etkinlikler.....	107
Ek 4: Uygulama Fotoğrafları.....	110
Ek 5: NVivo Çıktıları	112

EK 1: İZİN BELGESİ

İ.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.03.20.02-605.99/
Konu : Araştırma İzinleri

31.10.11 33751

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: 15.10.2011 tarihli ve B.30.2.AKÜ.0.E1.00.00-510/1823 sayılı Volkan AKTÜRK'ün araştırma izin talebi yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Volkan AKTÜRK'ün 2011-2012 öğretim yılında "İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Animasyon ve Dijital Harita Kullanımının Öğrencilerin Mekân Algılama Becerilerine Yönelik Etkileri (Nicel Bir Araştırma)" konulu çalışması kapsamında Merkez Atatürk İlköğretim Okulu 6/A,6/B,6/C,6/D,6/E sınıfları öğrencilerine yönelik anket çalışmaları yapmaları, anket çalışmaları tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonunun teklifi doğrultusunda, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Hidayet YILDIRIM
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
.../10/2011

Ali Muhiddin VAROL
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

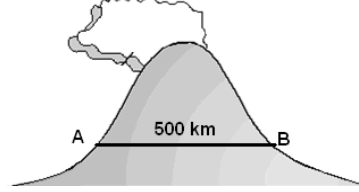
I-Araştırma Değerlendirme Formu (Form 2)

 EĞİTİM REFORMU %100 Destek gelecekte DESTEK	 DANIŞMA 444 0 632 HATTI		İl Millî Eğitim Müdürlüğü	Eğitim Öğretim Şubesi
			Tel : 0 272 213 76 03	E-posta : afyonmem@meb.gov.tr
			Edep : 0 272 214 05 87	egitim03@meb.gov.tr
			Fax : 0 272 213 76 05	Web : http://afyon.meb.gov.tr
Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın ilgisinin mutlaka belirtilmesi				

EK 2: BAŞARI TESTİ, ÖN TEST-SON TEST

1. *Bir haritada A ve B şehirleri arasındaki uzunluk 10 cm gösterilmiştir. Gerçekte bu iki şehrin arasındaki uzunluk 500 km ise haritanın ölçeği nedir?*

- A) 1/5.000.000
B) 1/250.000
C) 1/50.000
D) 1/500.000

2. *Bir ülkenin Dünya üzerindeki yerini aşağıdakilerden hangisi en kesin biçimi ile belirler?*

- A) Hangi kıtada bulunduğu
B) Hangi paralel ve meridyende olduğu
C) Denizlere ve boğazlara göre durumu
D) Hangi Yarımkürede yer aldığı

3. *Aşağıdakilerden hangisi meridyenlerin özelliklerinden biri değildir?*

- A) Aralarındaki uzaklık 111 km'dir
B) Kutuplarda birleşir
C) Aralarında 4 dakika zaman farkı vardır
D) Boyları birbirine eşittir.

4. *1/15.000.000 ölçekli aşağıdaki haritada İzmir ve Ankara arası 6 cm olarak gösterilmiştir.*

Gerçek uzaklık kaç kilometredir?

- A) 90 km B) 25 km C) 900 km D) 480 km

5. *Harita; yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün kuşbakışı görünüşünün, belli oranda küçültülerek düzlem üzerine aktarılmasıdır.*

I- Belirli bir ölçek oranında küçültülmüş olması *II- Dünyanın tamamını göstermesi*

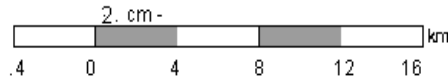
III-Yükselti basamaklarını göstermesi *IV- Kuşbakışı görünümün sağlanması*

Buna göre, bir haritada yukarıdaki özelliklerden hangilerinin kesinlikle bulunması gerekir?

- A) I – II
B) I – III
C) I – IV
D) II – III
6. *Aşağıda ölçeği verilen haritalardan hangisinin duvarda kapladığı alan daha büyüktür?*

- A) 1/75.000.000
B) 1/180.000
C) 1/600.000
D) 1/1.000.000

7. *Aşağıdaki çizgi ölçekle çizilmiş haritada 10 cm olarak ölçülen iki şehir arasındaki gerçek uzaklık nedir?*

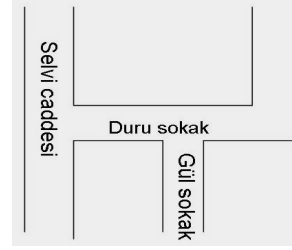

- A) 200.000
B)40
C) 20
D)100

8. *Fiziki haritalarda denizler aşağıdaki hangi renk ile gösterilir?*
- A) Yeşil
B) Turuncu
C) Mavi
D) Sarı
9. *Celly 40° batı meridyeninde bulunan bir ülkede yaşamaktadır ve orada yerel saat 15.00'dır. Arkadaşı Tom'un yaşadığı Őehirde ise saat 20.00'dır. Buna göre Tom hangi meridyende bulunan ülkede yaşamaktadır?*
- A) 35 ° Doğu
B) 35° Batı
C) 0° Greenwich
D) 40° Doğu
10. *Türkiye 36–42 Kuzey paralelleri arasında yer almaktadır. Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?*
- A) Ekvator'un kuzeyinde yer alır.
B) Kuzeyi ile güneyi arasındaki fark 6'dir
C) Başlangıç meridyeninin batısında yer alır.
D) Kuzey-güney doğu rultusu yaklaşık 666 km'dir.
11. *Bir yerin dünya üzerinde bulunduğu yere ne denir?*
- A) Enlem
B) Coğrafı konum
C) lek
D) Harita
12. *Gece ve gündüzü oluşturan ana etken aşağıdakilerden hangisidir?*
- A) Dünya'nın kendi eksenini etrafındaki hareketi
B) Ay'ın Dünya'nın çevresinde dolaşması

- C) Dünya'nın güneş etrafındaki hareketi
D) Güneşin Dünya'dan uzaklaşması

13. *Aşağıda bir semtin
verilmiştir.*

Verilen bu şekilde ölçek yani küçültme oranı olmadığına göre noktalı yere hangisi gelmelidir?

- A) Krokisi
B) Haritası
C) Planı
D) Tarifi
14. *Yeryüzünde birbirinden farklı özelliklere sahip yedi kıta vardır. En büyük ve en küçük olan kıtalar aşağıdakilerden hangisidir?*
A) Asya-Avrupa
B) Avrupa-Okyanusya
C) Asya-Okyanusya
D) Avrupa-Amerika
15. *Aşağıdaki kıtaların hangisinin Güney Yarımküre'de toprağı yotur?*
A) Güney Amerika B) Avrupa
C) Afrika D) Antartika
16. *Yaz aylarında Antalya'nın Sinop'tan daha sıcak olmasını sıcaklığı etkileyen faktörlerden hangisi ile açıklarız?*
A-Enlem faktörü
B-Denizellik faktörü
C-Karasallık faktörü
D-Yükseklik faktörü

17. *Aşağıda dünya üzerinde görülen çeşitli iklimler ve özellikleri verilmiştir. Bu eşleştirmelerden hangisi yanlış verilmiştir?*

- A-Muson iklimi—yaz mevsimi sürekli yağışlıdır.
- B-Kutup iklimi—tarım yapılamaz,balıkçılık temel geçim kaynağıdır.
- C-Ekvator iklimi—kış mevsiminde hava sıcaklığı 0 derecenin altına düşebilir.
- D-Çöl iklimi—yağış çok azdır,bazı yıllar hiç görülmez.

18. *Dünya üzerindeki herhangi bir yerin yeraltı zenginliklerine, önemli ticaret yollarına, denizlere, okyanuslara ve boğazlara göre yerinin belirlenmesine “özel konum” denir.*

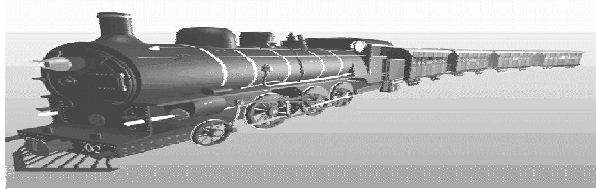
Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin Özel Konum'u ile ilgili değildir?

- A) Türkiye'nin Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birleştiği alanda yer alması
- B) En kuzeyi ile en güneyi arasında 666 km mesafenin bulunması
- C) Petrol zengini Orta Doğu ülkeleri ile komşu olması
- D) Farklı iklim çeşitlerinin görülmesi

19. *Türkiye turuna çıkan Ekin, sırasıyla Erzurum, Antalya, Kuşadası ve Ordu'yu ziyaret etmiş. Ekin, sırasıyla hangi iklimleri yaşamıştır?*

- A. Karadeniz, Akdeniz, Karasal, Karasal
- B. Karasal, Akdeniz, , Akdeniz, Karadeniz
- C. Karasal, Akdeniz, , Karasal, Karadeniz
- D. Karadeniz, Akdeniz, Akdeniz, Karasal

20. *Trenle yolculuk yapacak olan bir yolcu Ankara'dan yola çıkarak İzmir'e gitmiştir. Yolcunun elindeki haritaya göre Ankara-İzmir arası 3cm olarak görünmektedir.*

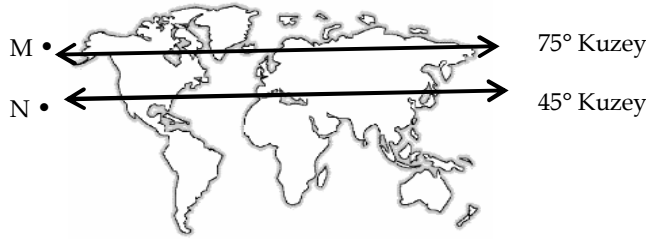
Tren bu yolculukta toplam 900km yol gittiğine göre haritanın küçültme oranı (ölçeği nedir) ?

- A) 1/30.000.000
- B) 1/300.000
- C) 1/ 600
- D) 1/ 900

21. *Aynı enlem üzerinde bulunan yerler Güneş ışınlarını aynı açı ile aldıklarından sıcaklıklarının, dolayısıyla buna bağlı olarak başka özelliklerinin de benzer olması beklenir. Aşağıdakilerden hangisi bu genellemeye uymaz?*

- A) İklim
- B) Bitki Örtüsü
- C) Dağların Uzunluk Yönü
- D) Tarım ürünleri

22. *Paraleller arası Dünya'nın her yerinde 111 km'dir.*

M noktası 75 Kuzey, N noktası 45 Kuzey paralellerindedir. O halde M – N arası kuş uçuşu uzaklık ne kadardır?

- A) 333 km
- B) 30 km
- C) 3330 km
- D) 3 km

23. *Bir siyasi haritada aşağıdakilerden hangisinin olması beklenemez?*

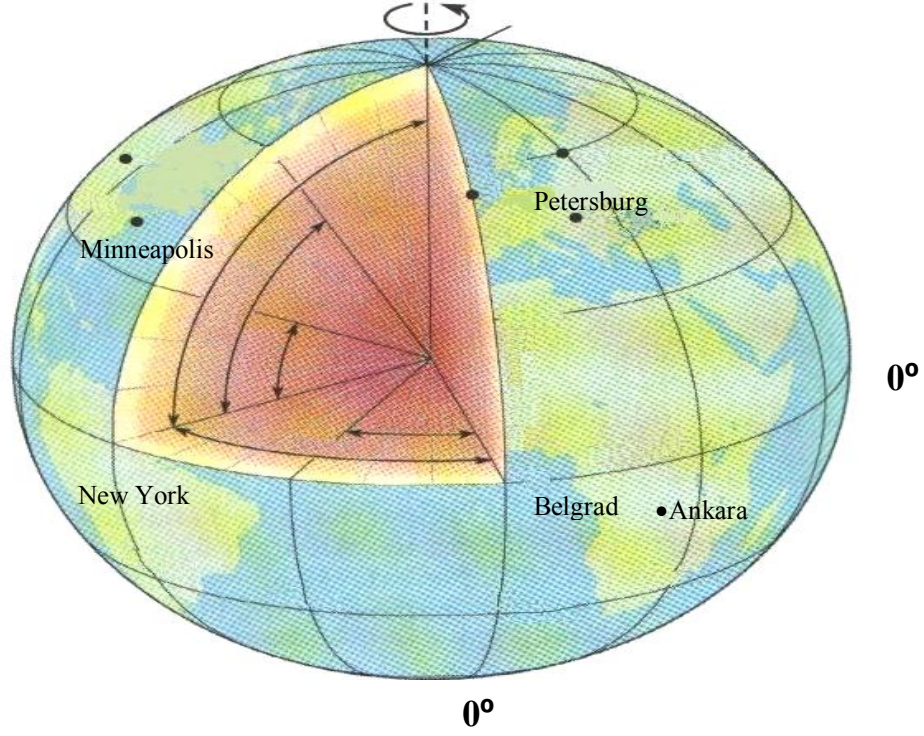
- A) İl sınırları
- B) Volkanik dağlar
- C) Devlet sınırları
- D) Ölçek

24. *Dünya'da güneş ışınlarının dik geldiği en son noktalar ne denir?*

- A) Greenwich
- B) Dönence
- C) Enlem
- D) Ekvator

Kaynak: <http://www.sosyalbilgiler.biz/>

EK 3: ÖRNEK ETKİNLİKLER

Aşağıdaki bilgilerden yararlanarak şekilde uygun yerlere **paralel, meridyen, enlem, boylam, ekvator, başlangıç meridyeni, Griniç** (Greenwich), kavramlarını yerleştiriniz.

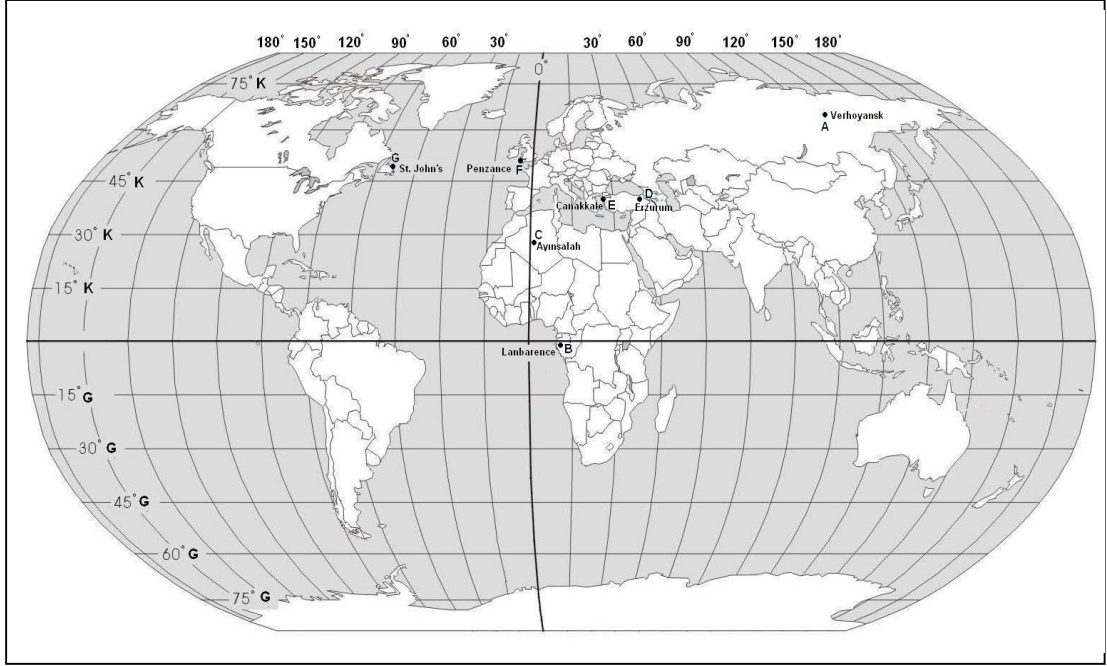
- ❖ 0° ile gösterilen ekvator çizgisi en büyük paralel dairesidir. Paralel dairelerinin boyları kutup noktalarına doğru kısalarak kutuplarda nokta halini alır.
- ❖ Meridyenler ekvator çizgilerini dik olarak keserler. Yarım daire yayı şeklindedirler. Başlangıç meridyeni 0° ile gösterilir.
- ❖ Başlangıç meridyeni Griniç'ten (Greenwich) geçer.
- ❖ Enlem değeri açısal olarak ifade edilir. Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın ekvator düzleminin merkezine olan uzaklığının açı cinsinden değeridir.
- ❖ Derece ($^\circ$), dakika ($'$), saniye ($''$) olarak ifade edilir.

- ❖ Boylam dünya üzerindeki herhangi bir noktanın başlangıç meridyenine olan en yakın uzaklığının açı cinsinden değeridir. Derece (°), dakika ('), saniye (") olarak ifade edilir.

Şimdiye kadar yaptığınız çalışmalardan çıkardığınız sonuçları tartışarak, aşağıdaki gibi bir tablo üzerinde paralel, meridyen, enlem ve boylamların özelliklerini belirleyin.

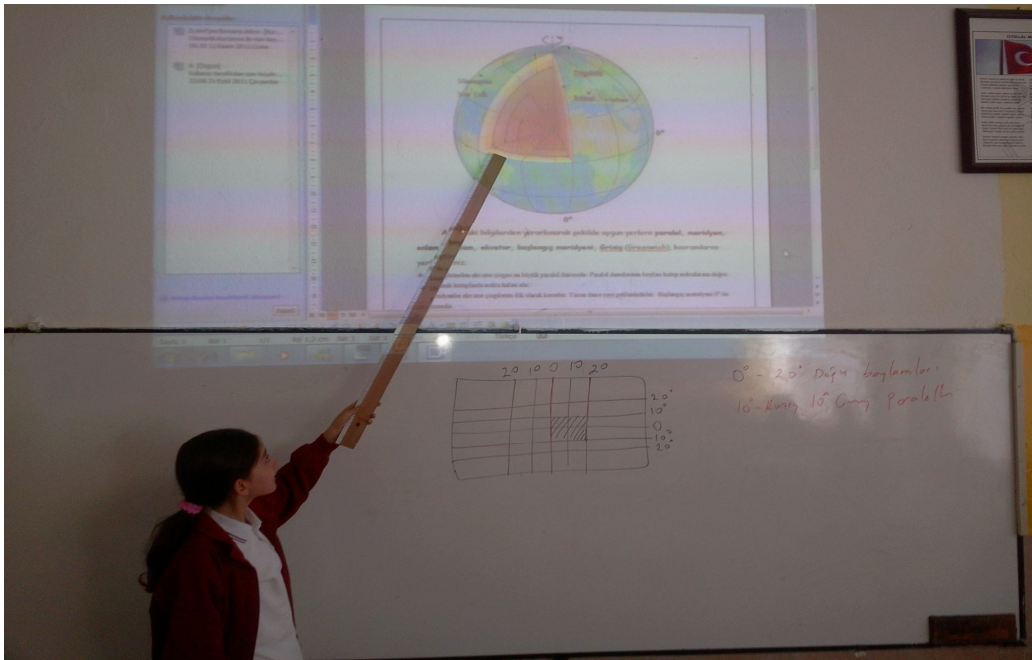
ÖZELLİKLERİ

Paralel	Meridyen	Enlem	Boylam

1. Dünyayı tam ortadan ikiye kesen en büyük paralel dairesine; denir.
2. Meridyenlerin başlangıcı İngiltere'nin kentinden geçen 0° meridyenidir.
3. Ekvator'un kuzeyindeki paralellere Paralelleri denir.
4. Dünya üzerinde 180 batı ve 180 doğu olmak üzere toplam 360 vardır.
5. 90° kuzey ve 90° güney paralelleri nokta halindedir ve bu özel paralellere aynı zamanda noktaları denir.
6. Paralellerin boyları ekvatorдан kutuplara doğru
7. Yukarıdaki haritada noktalı yerlerden ekvatora en yakın olan nokta, noktasıdır.
8. Yukarıdaki haritada noktalı yerlerden Greenwich'e en yakın olan nokta, noktasıdır.
9. Yukarıdaki haritada X noktasının coğrafi koordinatlarını belirtiniz.
10. Yukarıdaki haritada Ali'nin bulunduğu kıtanın ismini yazınız.
11. Haritada coğrafi koordinatları 30° kp- 30° bm noktasını Z harfi ile gösteriniz.
12. Güney Amerika kıtasının coğrafi koordinatlarını, yaklaşık olarak belirtiniz.
13. Dünyanın en güneyindeki ülke dır.
14. G noktası ile S noktası arasındaki kuş uçuşu mesafe yaklaşık olarak km'dir.
15. Türkiye, kuzey paralelleri ile, Doğu meridyenleri arasında yer alır.

EK 4: UYGULAMA FOTOĞRAFLARI

EK 5: NVİVO ÇIKTILARI

Node Summary Report			
Project:	Volkan Aksoy		
Generated:	03.08.2012 08:53		
Ani ve dijital haritaların kullanıldığı bir dersin mi yoksa her zaman ki yöntemlerin uygulandığı bir dersin mi daha etkili olduğunu düşünyorumuz.			
Nickname		Words Coded	139
Created	03.08.2012 08:53	Paragraphs Coded	15
Modified	03.08.2012 08:53	Coding References	15
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15
Animasyon ve dijital haritaların kullanıldığı bir dersin mi yoksa her zaman ki yöntemlerin uygulandığı bir dersin mi daha etkili olduğunu düşünyorumuz.			
Nickname		Words Coded	142
Created	03.08.2012 08:53	Paragraphs Coded	15
Modified	03.08.2012 08:53	Coding References	15
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15
Karşılaşılan güçlükler			
Nickname		Words Coded	96
Created	03.08.2012 08:54	Paragraphs Coded	15
Modified	03.08.2012 08:53	Coding References	15
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15
Kullanıldığı öğretim yöntemi.....			
Nickname		Words Coded	181
Created	03.08.2012 08:55	Paragraphs Coded	15
Modified	03.08.2012 08:55	Coding References	15
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15
Olumlu Görüşler			
Nickname		Words Coded	227
Created	03.08.2012 08:55	Paragraphs Coded	59
Modified	03.08.2012 08:55	Coding References	59
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15
Node Summary Report		Page 1 of 2	

Olumsuz Görüşler		Cross Node	
Nickname		Word Coded	112
Created	03.08.2012 07:03	Recognize Coded	14
Modified	03.08.2012 07:06	Coding References	14
		Sources Coded	11
		Cases Coded	11

şişçe başka hangi derelerde uygulanabilir Neden		Cross Node	
Nickname		Word Coded	157
Created	03.08.2012 08:00	Recognize Coded	15
Modified	03.08.2012 08:00	Coding References	15
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15

Sosyal bilgiler deresinde kullanılması için uygun olduğunu düşünüyor musunuz Neden		Cross Node	
Nickname		Word Coded	128
Created	03.08.2012 08:06	Recognize Coded	15
Modified	03.08.2012 08:03	Coding References	15
		Sources Coded	15
		Cases Coded	15